

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Volnočasové aktivity církví jako misijní metody

Church Free Time Activity as Missionary Method

Diplomová práce

Vedoucí práce:
ThDr. Jiří Vogel, Th.D.

Autor:
Ema Máchová

Praha 2011

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

V Praze dne 12. 4. 2011

Podpis: Ema Máchová.

Děkuji vedoucímu diplomové práce doc. ThDr. Jiřímu Vogelovi, Th.D. za odborné a laskavé vedení. Poděkování také patří mé rodině, bez jejíž opory by nebylo možné tuto práci dokončit.

*Motto: Evangelizzare educando e educare evangelizzando – Evangelizujeme tím,
že vychováváme a vychováváme tím, že evangelizujeme.*

Anotace

Diplomová práce „Volnočasové aktivity církví jako misijní metody“ je reakcí na rozmach těchto aktivit v České republice na přelomu 21. století a poukázáním na možnost křesťanského působení v daném prostředí. Autorka se věnuje oblasti volnočasových aktivit pro děti a mládež již řadu let a uvědomuje si, že mnohdy jde pouze o vyplnění odpoledne potomků zábavnou formou bez hlubšího přesahu. Práce se snaží mimo jiné ukázat, že vhodně zvolený organizátor volnočasové aktivity může vedle dobře stráveného času předat svým svěřencům třeba i křesťanské hodnoty. Východiskem je preventivní systém dona Bosca, misijní působení pedagogů volného času v salesiánských střediscích a projektech Církve adventistů sedmého dne.

Annotation

Diploma thesis “Church Free Time Activity as a Missionary Method” is reflecting an expansion of these activities in Czech Republic during the beginning of 21st century and refers to a possibility of christian incidence within the give environment. Author herself is involved in free time activities for children and youth for over many years and is aware of fact that such activities are grasped as a meaningless free afternoon fulfilment very often. The work is trying to point out among others that properly chosen free time activity promoter can besides well-spent time add some christian values fore example. The common ground might be preventative system of don Bosco, missionary effort of free time pedagogues in salesian centres and The Seventh-day Adventist Church’s projects.

Klíčová slova

Adventisté sedmého dne, evangelizace, misie, pedagogika volného času, salesiáni dona Bosca, volnočasové aktivity, volný čas

Key words

evangelization, free time, free tiem activites, mission, pedgogic of free time, Salesians of don Bosco, The Seventh-day Adventists

Obsah

Úvod	9
1. Východiska pro studium volnočasových aktivit jako misijních metod.....	11
1.1 Vybrané moderní vědy v kontextu biblicky zakotvené tradice	11
1.2 Misie	16
1.3 Historický vývoj vzdělávání až k pedagogice volného času	19
1.3.1 Učitelství církve	19
1.3.2 Počátek dějin pedagogiky volného času	20
1.3.3 Slovo učitele národů	21
1.3.4 Vliv století revoluce.....	23
1.3.5 Situace v Čechách, příchod skautingu a tramping	23
1.3.6 Meziválečné období 20. století – dva evropské proudy.....	25
1.3.7 Poměry na území Československa 1918 – 1989.....	26
1.3.8 Situace po roce 1989	28
1.4. Pedagogické přístupy	29
1.4.1 Zážitková pedagogika	30
1.4.2 Environmentální a globální výchova	33
1.4.3 Animace	37
2. Využití volného času v církevních institucích	41
2.1 Salesiáni	42
2.1.1 Preventivní systém - salesiánská výchova	42
2.1.2 Salesiánské dílo v ČR	46
2.1.3 Salesiánská evangelizace ve volném čase v praxi	49
2.2 Církev adventistů sedmého dne	52
2.2.1 Adventistická evangelizace ve volném čase v praxi.....	55
2.3 Triumfální centrum víry.....	57
3. Reflexe volnočasových aktivit církví jako misijních metod	60
4. Závěr	70

5. Resumé	72
6. Literatura:	73
Seznam příloh	79
Přílohy	80

Seznam zkratek

adventisté s. d. – Církev adventistů sedmého dne

AG – Ad gentes

EM – Ema Máchová

Ex – Exodus

Lk – Lukášovo evangelium

Mt – Matoušovo evangelium

MS – Michal Svoboda

NZ – Nový zákon

ŘKC – Římskokatolická církev

sdb – salesiáni dona Bosca

SSMK – Salesiánské středisko mládeže Kobylisy

VV – Vítek Vurst

Úvod

Tato práce vznikla jako reakce na širokou nabídku volnočasových aktivit pro mládež na území České Republiky, které zřizují různá křesťanská společenství. Pro rodiče může být komerční nabídka volnočasových aktivit poněkud nákladná, proto se může zdát církevní nabídka lákavější. Vedle toho si rodiče zároveň přejí, aby obsah trávení volného času jejich ratolestí měl i jiný smysl než jen zabavení se po určitý časový úsek. Volnočasové aktivity nabízené různými denominacemi se o přesah své práce snaží a to již tím, že na tyto aktivity nahlízejí jako na možnou misii.

Z pohledu církevních institucí se zde vyloženě prostor pro misii nabízí. Samozřejmě, že úsilí volnočasové aktivity vedené křesťanem je vždy nějakým způsobem misijní, ale může tak dojít i k přivedení mladého člověka ke Kristu? Jakákoli volnočasová aktivita má své limity, které jsou dané jak časovým omezením, náplní – sportovní, hudební jazykovou aj., tak formou, jakou je náplň aktivity prezentována. Zároveň můžeme do těchto kritérií zařadit i hledisko prostorové. Je vůbec možné zde při všech těchto omezeních nalézt místo pro živou misii? Na základě historické zkušenosti tato práce vychází z předpokladu, že právě ve volnočasových aktivitách jsou vhodné podmínky pro misii. Hledá se však vhodná podoba a hloubka takové evangelizace. Vedení zájmové aktivity je už samo o sobě náročný úkol, jakým způsobem sem tedy ještě přidat misijní působení? A do jaké míry se takové misii může dařit i za hranicí volnočasové aktivity?

Každý záměr (a tedy i misie ve volném čase) má nějaké hranice, které případným překročením dávají vzniknout vedlejším produktům. Nestává se církví, že své úsilí roztříští na rozsah volnočasových aktivit – pestrostí náplní, četností či geografickým rozsahem – do té míry, že se původní záměr vytratí? Často se v dějinách křesťanství opakovala ta stejná chyba – zisk množství lidí pro křest, po jehož vykonání se tito novokřtěnci začali z aktivního křesťanského života vytrácet, až se mnohdy křest stal jen jakousi vzpomínkou bez jejich trvalého obratu. Nesvádí k tomu i misie probíhající ve volném čase? Mladý člověk touží po tom, aby byl přijat mezi vrstevníky se kterými se stýká. Když tyto vrstevníky tvoří do jisté

míry křesťané, nemůže se sám křest stát do jisté míry pouze prestižní záležitostí? A hned s touto myšlenkou se pojí další otázka, zda-li mladý člověk přicházející k víře skrze volnočasovou aktivitu zůstává ve svém přesvědčení i po té, co této aktivitě odroste?

Na všechny tyto otázky hledá tato práce odpovědi. Zároveň je cílem této práce hledání hlavního činitele v misii ve volnočasových aktivitách a možnosti přesahu této misie. Po teologických základech k volnému času, misii a pedagogice volného času se autorka vydává do terénu nejprve do Římskokatolické církvi, k mnišskému řádu Salesiánů a tuto zkušenost poté konfrontuje s Církví adventistů sedmého dne. Předpokladem je, že zkušenosti obou církví se nebudou výrazně lišit. Přesto doufejme, že nalezneme díky nějakému odlišnému přístupu mezi „katolíky“ a „adventisty“ nějaké odchylky vedoucí k porozumění naší problematiky.

Musíme brát zřetel i na předpoklady Státní správy České republiky k volnočasovým aktivitám věnovaným dětem a mládeži. Těmito předpoklady jsou dány podmínky prostředí, kde mohou být vykonávány a na profesionalitu (vzdělání) člověka, který s dětmi a mládeží pracuje. Z těchto požadavků vyplývá, že jedním z výchozích bodů volnočasových aktivit jako misijních metod je pedagogika volného času. Práce postupně ukazuje, že Římskokatolická církev do jisté míry položila základy pedagogiky volného času. Nyní se tento vklad vrací všem činitelům pracujícím s dětmi a mládeží skrze povinnost ve vzdělání v pedagogice volného času.

Dosud neexistuje publikace, která by reflektovala jak pestrost volnočasových církevních nabídek, tak ani publikace, která by reflektovala propojenost misie a volného času dětí a mládeže. Autorka se zde snaží zachytit alespoň zlomek volnočasových aktivit církví jako misijních metod.

1. Východiska pro studium volnočasových aktivit jako misijních metod

1.1 Vybrané moderní vědy v kontextu biblicky zakotvené tradice

Na přelomu dvacátého a jednadvacátého století se začíná objevovat nový obchodní artikl, jímž je „volný čas“. Pojem sám o sobě není nový, ale společnost, která se sama označuje jako konzumní, začíná konzumně přistupovat k času jako časovým jednotkám, které potřebují „naplnit“. Tedy i „volný čas“ nabývá konkrétního obsahu. Nejsrozumitelněji je formulován pedagogicko-psychologickým přístupem, kde je vnímán jako „čas, se kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).“¹

Avšak můžeme nalézt řadu definic volného času, které nám ukazují velkou variabilitu pojetí významu tohoto pojmu, jako např. ekonomický, sociologický, psychologický, pedagogický, filosofický, kulturní, sportovní aj.²

Naši i zahraniční pedagogové se shodují v názoru, že nelze ztotožňovat dobu mimopracovní³ a volný čas. V této době, kterou označujeme jako volný čas, si můžeme své činnosti svobodně vybrat a je to tedy pro nás doba uvolnění a sebeuspokojení. V tomto pojetí

¹ PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2003. s. 274

² VÁŽANSKÝ, M. *Volný čas a pedagogika zážitku*. Brno : Masarykova univerzity fakulta pedagogická, 1993.

³ Mimopracovním časem je označena doba, kterou věnujeme jiným povinnostem, nutnostem mimo naši pracovní dobu. Jde tedy o čas, ve kterém se věnujeme „cestě /dopravě/ do práce i z práce, v ostatní dopravě, přípravě jídel /včetně nákupů, přípravy jídel, mytí nádobí apod./ údržbě bytu, domu i dopravních prostředků, čas věnovaný péči o oděv a obuv /čištění, praní, žehlení, šití a opravy oděvů a pod./, péči o sebe jako je hygienická péče včetně stráveného času u holiče a kadeřníka, čas věnovaný péči o dítě /mytí, česání, oblékání, koupání, přebalování, ale i doprava dětí do školky, jeslí, školy, družiny, učení s dětmi a pod./, dále čas strávený nemocí a zdravotní péčí /návštěvy ve středisku a pod./ čas věnovaný obstarávání a nákupu průmyslových výrobků a služeb, různým pochůzkám a čekáním.“ (DISKMAN, M. *Volný čas a kulturní život*. Praha : Krajské osvětové středisko středočeského KNV, 1966. 22 s.) Dle textu může být znatelné, že jde o definici ze socialistických dob, avšak v současné literatuře se s tímto pojmem příliš nesetkáváme. Stále se totiž vedou diskuze, kde se hranice mezi pracovním časem a časem volným nalézají.

plní „volný čas“ především tři úlohy⁴: úlohu odpočinku, úlohu zábavy a úlohu rozvoje osobnosti.

V době volného času se dle volby jedince může realizovat výchova mimo vyučování. Výchova mimo vyučování se zabývá ovlivňováním volného času, kulturními návyky, upevňováním návyků hygienických a přípravě do školy. *„Na výchově dětí v době mimo vyučování se podílí rodina, škola, zařízení pro výchovu mimo vyučování, některé další subjekty a jiné společenské vlivy.“*⁵ V této práci se budeme zabývat církevními institucemi. Charakter výchovy mimo vyučování můžeme vytyčít ve čtyřech aspektech: probíhá mimo povinné vyučování, probíhá mimo bezprostřední vliv rodiny, je institucionálně zajištěná, uskutečňuje se převážně ve volném čase.⁶

Tato oblast výchovy plní nejen výchovnou funkci, nýbrž má také poslání vzdělávací, zdravotní a sociální⁷.

Ovlivňování výchovy mimo vyučování se netýká jen dětí a mládeže, ale i dospělých.

Je nutné také zmínit, že se můžeme setkat i s pojmem pedagogiky volného času, kterou však nemůžeme chápat jako synonymum výchovy mimo vyučování. Obě tyto sféry volného času sice k sobě mají velmi blízko, avšak výchova mimo vyučování je označením jedné z oblastí výchovy, kdežto pedagogika volného času je vědní obor zabývající se teoretickými a praktickými aspekty výchovy ve volném čase.

*„Pedagogika volného času je samostatná disciplína mezi vědou o volném čase a vědou o výchově.“*⁸ Jde o pedagogickou disciplínu, která je *„zaměřená na výchovné a vzdělávací prostředky, napomáhající autonomnímu a smysluplnému využívání volného času dětí, dospívajících i dospělých; v mnoha zemích zároveň studijní obor.“*⁹

⁴ Tak uvádí většina autorů, např. ČÁP, J.; MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 20013. 655 s.

⁵ PÁVKOVÁ, J., et al. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002. s. 7.

⁶ Ibid.

⁷ Zdravotní a sociální aspekty výchovy mimo vyučování. Více viz PÁVKOVÁ, J., et al. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002.

⁸ OPASCHOWSKI, H.W. *Pädagogik der Freizeit. Grundlegung für Wissenschaft und Praxis*. Bad Heilbrunn: Klinkhardt Verlag, 1976. 122 s.

⁹ PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. s. 162

V současné pedagogice volného času můžeme najít tyto hlavní principy¹⁰:

1. autonomie činnosti, umělý výběr subjektu, pohled na volný čas jako prostředek rozvoje osobnosti, upevňování zdraví, volný čas jako výzva a úkol osobnosti;
2. aktivita subjektu, překonání pasivní konzumace, rozvoj kreativity;
3. orientace na sociální kontakt, společné prožívání volného času s rodinou a přáteli;
4. spontaneita, uvědomělost, otevřenost pro nové;
5. zábava, radost, požitok z činnosti;
6. uvolnění, odreagování, prostor pro znovunalézání smyslu. Významnou metodou práce současné pedagogiky volného času je animace.

Vraťme se však k prvotnímu vnímání volného času. V době vzniku moderního pojmu „volný čas“ je tento pojem vyhrazen pro dny pracovního klidu, dny sváteční. Sváteční den byl (a z křesťanského pohledu stále je) vnímán jako potřeba vycházející z práva na duchovní život, která vyplývá z lidského postavení, statutu člověka jako obrazu Božího¹¹. Vycházíme zde z biblického odkazu Ex 20,8-11: *„Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý. Šest dní budeš pracovat a dělat všechnu svou práci. Ale sedmý den je den odpočínutí Hospodina, tvého Boha. Nebudeš dělat žádnou práci ani ty ani tvůj syn a tvá dcera ani tvůj otrok a tvá otrokyně ani tvé dobytče ani tvůj host, který žije v tvých branách. V šesti dnech učinil Hospodin nebe i zemi, moře a všechno, co je v nich, a sedmého dne odpočinul. Proto požehnal Hospodin den odpočinku a oddělil jej jako svatý.“*

Jde sice o den odpočinku, ale ne o marnění času. Lev XIII. v encyklice **Rerum novarum** (1891) zdůrazňuje, že nejde o *“zahálku, která podporuje neřesti a je příležitostí k utracení peněz”*, a dodává, že jde o *“pracovní klid zasvěcený náboženství”*¹². Mělo by jít o čas, který je vyhrazený kontemplaci. V encyklice **Mater et magistra** (1961) papeže Jana XXIII. se ukazuje jistý posun ve vnímání odpočinku, který má být věnován rodině a účasti na

¹⁰ OPASCHOWSKI, H.W. *Pädagogik und Didaktik der Freizeit*. Opladen : -, 1987. 76-78 s.

¹¹ Gn 1, 26: *„I řekl Bůh: „Učiňme člověka, aby byl naším obrazem podle naší podoby...““*

¹² LEV XIII, *Sociální encykliky : (1891 - 1991)*. Praha : Zvon, 1996. encyklika Rerum novarum (1891), s. 45

bohoslužbě, která je pro katolické věřící povinná¹³. O pojetí volného času můžeme najít zmínku i v dokumentu z 2. vatikánského koncilu (1962-65) **Gaudium et spes** (1965), kde se uvádí, že všichni mají mít *“dostatek klidu a volného času k životu rodinnému, kulturnímu, společenskému a náboženskému. Mají mít příležitost rozvíjet svobodně síly a schopnosti, které snad při svém zaměstnání mohou pěstovat jen skrovně”*¹⁴.

Vedle církevního vyjádření o volném čase je však podstatné vnímání času jako takového. V křesťanské koncepci bychom mohli hovořit o eschatologickém pojetí času. Máme zde na mysli čas, který je vymezen člověku na této zemi. *„Prach jsi a v prach se obrátíš“*¹⁵ poukazuje na jasné vymezení času člověka na zemi z lineárního pojetí. Dále v NZ je člověk Kristem povolán ke Spáse, a tak vzniká životní náplň, čas je tedy třeba využít. V NZ je označen jako καιρος (kairos) – čas mající svůj cíl, který nahrazuje ono původní χρονος (chronos) – čas, který plyne.

Tím jsme vymezili čas a nyní nám zbývá ono přívzisko eschatologický. Eschatologii¹⁶, nauku o posledních věcech, můžeme vnímat jako konečné vyústění života, který je věnován spáse a určen milostí a existencí Ježíše Krista. Dává srozumitelnost současnosti s výhledem do budoucnosti, kde je v každé situaci vždy rozhodující vůle Boží, vůle milujícího Otce. Proto je to nauka dávající věřícímu naději¹⁷.

Spása není odborný teologický termín, ale je vnímána jako *„„subjektivní“ existenciální záchrana a naplnění života“*¹⁸. Pojetí obsahu je pak dané tradicí církve.

Úkolem církve je šířit evangelium. *„Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtěte je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého a učte je, aby zachovávali všechno, co jsem vám přikázal. A hle, já jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku.“*¹⁹ Aktivita, kdy se misionář rozhodne jít do celého světa a šířit evangelium a následně zakládat církve u jednotlivých národů či jen skupin, které do té doby v Krista nevěřily, nazýváme „misiemi.“

¹³ srovnání JAN XXIII, *Sociální encyklika : (1891 – 1991)*. Praha : Zvon, 1996. encyklika Mater et Magistra (1961), s. 171.

¹⁴ *Dokumenty II. Vatikánského koncilu*. Praha : Zvon, 1995. Gaudium et spes, s. 242.

¹⁵ Gn 3, 19b

¹⁶ z řec. eschata, poslední věci

¹⁷ srovnání viz. s. 82

¹⁸ RAHNER, K.; VORGRIMLER, H. *Teologický slovník*. Praha : Zvon, 1996. 314 s.

¹⁹ Mt 28, 19-20.

Vymezení obsahu misie, nové evangelizace a výslovně misijní činnosti nelze zcela odlišit od pastorače věřících²⁰.

Právě v oblasti “volného času” vzniká prostor pro misii²¹ “*tj. svobodné hlásání evangelia jako srozumitelné pravdy a konkrétní konání lásky mezi všemi národy a ve všech dějinných situacích*“²². V evropských poměrech patřila výuka náboženství k tradičnímu vzdělání většiny dětí a mládeže ještě na začátku 20. století. Díky světovým válkám a následnému uvolnění se ztratila vědomá návaznost na křesťanskou tradici. Přesto i moderní školství a moderní způsob životního stylu konzumní společnosti (*Carpe diem – Užij dne*) dává prostor křesťanským církvím k oslovení. Nyní však nelze mentorovat, ale jít příkladem svědectvím vlastního života. Proto náplň volnočasových aktivit nabízených křesťanskou společností může mít rozličný charakter. Tato práce si klade za úkol alespoň některé z nich zmapovat, a to zejména ty, které jsou věnované dětem a mládeži.

Pro zmapování je ještě nutné vymezit aktivity ve volném čase, které můžeme také nazvat jako zájmové činnosti ve volném čase. Měli bychom tedy nejdříve najít význam samotného zájmu. „*Zájem je jedna z významných psychických vlastností osobnosti. Projevuje se jako trvalejší snaha člověka zabývat se předměty nebo jevy, k nimž má citový vztah a jež chce blíže poznat. Zájmy jsou v životě člověka významnými a hodnotnými činiteli, neboť spolu s ideály, přesvědčením a světovým názory tvoří jednu z nejvýznamnějších podstruktur jeho osobnosti – podstrukturu zaměřenosti. Zájmová činnost, jak upozorňuje J. Pelikán²³, není zcela přesný, neboť i hra, učení /poznávací činnosti/ a práce jsou spojeny se zájmem osobnosti. Označujeme jím zpravidla především činnost nepracovní a vykonávané ve volném čase z vnitřní potřeby jedince.*“²⁴

²⁰ Více viz následující podkapitola.

²¹ z lat. missio, poslání

²² RAHNER, K.; VORGRIMLER, H. *Teologický slovník*. Praha : Zvon, 1996. 181 s.

²³ PELIKÁN, J. *Úvod do teoretické problematiky mravní výchovy*. Praha : SPN, 1971. 113 s.

²⁴ ŠPIČÁK, J., et al. *Úvod do metodiky zájmových činností v domově mládeže*. Olomouc : Pedagogická fakulta Univerzity Palackého, 1991. 5 s.

1.2 Misie

Matoušovo vyzvání k šíření evangelia jsme již zmínili²⁵. Důraz je zde na založení církve a jejím učení. Z textu je jasné, že šíření evangelia je pro církev podmínkou. Lukáš hovoří o svědectví evangelizace²⁶, kde misionář musí věřit v sílu evangelia a šířit obrácení k lásce a Božímu milosrdenství. Pouze u Jana můžeme najít přímý příkaz, který jako pojem má v jeho pojetí stejný charakter jako misie a znamená poslání²⁷. Ježíš tak učedníkům předává své poslání, které dostal od Otce.²⁸

Vedle Ježíšovy pobídky můžeme v NZ najít i odpověď Petra a Jana: „*Neboť o tom, co jsme viděli a slyšeli, nemůžeme mlčet.*“²⁹ Apoštol Pavel, který byl společně s Barnabášem jako první povolán k misii mezi pohany, o své službě říká: „*Nemohu se chlubit tím, že kážu evangelium; nemohu jinak, běda mně, kdybych nekázal.*“³⁰ A právě k těmto prvním misionářům se odvolávají jejich pokračovatelé.

V každé historické době má misie své specifické vyjádření, ale vždy se snaží vycházet z Biblického vyzvání a odpovědi, i když se tato odpověď svou interpretací různí³¹. Bez ohledu na dané pojetí byla misie znakem životní síly církve, či její slabosti v případě upuštění od ní. První misionáři byli pro své svěřence učiteli, kteří plnili misijní poslání ve službě člověku zjevením Boží lásky zvěstované Ježíšem Kristem³². Prvotní církve viděla střed svého kerygma v Ježíši Kristu, který byl identický s Královstvím Božím³³. Tento pohled zůstal v misii platný dodnes.

²⁵ Mt 28, 19-20 srov. 16, 18

²⁶ Lk 24, 48; Sk 1,8

²⁷ Jan 20,21

²⁸ Srov. Jan Pavel II, *Redemptoris missio*, Zvon, Praha 1994, s. 29-30.

²⁹ Sk 4, 20

³⁰ 1Kor 9,16

³¹ Časté negativní vyznění pojmu „misie“ vychází z historie (křížové výpravy, kulturní kolonialismus apod.), Více viz NICOLLE, D. *První křížová výprava 1096-99 (dobyání Svaté země)*. Praha : Grada publishing, s.r.o., 2007.; NICOLLE, D. *Třetí křížová výprava 1191 (Richard Lví srdce, Saladin a zápas o Jeruzalém)*. Praha : Grada publishing, s.r.o., 2008.; KUBÍKOVÁ, J. *Křesťanská misie v 16.-18.století*. Brno : Marek, 2001.; De CHARLEVOIX, P.F.-X. *Paraguay v době jezuitských redukci*. Olomouc : Centrum Aletti Velehrad-Roma, 2008.

³² Srov. JAN PAVEL II., *Redemptoris missio*. Praha : Zvon, 1994. 9 s.

³³ „*Naplnil se čas a přiblížilo se Boží království. Obratě se a věřte evangeliu!*“ Mk 1, 14-15; srov. Mt 4, 17; Lk 4,43

Jan Pavel II. viděl misijní působení ve třech oblastech – teritoriální oblast, nové sociální světy a fenomény a kulturní neboli moderní areopagy³⁴.

Teritoriální oblast misijního působení je přesně vymezena geograficky. Působení pro takovou misii můžeme nalézt zejména v Asii, Africe³⁵, Latinské Americe a v Oceánii, kde existují oblasti stále nezasazené radostnou evangelijní zvěstí. Forma, jakou je zde misie prováděna, musí být přizpůsobena podmínkám dané společnosti, a to jak kulturně, tak i sociálně³⁶. Zároveň je třeba také přizpůsobovat misijní působení vývojové fázi misie a reagovat stále na nové aktuální situace. Církev musí šířit jak první evangelizaci, tak i novou evangelizaci. Je důležité vnímat rozdíl mezi evangelizací v oblastech, kde je křesťanská tradice již zakotvena a kde je teprve novinkou a nebo kde došlo k odklonu od této tradice, ale společenské normy jsou z ní odvozené. Citlivý přístup vyžaduje zejména inkulturace. Základem je „*trpělivě, rozvážlivě, ale i s velkou důvěrou aspoň vydávat svědectví o Kristově lásce a dobrotě, a tak připravovat Pánu cesty a jeho samého nějakým způsobem zpřítomňovat.*“³⁷

Nové sociální světy a fenomény jsou pro misii velmi důležité, protože nelze hlásat evangelium a opomínat proměnu lidské společnosti. Změna sociálního světa a fenoménů převážně začíná ve městech, kde je takto připravována budoucnost pro další generace. Budoucnost je tvořena hlavně mladými lidmi, kteří ve většině zemí zastupují více než polovinu obyvatel. Pro tyto případy se zakládají různé spolky, instituce, skupiny, domovy pro mládež zaměřené na různě činnosti. A právě zde vzniká prostor pro moderní církevní hnutí³⁸. Vedle moderních přístupů je však nutné zmínit také vliv emigrantských vln a chudoby v mnohých zemích, kde vzniká prostor pro evangelizaci skrze pomoc bližnímu.

Mimo toto dochází v naší době ke vzniku nového fenoménu díky silné emigraci a imigraci. Do zemí s křesťanskou tradicí se dostává mnoho nekřesťanů a díky tomu může docházet k novým kontaktům a kulturní výměně. V takovém případě je církev povinována dialogem a vstřícnou pomocí.

³⁴ JAN PAVEL II., . *Redemptoris missio*. Praha : Zvon, 1994. s.42 a násl.

³⁵ Více viz HÄRRING, B. . *Moje zkušenost s církví v Africe*. Praha : Vyšehrad, 1992.

³⁶ Více viz *Dokumenty II. Vatikánského koncilu*. Praha : Zvon, 1995. Ad gentes, s.471.

³⁷ AG 6 in: *Dokumenty II. Vatikánského koncilu*, Zvon, Praha 1995, s 472

³⁸ JAN PAVEL II., . *Redemptoris missio*. Praha : Zvon, 1994. 44 s.

Kulturní oblasti, neboli moderní areopagy jsou oblasti, které se snaží mapovat centra vzdělávání národa. Jedno takové centrum můžeme vidět v internetové komunikaci, která svou rozvinutostí činí z lidstva „světovou vesnici“. Moderní komunikace napomáhá nejen ke vzdělávání, ale šíří informace všeho druhu, včetně rad, jak pro jednotlivce, tak i pro celé sociální skupiny. Zejména mladá generace vyrůstá v novém komunikačním, mediální světe, ve kterém misijní činnost teprve nachází svůj charakter. Velkou roli hrají zejména masmédiá, umožňující zpřítomnění evangelijní zvěsti v mnohem silnější podobě. Moderní evangelizace závisí hlavně na jejich vlivu. Jde tedy o integraci evangelia do nové moderní podoby, nové kultury.

Vedle toho také moderní komunikace zlepšila dialog mezi národy a vědami. Na tomto základě vznikají různé mezinárodní instituce, ve kterých se křesťané angažují. V misii nejde pouze o nějakou konkrétní misijní činnost. „*Misie je vydání svědectví a vyzarování toho svědectví dříve než jakákoli aktivita.*“³⁹

Misionář své poslání a sílu k poslání odvolává na Ducha svatého⁴⁰ a i další slova Ježíše Krista: „*Zloděj přichází, aby kradl, zabíjel a ničil. Já jsem přišel, aby měly život a měly ho v hojnosti.*“⁴¹. Na osobu misionáře tak vzniká jistý požadavek, který je velice odlišný od osob, které jsou povolány spíše ke kontemplaci. Avšak jistý apel k misijní službě je kladen na všechny křesťany⁴², a to nejen na aktivitu jednotlivce, ale i společenství, např. rodiny⁴³. Papež Pavel VI podotknul, že existuje „*těsný svazek mezi Kristem, církví a evangelizací.*“⁴⁴

Jak je z výše uvedeného vidno, pokud bychom hledali vhodnou formu pro misii, tak vedle sociální – materiální pomoci se jeví jako nejvhodnější forma výchova a vzdělávání (zejména u mládeže), a to nejlépe v charitativní podobě. Ta se může v dnešní době jevit jako nejméně konfliktní. Takovou podobu misie můžeme u nás nalézt zejména u řádů salesiánů a

³⁹ JAN PAVEL II., *Redemptoris missio*. Praha : Zvon, 1994. 32 s..

⁴⁰ Sk 1, 8: „... ale dostanete sílu Ducha svatého, který na vás sestoupí, a budete mi svědky v Jeruzalému a celém Judsku, Samařsku a až na sám konec země.“

⁴¹ J 10,10

⁴² „Členové společnosti zasvěceného života však od té chvíle, kdy „se oddali službě církvi, jsou povinni věnovat se podle povahy své společnosti zvláštním způsobem misijní činnosti.“ in: CIC, kán 783; srov. JAN PAVEL II. *Redemptoris missio*. Praha : Zvon, 1994. s. 69 in: *Katechismus katolické církve*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2002. 245s.

⁴³ Více viz. *Katechismus katolické církve*. Kostelní Vydří 2002 : Karmelitánské nakladatelství. 542 s.

⁴⁴ Apoštolská exhortace Evangelii munitiandi, 16 in: JAN PAVEL II., *Redemptoris missio*. Praha : Zvon, 1994. s. 26

z církví nespádajících pod Řím považujeme za nejaktivnější Církev adventistů sedmého dne. I ti však vycházejí z takové tradice vzdělávání, která se formovala v průběhu staletí.

1.3 Historický vývoj vzdělávání až k pedagogice volného času

1.3.1 Učitelství úřad církve

Tradice učitelství úřadu církve je ustanovena již v NZ. Učitelství úřad⁴⁵ (magisteria), jehož nejvyšší autoritou je Ježíš Kristus, znamená „*nezbytně existující, aktivní a zavazující, právně stanovenou způsobilost dalšího dosvědčování vlastního zjevení Božího Ježíši Kristu, sděleného samotným Bohem.*“⁴⁶ Od autority přímých svědků pokračuje dál tradice po přímé linii obce věřících, v Římskokatolické církvi je tato linie dokládána apoštolskou poslušností. Navazuje se takto zároveň na tradici novozákonní misijní činnosti.

Postupnou christianizací evropského kontinentu se stala církev garantem nejen víry, ale i vzdělání, a to po několik staletí. Vznikly mnišské řády, které měly plnit zejména toto poslání.

Náplň presbyterů již od počátku jejich povolání je dvojí, péče o věřící a šíření evangelia pro získání dalších lidí ke spáse. Konkrétní podoba služeb církve, jak ji známe dnes, se utvářela po dobu mnoha staletí. Počáteční boj o existenci křesťanství ukončil až roku 313 císař Konstantin milánským tolerančním programem, který křesťanství přiznal rovnoprávnost s ostatními náboženstvími po celé Římské říši⁴⁷. Tím sice začalo oficiální působení církve, která již měla svou hierarchii, ale kromě věroučného šíření nemohla ještě zastávat jinou funkci.

V průběhu 3. století charismatické osobnosti zakládají mnišské řády, jejich působení je v počátku omezeno na samotné mnichy a jejich blízké okolí⁴⁸. Až v 16. století začínají

⁴⁵ Učitelství úřad církve má v Římskokatolické církvi širší specifika (Více viz Rahner 1996). V této práci je tento termín pouze užit jako formální označení poslání církve.

⁴⁶ RAHNER, K.; VORGRIMLER, H. *Teologický slovník*. Praha : Zvon, 1996. 378 s.

⁴⁷ FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*. Praha : Zvon, 1995. 54 s. a následující.

⁴⁸ Antonín (251?-356), Pachomismus (287-347)

vznikat řády, které mají vzdělávání ve svých regulích. Byli to zejména jezuité a piaristé. Piaristé mají dokonce ve svých slibech „povinnost bezplatně vyučovat chudou mládež“⁴⁹.

Jezuité vznikli jako reakce Římskokatolické církve na reformaci, kdy sedm studentů Université de Paris, vedených Ignácem z Loyoly, složilo své sliby 15. srpna 1534⁵⁰. Jejich zaměření je od počátku zejména pastorační a misijní a soustředí se na vědu a vzdělávání. Jezuitské školy se staly výkvětem školství vůbec a rychle se šířily po celé světě. Tovaryšstvo Ježíšovo⁵¹ nejen šířilo křesťanské hodnoty⁵², ale zároveň bránilo jejich zneužití mocenskými vlivy. To se pochopitelně nelíbilo evropským panovníkům⁵³, kteří začali tlačit na papeže, aby řád zrušil. Tomuto tlaku vyhověl až papež Klement XIV., který dokumentem *Dominus ac Redemptor*, vydaným 21. července 1773, jezuitský řád ruší⁵⁴. Majetek jezuitů šel sice státu, ale mnoho ho nebylo. Spíše než-li jmění získali panovníci starost, co se studenty jezuitských škol. Jako reakce začíná vznikat státní školství, a to nejprve na území protestantských států⁵⁵.

1.3.2 Počátek dějin pedagogiky volného času

První formy evropského vzdělávání vychází z antické tradice, kterou později uchopila církev a začala tak pokládat základy školství, jak je známe dnes. V okamžiku, kdy tuto úlohu převzal stát, začala se původní náplň v průběhu staletí přeměňovat. Vzdělání, šířené církví mělo sloužit k obohacení vzdělanosti člověka a v rámci toho měl být vytvořen i srozumitelnější přístup k Písmu a Bohu. Mělo tak dojít nejen ke zušlechtění jedince, ale zlepšení celého dostupného světa. Tato myšlenka v současné pedagogice zůstává, jen na Boha

⁴⁹BUBEN, M.M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích III. díl/III. svazek*. Praha : Libri, 2006. 52 s.

⁵⁰ dalšími byli František Xaverský, Alfonso Salmeron, Diego Laínez, Nicolás de Bobadilla, Petr Faber, Simão Rodrigues.

⁵¹ jiný název pro jezuitu.

⁵² Jezuité zakládali křesťanské společenství např. i mezi indiány. To však bránilo Španělům v obsazení jejich území. To byla jedna z mnoha příčin jezuitských redukci. viz. De CHARLEVOIX, P.F.-X. *Paraguay v době jezuických redukci*. Olomouc : Centrum Aletti Velehrad-Roma, 2008.

⁵³ Výjimku byl pruský král Bedřich II. a ruská carevna Kateřina II, kteří si uvědomovali narušení sociální sítě v případě zrušení jezuitů.

⁵⁴ Postupně byly do konce 18. století rušeny všechny řády pod vlivem buržoazní revoluce.

⁵⁵ Proces přechodu funkce vzdělávání z církve na stát nebyl pochopitelně jednorázový. Byl to postupný vývoj probíhající několik staletí. Zde je uveden pouze jeden z mezníků.

ve státním školství nezbyvá místo. Pro zvýšení efektivity se hledá metodologie, a tak vzniká pedagogika jako obor o vzdělávání a výchově.

Zmínili jsme, že církev může využít volný čas k misii. Taková misie musí mít nějakou formu vzdělávání, která právě vychází z pedagogiky volného času, která se pomalu začíná objevovat v době, kdy funkci vzdělávání od církve přejímá stát.

Za zakladatele moderních dějin pedagogiky je považován Friedrich Heinrich Christian Schwarz. Ve svém spisu *Erziehungslehre* uvedl přehled vývoje výchovy od nejstarších dob až po počátek 19. století.⁵⁶ Nicméně zde k pedagogice volného času ještě nic nenajdeme, protože teprve v 19. století, kdy kniha vznikla, si začala společnost uvědomovat potřebu něčeho, čemu dnes říkáme pedagogika volného času.

„Počátky výchovy ve volném čase v novodobé společnosti jsou spjaty s proměnami práce a životního způsobu obyvatel měst a vesnic po skončení třicetileté války (roku 1648). Tehdy začal dlouhodobý proces uvolňování života člověka od domova jako současného bydliště, pracoviště i místa trávení volného času.“⁵⁷

Přejdeme tedy rovnou k době, kdy se díky učitelům národů začala výchova a její problematika vyjasňovat a promlouvá tak i do dnešních dnů.

1.3.3 Slovo učitele národů

Za zakladatele pedagogiky jako vědy je považován Jan Ámos Komenský (1592 – 1670). Jeho dílo má nesporný přínos téměř ke všem tématům tohoto odvětví. Zmínky o sociálních podmínkách lidského života můžeme nalézt v jeho *Listech do nebe*. O jeho pojetí významu výchovy v rodině hovoří v *Informatoriu školy mateřské*, přičemž k výuce ve škole hovoří v závěru *Velké didaktiky*.

„Výchovná koncepce Komenského je založena zejména na dvou základních rysech: na demokratizaci a na encyklopedismu.“⁵⁸ Jeho snaha o rovnost všech lidí v křesťanském slova

⁵⁶ viz. ŠTVERÁK, V. *Dějiny pedagogiky I*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1990.

⁵⁷ PÁVKOVÁ, J., et al. *Pedagogika volného času*. Praha : Portál, 2002. 21 s

⁵⁸ ŠTVERÁK, V. *Dějiny pedagogiky I*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1990. s.128

smyslu a jejich vzdělávání byla hnána představou, „že lidstvo se musí připravit soustavnou prací a vševýchovou na příchod tisícileté říše míru“⁵⁹. Touto tisíciletou říší je chápán druhý příchod Krista, konec tohoto pomíjivého světa a příchod nebeského království. V tomto pojetí tedy něco jako „volný čas“ není vůbec možné chápat, protože veškeré lidské konání v každé době má být směřováno k tomuto cíli. Komenský se zabýval přípravou jedince k věčnému životu a tato příprava má, stejně tak jako i výchova, tři oblasti: vzdělávání ve vědách, uměních a řemeslech, mravní výchovu a výchovu náboženskou.⁶⁰ V pedagogice volného času jde zejména o smysluplné využívání volného času.

Názornou ukázkou Komenského pojetí obecné vnější výchovy můžeme najít ve spisech, které napsal v letech 1650-1654, kdy se setkal v Uhrách s mládeží, která neměla zrovna příkladný vztah ke vzdělání a užívala si spíše jiných radostí života. To vyvolalo u Komenského reakci v podobě sepsání zákonů pro život žákůvský v internátě, ve volném čase i při hře. Uspořádal a nacvičil se žáky hry, které měly přilákat rodiče. Tyto hry měly ukázat úspěšnost jednotlivých žáků a jejich cílem bylo vytvoření si vztahu ke škole. Divadlo mělo již v té době motivační, didaktickou a zároveň i volnočasovou funkci a to nejen pro školu, rodiče a veřejnost, ale i pro samotné žáky.

Neměli bychom však opomenout, že v této době, kdy výchovu a vzdělání vůbec měla na starost církve, byla zahálka a prázdný čas vnímány jako „sestry hříchu“. Proto byli žáci ve vzdělávacích ústavech zaměstnáváni po celý den a tedy kromě církevní praxe (návštěv kostela a modlitby) se dostalo ke slovu také umění (divadlo a hudba).

O vlivu Komenského na jednotlivé odvětví pedagogiky volného času (tedy dle jejich zaměření) by bylo možné napsat samostatnou práci. Dovolím si tedy jen stručně shrnout, že „přes všechny výhrady (...) je Komenský obecně považován za předchůdce veškeré moderní školské výchovy“.⁶¹

⁵⁹ Ibid, s. 129.

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ tamtéž, s. 133

1.3.4 Vliv století revoluce

Koncepcí lidské společnosti, tak jak fungovala od středověku až do 19. století, otřásla Francouzská revoluce a na ni navazující revoluční rok 1848. Do výchovy před tímto obdobím promlouvala řada osobností hlavně ze světa filosofie (John Lock, Jean Jacques Rousseau ad.), které řešily otázky školy a vzdělání jako takového vůbec. V době, kdy monarchistické zřízení začíná být v Evropě nahrazováno republikou a moc církve a její vliv na vzdělávání pomalu slábne, bylo nutné najít řešení problému, jak naložit se vzděláním, výchovou a volným časem mládeže. Dalším vlivem, který ukazuje na nutnost řešení tohoto problému, je rozvoj průmyslu, díky kterému dochází ke stěhování lidí z venkova do měst. Práci ve městech hledá i chudá mládež.

Přelom tedy přichází díky osobnostem jako je Jan Jindřich Pestalozzi (1746 – 1827) a Don Bosco (1815 – 1888)⁶². Oba dva soucítili s chudými lidmi a opuštěnou mládeží. Základem jejich metodiky výchovy rodiny bylo vnímání rodiny jako nejpřirozenější lidské skupiny a zároveň jako nejpřirozenějšího prostředí výchovy. Finanční zajištění pro jejich chovance jim zabezpečovaly nejen dary od bohatých, ale i samotná pracovní činnost svěřenců.

I mimo tyto výchovné systémy začala také bohatá spolková činnost ve volném čase. Je nutné zmínit dva nejvýznamnější proudy určené mladým lidem, které vydržely až do dnešních dní – skauting a salesiáni.

1.3.5 Situace v Čechách, příchod skautingu a tramping

Pokud nahlédneme do naší historie pedagogiky volného času, musíme připomenout stálý zápas českého lidu o jeho národnostní suverenitu. Samotný tento národní zájem měl

⁶² O Donu Boscovi a salesiánech více viz v samostatné kapitole

dominantní vliv na volnočasové aktivity. Tak vznikl v roce 1862 Sokol, který byl až do roku 1941 nejvýznamnější organizací tohoto typu⁶³.

Druhá polovina 19. století patřila i u nás řadě společností, které se věnovaly různým kulturním a sportovním odvětvím (např. čtení, zpěvu, vzdělávání). Tyto spolky se sice snažily dělat i něco pro děti a mládež, ale pedagoga volného času můžeme nalézt pouze v Miroslavu Tyršovi (zakladatel Sokola).

Skauting se v českých zemích začíná rozvíjet na přelomu století a salesiáni až roku 1927.

„Skauti“ bylo původně označení pro armádní „zvědy“. Těmi se nechal inspirovat zakladatel skautingu Sir Robert Baden-Powell (1857 - 1941). Hnutí se v Anglii rychle rozšířilo a jeho zakladatel byl současně ustanoven za vůdce hnutí.

Do Čech je přivedeno po roce 1910 Antonínem Benjaminem Svojsíkem (1876 – 1938), který byl zakladatelem Hudební matice, od mládí se zabýval tělovýchovou a byl náčelník Jungmannovy sokolské župy.⁶⁴ Junáci měli mezi mládeží úspěch, a to nejspíš také proto, že dávali mimo jiné také možnost *„vymanit se ze stereotypního, na podněty chudého, dospělými monopolně ovládaného a rozhodně ne příliš zdravého městského prostředí“*⁶⁵.

Význačným představitelem skautů byl u nás Jaroslav Foglar (1907 – 1999). V jeho literární tvorbě můžeme najít i pedagogickou tendenci, která promlouvá k mladému člověku ve své hravosti.

Vedle skautingu začal postupně také vznikat trampingu. Trampové patřili buď mezi ty, kterým nevyhovoval přístup výše zmíněných organizací, či se vedle vedení junáckého oddílu ještě věnovali právě trampování. Na otázku o smyslu trampování odpovídají sami trampové: *„Proč trampujeme? Abychom unavené tělo a mysl po celotýdenní práci osvěžili jinými myšlenkami, jež nemají nic společného s všednostmi života; abychom odchodem do přírody unikli jedům velkoměsta; abychom přirozeným a nenuceným pohybem ve zdravém ovzduší se*

⁶³ PŘADKA, M. *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času*. Brno : Masarykova univerzita, 1999.

⁶⁴ HURIKÁN, B. *Dějiny trampingu*. Praha : Novinář, 1990.

⁶⁵ PŘADKA, M. *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času*. Brno : Masarykova univerzita, 1999. s. 56

opět připravili ke svým životním úkolům.“⁶⁶ Jde o jakousi formu duševní hygieny, realizované výletem do přírody, který mohl být i několikadenní.

1.3.6 Meziválečné období 20. století – dva evropské proudy

Zabýváme-li se meziválečným obdobím 20. století, máme na mysli zejména dvacátá a třicátá léta. V tu dobu začaly vznikat dva základní typy pojetí volného času dětí a mládeže.

„V zemích západní a severní Evropy se za rostoucí, nikoli však dominantní, úlohy státu rozvinuly do šíře dosavadní typy sdružení a zařízení i jejich aktivit. Jejich iniciátory se často stávala sdružení dětí, mládeže a dospělých nebo novátorsky uvažující a jednající pedagogové. Takto poprvé v širším celostátním měřítku rozvinuly svou činnost např. ve Francii domy mládeže a kultury, ubytovny mládeže, prázdninové kolonie a letní tábory dětí a mládeže. Některé z nich vytvářely národní i mezinárodní asociace (např. sdružení ubytoven mládeže od r. 1932).“⁶⁷

S těmito zkušenostmi pak začaly země západní a severní Evropy pracovat. Podrobovaly je různým analýzám, teoreticky reflektovaly a společensky doceňovaly. Počátky rozvoje pedagogiky volného času tak můžeme nalézt ve dvacátých letech 20. století v Německu a Francii druhé poloviny třicátých let. Ve Francii v roce 1936 tak vznikl první státní orgán zabývající se touto problematikou. Jednalo se o sekretariát pro mládež a tělovýchovu, ze kterého se po 2. světové válce vyvinulo samostatné ministerstvo mládeže a sportů.

Druhým typem pojetí *„byla sdružení a zařízení volného času dětí a mládeže v tehdejších Sovětském svazu. Jejich vznik a působení byly spjaté s přímým vlivem státu, s jeho ideologií a s monopolní organizací dětí a mládeže, vedle nichž neexistovala alternativní řešení. Toto uspořádání vytvářelo ve své době podmínky pro účinné výchovné a vzdělávací působení v zemi, kde převládala vysoká ngramotnost a celkově nízká životní a kulturní*

⁶⁶ HURIKÁN, B. *Dějiny trampingu*. Praha : Novinář, 1990. s. 10

⁶⁷ PÁVKOVÁ, J., et al. *Pedagogika volného času*. Praha : Portál, 2002. s. 22

úroveň. Umožňovalo cílevědomé a organizované řešení základních společenských potřeb (alfabetizace, zvyšování úrovně vzdělanosti, uspokojování vysoké potřeby veřejně prospěšné činnosti); podnítilo rovněž rozvoj zájmové sféry jako oblasti relativně svobodného rozhodování mladého člověka o své účasti na volnočasových aktivitách.⁶⁸

Zde by však neměla chybět zmínka o tom, že aktivity ve volném čase měly v době industrializace přímý vliv na dosažení některých kvalifikací, zejména těch týkajících se průmyslu a zemědělství.

1.3.7 Poměry na území Československa 1918 – 1989

Zatímco skauti, junáci a trampové začali „vládnout“ volnému času na území Československa, v jiných zemích panovala zcela jiná situace. V Itálii roku 1926 zavádí Mussolini jednotnou mimoškolní výchovu mládeže a stejně tak činí i generál Franko ve Španělsku. Svě hnutí pro mladá zavádí v Německu Hitler a členství v Hitlerjugend se od roku 1936 stává povinné pro všechny mladé Němce. Obdobné tendence byly v té době i v Maďarsku, Rumunsku a Bulharsku.

Politická situace těchto událostí měla pochopitelně neodmyslitelný dopad na volný čas dětí a mládeže v protektorátu Böhmen und Mähren, jak bylo tenkrát naše území Němci označováno. Na Slovensku se „samostatně“ vyvíjela Hlinkova mládež a u nás bylo zavedeno Kuratorium pro výchovu mládeže. Zaměření poslední jmenované organizace zahrnovalo brannou výchovu a sport, ale pravým smyslem byla ve skutečnosti převýchova obyvatelstva k nacistickým ideám. Zakladatelem této nacistické zbraně proti lidskosti byl ministr školství a lidové osvěty Emanuel Moravec.

„Prvním ministrem školství a osvěty v znovu osvobozené republice se stal Zdeněk Nejedlý (1878 – 1962), vědec a kulturní pracovník, historik a jeden z nejlepších znalců našich dějin a kultury, přední činitel KSČ. Po druhé světové válce se přičlenil k zastáncům jednotné

⁶⁸ Ibid, s. 22-23.

*školy, která by odstranila jednou pro vždy rozdíl ve vzdělávání mládeže obvyklé za kapitalistického řádu*⁶⁹. “⁷⁰

Avšak obliba jednotných organizací druhou světovou válkou neskončila. Osvobození Rudou armádou zpočátku přineslo návazání na českou tradici, ale samozřejmě vzrůstal i socialistický duch. „*Organizace musela být nejen jednotná, ale i „masová“.* *Masy mládeže měly budovat poválečné hospodářství, byty, silnice a přehrady. Měly ale také pěstovat novou kulturu, měly se stále školit a vzdělávat atd.*“⁷¹

V této době bývá nejčastěji vzpomínána organizace pionýrů, která však vznikla již v roce 1919 v Sovětském svazu. U nás po roce 1948 hledala Komunistická strana organizaci, kterou by mohla použít pro vhodné působení na mládež. Nejprve to měl být Junák, kterému bylo 25. února 1948 násilně nahrazeno jeho vedení tzv. Akčním výborem ústředí Junáka. Následně také začaly vznikat Pionýrské oddíly Junáka. Tato snaha však nedopadla podle očekávání, protože tyto oddíly se buď raději rozpadly nebo se stáhly do ilegality. A tak 24. dubna 1949 vznikl Pionýr jako samostatná organizace i na území Československé republiky. „*Pionýrská organizace, vznikající na základě rozhodnutí II. kongresu KIM*⁷². *Od počátku měly tyto hlavní rysy: výrazně ideově-politické zaměření v komunistickém duchu; samostatnost za současného vedení členů komunistické strany nebo KSM*⁷³, *úsilí o maximální uplatnění společenské aktivity a iniciativy členů. Vstupovaly do nich zásadně pouze děti, výjimečně a pouze v prvním období také dospívající mládež (např. v počátcích sovětské organizace mládež do 16 let).*⁷⁴ Tak to viděli ve své době sami komunisté.

Od roku 1966 byla posílena obsahová a organizační samostatnost Pionýra. Situace se dále vyvíjela a v roce 1970 proběhl tzv. sjednocovací proces dětských hnutí, kdy byl Pionýr a znovu obnovený Junák sloučen do nové instituce s názvem Pionýrská organizace SSM⁷⁵,

⁶⁹ Nejedlý je zde popisován již komunistickou zkreslenou rétorikou, ale dnešní pohled na jeho osobu je poněkud jiný. To však ponecháme jiným autorům.

⁷⁰ ŠTVERÁK, V. *Dějiny pedagogiky I.* Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1990. s. 313

⁷¹ PŘADKA, M. *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času.* Brno : Masarykova univerzita, 1999. s. 68

⁷² KIM, tzn. Komunistická internacionála mládeže

⁷³ KSM, tzn. Komunistický svaz mládeže.

⁷⁴ CACH, J.; HOFBAUER, B. . *Kapitoly z vývoje dětských hnutí.* Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1967. 47 s.

⁷⁵ SSM, tzn. Socialistický svaz mládeže.

která se zcela zodpovídala vedení KSČ. Tento stav v již Československé socialistické republice trval až do sametové revoluce 17. listopadu 1989 a s ní spojených událostí.

Ale nebyl to pouze pionýr, byla tu také tělovýchovná jednota, Svazarm⁷⁶, sportovní a zájmové kluby, i školy mohly organizovat kroužky. Samozřejmě každá oficiální organizace musela mít schválení své existence od komunistické strany a šířit socialistického ducha.

1.3.8 Situace po roce 1989

Sametová revoluce přinesla sice politické změny, ale v oblasti volného času dětí a mládeže mělo dojít k návratu stavu před rok 1948. Vzniklo úsilí o obnovu všech organizací té doby (Junák, YMCA, YWCA nebo sdružení nábožensky orientovaná) či ze šedesátých let, kdy byly některé potlačeny (Česká tábornická unie, Juvena). Do nich měly začít vstupovat mladí zájemci. Jednotné organizace z dob komunismu, jako např. Pionýr se staly pouze jednou institucí z mnoha v této oblasti. Aby obstál, musel nově vymezit své pojetí a postavení. Vedle toho také vznikala zcela nová sdružení, která svá zaměření měla rozlišena dle různého charakteru (*„Duha, zaměřená především na výchovu k přírodě, Asociace pro mládež, vědu a techniku – AMAWET, Folklorní sdružení ČR“*⁷⁷).

Zařízení pro volný čas, jejichž zřizovatelem byl stát (školní družiny a kluby, základní umělecké školy), ve své činnosti pokračují dodnes. Domy pionýrů a mládeže se přejmenovaly na Domy dětí a mládeže a zcela ztratily svůj politicky ideový kontext. *„Vzhledem k výsledkům své předchozí práce zachovaly a dále rozvinuly tradiční, osvědčené směry činnosti (zájmovou činnost pravidelnou, příležitostnou, prázdninovou, podíl na organizování celostátně vyhlašovaných soutěží).“*⁷⁸

Tato situace změny společnosti se pochopitelně netýkala pouze nás. I jiné evropské země procházely transformací tzv. postkomunistických zemí a musely změnit přístupy k volnému času. *„Zařízení musí reagovat na vyostřování rozporů uvnitř mladé generace*

⁷⁶ Svazarm, tzn. Svaz pro spolupráci s armádou.

⁷⁷ PÁVKOVÁ, J., et al. *Pedagogika volného času*. Praha : Portál, 2002. s. 26-27

⁷⁸ Ibid, s 27.

(chronická nezaměstnanost, negativní závislosti, k nimž se řadí také závislost počítačová, jednostranné konzumně zaměřené chování). Zařízení se snaží rozvíjet mnohotvárnost a zvyšovat účinnost nabídek; zesilují výchovu dětí a mladých lidí k demokratickému občanství a poskytují nové možnosti k jejich participaci na vlastních aktivitách a životě své školy nebo obce; omezují faktory způsobující marginalizaci a sociální vylučování dětí a mládeže. Pro sdružení a zařízení volného času různých regionů Evropy tak vzniká významná, společensky potřebná a výchovně náročná inspirace dalšího postupu: možnost a nutnost řešit společné problémy ve vzájemném mezinárodním kontaktu.“⁷⁹

Díky tomu začínají do Československa a hlavně v devadesátých letech do již vzniklé České Republiky opět proudit názory a postřehy ze západního světa. „Do popředí vystupují společné zřetele a cíle, jejichž zásadním společným východiskem se počátkem tohoto období stala **Úmluva o právech dítěte** (OSN. New York, 20. listopadu 1989) – u nás přijatá jako zákon č. 104/1991 Sb.“⁸⁰

1.4. Pedagogické přístupy

Díky dějinám pedagogiky volného času jsme zjistili, že církve v čele s donem Boscem založila jeden ze směrů pedagogiky volného času. Lidé pracující s dětmi a mládeží musejí mít odborné pedagogické vzdělání, které předpokládá jistý vhled do pedagogiky a potažmo i do pedagogiky volného času. Proto se nové trendy pedagogiky volného času zcela nabízejí k využití pro misii ve volnočasových aktivitách. Pedagogika volného času je relativně nový obor a tak se její vymezení a teorie mohou různit. Je však nutné nalézt alespoň některá východiska pro její náplň. Když budeme hledat hlavní proudy této disciplíny, můžeme společně s Činčerou a Asociací vzdělavatelů pedagogů volného času⁸¹ nalézt tři hlavní cesty, vedle kterých současně existuje řada alternativ. Spojovatelem těchto přístupů je

⁷⁹ Ibid, s. 27-28.

⁸⁰ Ibid, s. 26.

⁸¹ ČINČERA, J.; KAPLÁNEK, M.; SÝKORA, J. *Tři cesty k pedagogice volného času*. Brno : Tribun EU s.r.o., pedagogické nakladatelství, 2009.

dobrodružství, které podle americké organizace Project Adventure⁸² je v přístupu, zvolené formě vedoucí k výchovnému či jinému cíli. Tyto cesty můžeme vymežit takto: zážitková pedagogika, environmentální a globální výchova a animace.

1.4.1 Zážitková pedagogika

Zážitková pedagogika⁸³, zkušenostní učení či prožitková pedagogika je disciplína, která využívá zážitku jako prostředku výchovy a vzdělávání. Tento nový pedagogický směr teprve začíná být pomalu akceptován odbornou veřejností a není zatím příliš etablován. Zakladatelem je Kurth Hahn a k jejímu rozkvětu došlo díky organizaci Outward bound, která se rozšířila po celém světě.

V České republice se můžeme o tomto novém směru dozvědět nejvíce díky časopisu *Gymnasion*⁸⁴, který se k oboru „zážitková pedagogika“ hlásí již svým názvem. Dovolím si zde citovat tyto stoupence pedagogiky zážitku: *„Zážitková pedagogika jako pedagogický obor (směr) dosud ne zcela akceptovaný odbornou komunitou hledá své zdroje, specifika, souvislosti, systematické zařazení do souboru pedagogických disciplín. Úvodní studie se zaměřuje na fenomén a pojmosloví zážitkové pedagogiky, na širší kontext i na rozlišení mezi příbuznými obory (výchova v přírodě, výchova ve volném čase, výchova dobrodružstvím)“*.⁸⁵

Činčera a Sýkora⁸⁶ jsou toho názoru, že zážitková pedagogika je většinou vymezena popisem procesu učení, jako je reflektovaná zkušenost, internalizace zkušenosti nebo navozování, rozbor a reflexe prožitkových událostí za účelem získání zkušeností přenositelných do dalšího života⁸⁷. V zahraničí se můžeme setkat i s tím názorem, že

⁸² V překladu Projekt dobrodružství.

⁸³ experiential education

⁸⁴ *Gymnasion* vydává Akademické centrum osobnostního vývoje (Více viz *Akademické centrum osobnostního rozvoje* [online]. 2006 [cit. 2011-04-11]. Akademické centrum osobnostního rozvoje. Dostupné z WWW: <www.acor.cz>.), výcvikové pracoviště Ústavu pedagogických věd Filosofické fakulty MU.

⁸⁵ J., Jirásek. Vymezení pojmu zážitková pedagogika. *Gymnasion*. 2006, I., -, s. 6.

⁸⁶ ČINČERA, J.; KAPLÁNEK, M.; SÝKORA, J. *Tři cesty k pedagogice volného času*. Brno : Tribun EU s.r.o., pedagogické nakladatelství, 2009.

⁸⁷ Ibid.

zážitková pedagogika „vytváří a modifikuje akční teorii na základě vlastních zkušeností s cílem zlepšit efektivitu“⁸⁸.

Jak je již ze samotného názvu jasné, důležitou roli v tomto pedagogickém odvětví hraje zážitek⁸⁹ a prožitek. Zážitek je pro zážitkovou pedagogiku jen prostředek, ne cíl. Cílem je napomoci všestrannému rozvoji jedince. Jde spíše o jakési využití zážitků. „Pro vskutku pedagogické využití je charakteristický transfer přítomný prožitek – reflektující zážitek – přenositelná zkušenost.“⁹⁰ Nejde tedy o zážitek jako takový, ale o zkušenost, která z něj vyplývá.

Jirásek⁹¹ považuje hru nejen za jakýsi český ekvivalent zážitkové pedagogiky, ale za její základ. Z atraktivní formy takové hry by se však neměl vytrácet její hlubší obsah, lidské prožívání (zdůrazňuje význam cíle ke kterému je hra pouze prostředkem). Sebereflexí, kterou zážitková pedagogika může navodit, se může dle Jiráskova dojít až na hranici filosofie, ponořit se do ní a „hledat moudrost“. Vše je ovšem závislé na pro-aktivním přístupu k činnosti všech zúčastněných, kteří musí vystoupit ze svých zajetých kolejí. „Zážitková situace hlavně musí přítomné překvapit, ohromit, šokovat, zasáhnout, poznamenat, nadchnout, zapálit, oslovit.“⁹² Toho dosáhneme určitým navozením nějaké situace, která se posléze rekapituluje a hodnotí. Hodnotí se nejen postup a řešení, ale také vyvolané emoce jednotlivých účastníků. To může vést až ke změně původního postoje k dané situaci a následné transformaci v budoucích řešeních jiných situací. K tomu může dojít díky vzniklé zkušenosti.

Jakou podobu bude vybraná situace mít, záleží na výchovném pracovníkovi. Mnoho možností přináší pojetí dobrodružné, které zvyšuje atraktivitu učení. Vedle nečekané situace hraje kolektiv důležitý faktor, protože může ihned poskytnout jednotlivci zpětnou vazbu a zároveň má svou hodnotu při regresivní analýze.

⁸⁸ JOHNSON, D.; JOHNSON, W.; FRANK, P. *Joining Together, Group Theory and Group Skills*. Boston : Pearson, 2006. 650 s.

⁸⁹ Za zážitek můžeme pokládat „spontánní, vyzkoušený i experimentální nebo vyzývavě „prožívaný život“, přisvojený vnitřní statek, který slouží k usmíření vnitřní s vnější realitou.“ VÁŽANSKÝ, M. *Volný čas a pedagogika zážitku*. Brno : Masarykova univerzity fakulta pedagogická, 1993. s. 26

⁹⁰ JIRÁSEK, I. Zážitková pedagogika - od plytkého rozptýlení k hloubce prožitků. In *Tři cesty k pedagogice volného času*. Brno : Tribun EU s.r.o., pedagogické nakladatelství, 2009. s. 11

⁹¹ Ibid

⁹² VÁŽANSKÝ, M. Zážitek jako fenomén naší doby. In *Tři cesty k pedagogice volného času*. Brno : Tribun EU s.r.o., pedagogické nakladatelství, 2009. s. 19

S vybraným prostředkem – činností zážitkové pedagogiky pochopitelně úzce souvisí zvolené prostředí. Podle Vážanského⁹³ *zasvěcenci* dávají přednost pobytu v přírodě a *opravdoví pedagogové* zážitku se zásadně distancují od adrenalinových aktivit. Důležitost je kladena na přípravu a promyšlenost programu.

Zážitková pedagogika hraje důležitou roli v utváření identity adolescentů, protože prožíváním si člověk uvědomuje svou „vnitřní“ i vnější skutečnost. Prožitky obohacují náš vnitřní svět⁹⁴. Zážitek spojuje kognitivní přístupy s mravním poznáním a může tak dojít k mravnímu vědomí osobnosti. Zážitkové metody mohou k mravnímu vědomí napomáhat, pokud je prožitek doprovázen hodnotící reflexí. Díky tomuto postupu může dojít ke změně chování, jednání a k pozitivnímu rozvoji osobnosti⁹⁵.

Jeden z přístupů pedagogiky zážitku ukazuje např. hra Bílá hora. Hra je zaměřena na rozvoj intelektu, tvořivosti, sociálních dovedností a sebepojetí a zároveň podporuje týmovou spolupráci, národní identitu a pozitivní myšlení. Obsah hry má charakter *larpu*⁹⁶ s prvky malostrukturovaného dramatu. Zápletka se odehrává na pozadí událostí druhé pražské defenestrace, která je zároveň tématem motivační scénky pěti instruktorů. Hráči jsou rozděleni na dvě skupiny, Habsburky (těch je méně) a stavy. Každý hráč si vylosuje kartu s charakterem osoby, kterou bude představovat, a jejími úkoly, které se má pokusit splnit ještě před krveprolitím. Za jejich splnění dostávají hráči kredity napomáhající přežití. V případě „smrti“ před koncem hry mohou hráči začít od začátku. Úkolem je zvítězit nad druhou stranou, přičemž v určitou dobu je vyhlášena bitva na Bílé hoře, které se musí všichni zúčastnit.

Pravidla hry: „1. „Každý má na začátku daný kredit, který má v popisu, co dostane na začátku; 2. Pokud se někdo rozhodne jít s někým do souboje, je to řešeno klasicky obskurní metodou kámen-nůžky-papír. Ten kdo prohraje, si upíše 1 kredit. Pokud má útočník zbraň, ví kolik daná zbraň ubírá životů a za kolik bude zranění vám sdělit a tolik kreditů si také uberete.

⁹³ Ibid

⁹⁴ ŽILÍNEK, M. *Étos a utváranie mravnej identity osobnosti*. Bratislava : Iris, 1997.

⁹⁵ NEUMANN, J.; DOUBALÍK, P. *Překážkové dráhy, lezecké stěny a výchova prožitkem*. Praha : Portál, 1999.

⁹⁶ Z angl. *live action role-playing game*, forma hry, kdy na sebe účastníci berou různé role. Okrajově lze hovořit o formě improvizčního divadla.

Po udělení zranění má každý možnost se rozhodnout, jestli se soubojem skončí. To probíhá tak, že hned po způsobení zranění může utéct. Pokud ho daná osoba nebo některá jiná opět dostihne ještě v bojišti, tak opět může začít souboj; 3. Je-li někdo mrtev, odchází na místo zvané oživiště, kde sečká 5 minut a pak se z něj stane řadový občan se dvěma kredity; 4. Neutrálové začínají na straně Habsburků; 5. Vedoucí postavy by se měly snažit získat na svou stranu hráče druhé strany; 6. Hráči mohou konvertovat ze strany stavů na stranu Habsburků nebo naopak. Vedoucí postavy nesmí měnit strany.”⁹⁷

Dále návod hry obsahuje poznámky týkající se historických podrobností, materiálních a prostorových požadavků, inspiraci pro úkoly během hry a hrací karty s postavami. Karty obsahují jména postav (např. Polyxena z Perštejna, Karel starší ze Žerotína, Albrecht z Valdštejna, Kryštof Harant z Polžic a Bezdružic, René Descartes nebo i Jan Amos Komenský⁹⁸), věk, povolání, roli na začátku stavovského povstání, kredity a popis.

1.4.2 Environmentální a globální výchova

Počátky environmentální výchovy můžeme nalézt již na přelomu 19. a 20. století, a to zejména v podobě skautingu a trampského hnutí⁹⁹. Z této tradice se postupně vyvinula outdoorová pedagogika, u nás zastoupena Prázdninovou školou Lipnice¹⁰⁰. Zaměření na přírodu tak, jak je nyní z environmentální výchovy známe, se objevuje v sedmdesátých letech u Českého svazu ochránců přírody a Hnutí Brontosaurus¹⁰¹. Ekologická výchova, označována také za druhou vlnu environmentální výchovy, se začala šířit po roce 1989. Postupně začala vznikat střediska ekologické výchovy, která v rámci své činnosti nabízejí školám tzv. ekologické výukové programy.

⁹⁷ *Gymnsion : portál pro zážitkovou pedagogiku* [online]. 2010 [cit. 2011-04-09]. Bílá hora/Gymnasion. Dostupné z WWW: <<http://www.gymnasion.org/game/b-l-hora>>.

⁹⁸ Hra obsahuje i upozornění na drobné historické odlišnosti.

⁹⁹ Více viz kapitola 2. Dějiny pedagogiky volného času

¹⁰⁰ Více *Prázdninová škola Lipnice* [online]. 1977, 2011 [cit. 2011-04-09]. Prázdninová škola Lipnice. Dostupné z WWW: <<http://www.psl.cz/>>.

¹⁰¹ Hutí Brontosaurus se věnuje poznání a ochraně životního prostředí, přírodního kulturního dědictví či památek. Členy jsou převážně studenti středních a vysokých škol. viz. www.brontosaurus.cz

Environmentální výchova překračuje hranici mezi školou a volným časem, a to oběma směry. Některé vytyčené cíle nutí učitele vyjít se svými žáky ze škol do terénu, tyto akce však mívají dobrovolný charakter. Náplní takové akce bývá návštěva výukového programu střediska ekologické výchovy, kde také probíhají volnočasové kroužky či letní ekologické tábory.

Při obecné definici se Činčera¹⁰² odvolává na nejčastěji používanou z deklarace Tbilisi¹⁰³, kde je uvedeno, že cílem environmentální výchovy je „*posílit naše vědomí a porozumění ekonomické, sociální a ekologické provázanosti v městských i venkovských oblastech; poskytnout každému příležitost dosáhnout znalostí, hodnot, názorů, odpovědnosti a dovednosti k ochraně a zlepšování životního prostředí a tvořit nové vzorce chování jednotlivců, skupin i společnosti jako celku vstřícné k prostředí.*“¹⁰⁴ Cílem je dosáhnout environmentální gramotnosti, jinde nazýváno též jako odpovědné environmentální chování, **ekologická gramotnost** či ekogramotnost.

Podle Moseley¹⁰⁵ by měla environmentální gramotnost zahrnovat:

- znalosti o životním prostředí a jeho interakcích s lidskou společností;
- dovednosti související s aplikací možných řešení problémů životního prostředí;
- emocionální dispozice, které souvisí s životním prostředím;
- chování, které by mělo vést k odpovědné péči o životní prostředí a zvyšování či udržování jeho kvality.

Většina autorů klade hlavní cíl environmentální výchovy na tzv. odpovědné environmentální chování či proenvironmentální chování. Toto chování Mony¹⁰⁶ rozděluje do pěti kategorií:

¹⁰² ČINČERA, J.; KAPLÁNEK, M.; SÝKORA, J. *Tři cesty k pedagogice volného času*. Brno : Tribun EU s.r.o., pedagogické nakladatelství, 2009.

¹⁰³ Tbilisi Declaration 2004, viz ČINČERA, J.; KAPLÁNEK, M.; SÝKORA, J. *Tři cesty k pedagogice volného času*. Brno : Tribun EU s.r.o., pedagogické nakladatelství, 2009.

¹⁰⁴ Ibid, s. 50.

¹⁰⁵ MOSELEY, Ch. Teaching for enviromental literacy. *The Clearing House*. 2000, 74, s. 23-24.

¹⁰⁶ MONY, P.R.S. *Assesing Environmental Literacy in Florida's 4-H Environmental Education Programme* [online]. Florida: University of Florida, 2002 [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <p://etd.fcla.edu/UF/UFE1001169/mony_p.pdf>.

1. **Ekomanagement** je vnímán jako jednání přímo ovlivňující stav životního prostředí, řeší či předchází určitým environmentálním problémům. Např. šetření s energiemi, třídění odpadu apod.
2. **Spotřebitelské chování** znamená směřování kupní síly k ovlivňování průmyslu a obchodu s environmentální produkcí. Např. ekologické výrobky, upřednostňování tuzemských výrobků apod.
3. **Přesvědčování** jako způsob přivádění dalších lidí k environmentálnímu způsobu jednání. Např. psaní článků apod.
4. **Politické akce** může občan využít prostřednictvím politického procesu, úřadu či organizace. Příkladem zde může být zaslání připomínkování (např. formou dopisu), dění na městském úřadě nebo volební preference politické strany s environmentálně smýšlejícími kandidáty.
5. **Právní akce** vzniká při použití legislativy k řešení environmentálních problémů.

Environmentální výchova by pak, podle této koncepce, měla směřovat k proenvironmentálnímu jednání v některé z těchto kategorií. Podle této teorie si žáci měli osvojit určité postoje a na jejich základě jednat. Jak se ovšem časem ukázalo, tento model se nepodařilo potvrdit¹⁰⁷.

Při hledání nového modelu došli odborníci k východisku, které spojuje environmentální výchovu s dalšími obory. Vznikl tak **model odpovědného environmentálního chování**, podle kterého je možné proenvironmentální chování rozdělit na tři základní kategorie¹⁰⁸:

1. **Vstupní proměnné** (*entry-level variables*) jsou předpoklady odpovědného environmentálního chování, které je úzce spojeno s ekologickým cítěním.
2. **Vlastnické proměnné** (*ownership variables*) propojují žáka s environmentálními problémy s jeho komplexním porozuměním, podstatou

¹⁰⁷ Více viz ČINČERA, J.; KAPLÁNEK, M.; SÝKORA, J. *Tři cesty k pedagogice volného času*. Brno : Tribun EU s.r.o., pedagogické nakladatelství, 2009.

¹⁰⁸ MONY, P.R.S. *Assesing Environmental Literacy in Florida's 4-H Environmental Education Programme* [online]. Florida : University of Florida, 2002 [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <p://etd.fcla.edu/UF/UFE1001169/mony_p.pdf>.

v souvislosti se sociálními a ekologickým důsledky. Podstatné je v této souvislosti i osobní zaujetí, které by mělo napomoci k řešení daného problému.

3. **Proměnné vlivu** (*empowerment variables*) zahrnují prostředky k jednání, které mají podporovat víru žáka v ovlivnění dění svým jednáním. Důležité jsou uvědomělé dovednosti, které se dají využít v environmentálních strategiích.

Volný čas oproti školnímu prostředí nabízí větší časovou flexibilitu, více možností kontaktu s přírodou a díky tomu je zde i větší prostor pro prožitkové pojetí výchovy. Díky tomu jsou zde vhodné podmínky pro ovlivňování těchto proměnných. Vzniká zde vhodný prostor k využití aktivních a prožitkových metod k porozumění ekologických procesů, environmentálních problémů, které je možné ovlivňovat svým chováním k životnímu prostředí.

Činčera¹⁰⁹ uvádí specifika, která ovlivňují environmentální výchovu uplatněnou ve volném čase:

- žáci (studenti, klienti, návštěvníci) mají svoji vlastní agendu a cíle, které nemusí být v souladu s cíli volnočasového pedagoga;
- žáci mají svoji vlastní vnitřní motivaci – mnohdy se chtějí především bavit a učení pro ně znamená spíše druhořadý efekt;
- v průběhu učení je to především žák, který aktivně konstruuje a aplikuje významy učeného v závislosti na vlastní sociokulturní identitě;
- učení je průběžné – nemá jasně definovaný konec, skládá se z proudů různých podnětů, které ovlivňují jedince v průběhu života;
- učení je kumulativní – nové porozumění se dostavuje jako výsledek mnoha předešlých stimulů, protože jej jedinec pociťuje jako časově komprimovaný okamžik náhlého vhledu;
- učení je horizontální – vzniká z kombinace prožitků a podnětů, z nichž pouze některé můžeme ovlivnit.

¹⁰⁹ ČINČERA, J.; KAPLÁNEK, M.; SÝKORA, J. *Tři cesty k pedagogice volného času*. Brno : Tribun EU s.r.o., pedagogické nakladatelství, 2009.

Proto je nutné, aby environmentální výchova a její interpretace užitá ve volném čase byla dostatečně atraktivní. Nesmí pouze učit, ale i bavit. Podmínkou je propracovaný program s kvalitní metodikou, která má jasno ve svých cílech a výstupech.

K environmentální výchově se hlásí řada organizací pracujících s dětmi a mládeží, jako je např. Junák, Liga lesní moudrosti nebo některé Domy dětí a mládeže.

Školské zařízení pro environmentální vzdělávání Lipka¹¹⁰ nabízí celou řadu projektů pro děti z nichž zde pro ilustraci jeden uvádíme. *Výživa nebo obživa*¹¹¹ je výukový program pro děti ve věku sedmých až devátých tříd základní školy. Program rozvíjí kompetence k učení, řešení problémů, komunikativní a zároveň sociální, personální, občanské a pracovní kompetence.

Cílem programu je zamyšlení nad způsobem života, nad uznávanými hodnotami, které ovlivňují životní a přírodní prostředí a zároveň formují jednotlivce, což vede k osobní zodpovědnosti za své fyzické i duševní zdraví. Vedle toho má samozřejmě i krátkodobé cíle vyplývající z náplně celého programu. Náplň je tematizována již svým názvem „Výživa nebo obživa“. Děti se zamýšlí nad obsahem potravy kterou přijímají a nad tím, jak působí, tedy zda je výživná nebo pouze chuťově zajímavá a jaké má následné důsledky pro organismus. Zároveň se seznamují se stravovacími návyky starých civilizací, které svůj jídelníček zakládali na souladu s ročními obdobími. Vše probíhá formou diskuse, prožitku a samostatné kolektivní práce, která je završena vlastnoruční výrobou nějakého pamlsku.

1.4.3 Animace

Animace, nebo též komplex metoda „je založena hlavně na nedirektivních metodách povzbuzování mladých lidí k hledání vlastní cesty životem a schopnosti realizovat svou svobodu a autonomii, přičemž se jim zároveň předkládá velké množství seberealizace (...).

¹¹⁰ Více Lipka : školské zařízení pro environmentální výchovu [online]. 2010 [cit. 2011-04-09]. Lipka. Dostupné z WWW: <<http://www.lipka.cz/>>.

¹¹¹ Více Výživa nebo obživa. In *Výživa nebo obživa* [online]. [s.l.] : [s.n.], 2010 [cit. 2011-04-09]. Dostupné z WWW: <http://www.lipka.cz/anotace_pr/web_vyziva_nebo_obziva.pdf>.

*Důraz je na otevřenosti výchovné situace.*¹¹² Kaplánek¹¹³ do pojmu animace zahrnuje některé pedagogické koncepce jako nedirektivní přístup vedoucích, aktivizace účastníků, participace a blízkost životnímu stylu mladých lidí.

Samo slovo animace je odvozeno z latinského slova *anima*, duše, a ono odvozené animovat znamená doslovně oduševňovat¹¹⁴. Z pohledu pedagogiky volného času animace naznačuje postupy, které pomáhají jedinci k zapojení ve společenství. Mohli bychom říci, že jde o souhrn nedirektivních metod jejichž prostřednictvím animátor působí na skupinu lidí. Tyto metody mají charakter, který Kaplánek¹¹⁵ označuje anglickým pojemem „*empowerment*“, tzn. posílení osobního i skupinového potenciálu, uschopnění k participaci na životě společenství a umožnění realizace společenských aktivit.

Na základě tohoto vymezení animace se můžeme setkat se šesti modely animace:

- divadelní animace, která je určená k uvolnění kreativního potenciálu účastníků;
- animace motivace zábavy v turistických střediscích;
- animace redukováná, aplikovaná k používání animačních technik k povzbuzení komunikace ve skupině;
- herní animace je používána podobně jako redukováná animace;
- animaci v sociální práci můžeme definovat jako „*poskytování prostoru k prožití zkušeností, v nichž účastníci dosáhnou vyšší úrovně seberealizace, sebevyjádření a sounáležitosti ve skupině*“¹¹⁶
- animace v pedagogice

Pojem animace můžeme v pedagogice nalézt od 60. let 20. století, kdy odborníci začali pracovat se skupinou skrze osobu animátora. Tento pojem se poté rozšířil z románských států do celé Evropy. V současnosti můžeme nalézt dva hlavní proudy animace jako výchovné metody. První je **animace volnočasové kultury** („*Freizeitkulturelle*

¹¹² PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2003. s. 21

¹¹³ KAPLÁNEK, M. Třetí cesta: Animace : neviditelný přístup blízky "světu mládeže". In *Tři cesty k pedagogice volného času*. Brno : Tribun EU s.r.o., pedagogické nakladatelství, 2009. s. 86.

¹¹⁴ *Ibid.*, s. 94.

¹¹⁵ *Ibid.*

¹¹⁶ SMITH, M.K. *Animation* [online]. Florida : University of Florida, 2008-06-03 [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.infed.org/animate/b-animat.htm>>.

Animation“ vytvořená Horstem Opaschowskim) a druhou je **kulturní animace** („*Animazione culturale*“ vytvořená Mariem Pollem).

Obě tyto koncepce vycházejí z předpokladu člověka žijícího kulturním životem, který formuje své prostředí. Kultura je zde vnímána jako podstata člověka a lidstva vůbec. Proto Opaschowski vidí jako jeden z cílů pedagogiky volného času tzv. kulturní kompetenci¹¹⁷, která obsahuje schopnost a ochotu přemýšlet nad vlastním vnímáním a také se aktivně a kriticky podílet na problematice života, která nemá bezprostřední účel. Nejde pouze o vytvoření vztahu jedince se skupinou, ale také ke společnosti. Jde o přijetí norem vycházejících z kulturní a náboženské tradice.

Rozdíl mezi animací volnočasové kultury a kulturní animací spočívá v distancování Polla od sociálně-kulturní animace, kterou považuje za zpolitizovanou. Kulturní animaci její autor vnímá jako „*vlastní otevřenou výchovnou teorii, založenou na filosoficko-antropologických koncepcích*“¹¹⁸. Svě užití má jak ve škole, tak ve volném čase, a to zejména v církevních zařízeních.

1. Opaschowski ze sociálně-kulturní animace vychází. Principy pedagogického působení ve volném čase vidí v animaci jako v komunikativní metodě. Je si však vědom, že volnočasové činnosti se tyto principy týkají pouze v omezeném působení¹¹⁹.

Dovolím si shrnout, že obě pojetí animace mají obdobné zaměření, jen každé zdůrazňuje jiné principy. Opaschowski¹²⁰ má své čtyři cíle: komunikaci, enkulturaci¹²¹, integraci a participaci. Pollo¹²² rozvíjí tři oblasti: osobní identitu, participaci a transcendenci. Zároveň jeho výchovný cíl bychom mohli označit slovem enkulturace, který označuje integraci jedince do kultury.

Pro Polla je důležitá osobnost animátora a principy animace:

¹¹⁷ Podobně to vidí i Pollo.

¹¹⁸ POLLO, M. *Animazione culturale. Teoria e metodo*. Roma : LAS, 2002. 11 s.

¹¹⁹ OPASCHOWSKI, H.W. *Pedagogik der freiem Lebenszeit*.. Budčín : 3. Aufl. Opladen, 1996.

¹²⁰ OPASCHOWSKI, H.W. *Pedagogik der freiem Lebenszeit*.. Budčín : 3. Aufl. Opladen, 1996.

¹²¹ Jinde se lze setkat i s termínem *inkulturace*, který je významově stejný.

¹²² POLLO, M. *Animazione culturale. Teoria e metodo*. Roma : LAS, 2002.

- Zralé přijetí světa mládeže se týká animátora a jeho výchovatelské role, která má být uměřená jeho postavení.
- Utváření výchovného vztahu mezi vychovatelem a skupinou.
- Rozvoj skupiny jako výchovného prostředí.
- Hermeneutický model (založený na pochopení situace účastníků)

Animátor má současně určité pravomoci, kterými disponuje. Opaschowski definuje čtyři: umožňovat komunikaci, dávat prostor kreativitě, podporovat formování skupiny a usnadňovat účast na kulturním životě. Pollo klade na osobnost animátora požadavek zralé osobnosti, která umí vytvářet osobní vztahy a osobně doprovází jedince a současně ovlivňuje rozvoj skupiny.

Označení animátor se u nás preferuje zejména v prostředí Římskokatolické či Řeckokatolické církve. Pro obdobné pozice se v jiných hnutích používají kromě označení vedoucí také pojmy jako rádce (ve skautském hnutí), v případě dětských táborů navazujících na pionýrské tradice praktikant nebo instruktor, v salesiánském prostředí dříve též asistent.

Principy pedagogického přístupu animátorů do jisté míry vycházejí z výchovného systému dona Bosca¹²³ a proto se s příkladem můžeme setkat na poli salesiánských středisek, kterým je věnována samostatná následující kapitola.

¹²³ Více viz v kapitole věnované salesiánům.

2. Využití volného času v církevních institucích

Volný čas dětí a mládeže je ovlivňován mnoha faktory; školou a jejími učiteli, světskými a církevními organizacemi jemu určenými, speciálními státními, soukromými či nadačními institucemi a také odborovými sportovními, zdravotnickými, ekologickými a dalšími organizacemi, které vstupují v rámci své specifické programové činnosti do výchovy dětí a mládeže hromadnými sdělovacími prostředky – rozhlas, televize, film a tisk; další lokální a regionální faktory společenského prostředí¹²⁴.

V této práci se zaměřujeme na volnočasové aktivity církví, které jsou využity jako misijní metody. Jednou z cest, jak takové instituce nalézt, je nahlédnout do církevních institucí registrovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy¹²⁵. Druhou cestou je hledat u jednotlivých konfesí jejich pojetí volnočasových aktivit a misie. Když se vydáme historickou cestou našeho území je třeba začít u Římskokatolické církve. Pojetí pedagogiky volného času (animace) poukazuje na jedinečnost církevního pojetí výchovy ve volném čase. Vedle toho dějiny pedagogiky poukazují na nový směr této disciplíny jehož původcem se stal katolický kněz Giovanni Bosco, zakladatel Salesiánů. Začneme tedy nejprve seznámením se s Boscovou výchovnou metodou, preventivním systémem.

Takto poznáme pouze jeden tradiční směr volnočasových aktivit. Pro možnost konfrontace je však třeba poohlédnout se ještě po jiném způsobu. Autorka zvolila přístup Církve adventistů sedmého dne, který sice postrádá systematiku výchovy a zdá se poněkud "živelnějšího" charakteru.

V závěru této kapitoly se pokusíme o reflexi obou přístupů a jejich zhodnocení. Vzniknuvší výpověď jistě není směrodatná, protože zahrnuje vždy jen malý úsek problematiky – vybraná je pouze skromná část z nabídky volnočasových aktivit Římskokatolické církve a u obou konfesí je rozhovor uskutečněn pouze s jedním představitelem daného směru. Tímto prizmatem v žádném případě nemůžeme hovořit o definitivních závěrech, ale o závěrech, které by měly podnítit případnou další studii.

¹²⁴ Více viz SPOUSTA, V., et al. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno : MU, 1994.

¹²⁵ Viz Tabulka č. 1., příloha č. 6.

2.1 Salesiáni

2.1.1 Preventivní systém - salesiánská výchova

Nejvíce oficiálních středisek volnočasových aktivit vztahující se k mládeži má Římskokatolická církev (dále již jen ŘKC)¹²⁶. Vedle těchto fungujících středisek uvnitř ŘKC jsou další orgány pracující s mládeží – diecézní a komunitní centra a arcidiecézní centrum pro mládež, která mají spíše pastorační charakter. Dále pak v jednotlivých farnostech fungují animátoři a některé mnišské řády mají jako svou hlavní náplň věnovat se právě mládeži.

Mnišský řád, který má u nás nejširší pole působnosti a zároveň čítá i nejvíce středisek pro děti a mládež jsou Salesiáni dona Bosca¹²⁷. Nejde však pouze o řád Salesiánů, ale o celou „rodinu Salesiánů“¹²⁸, která spolupracuje na šíření výchovných a spirituálních principů dona Bosca¹²⁹.

Vliv na Giovanniho Bosca, na utváření jeho díla měla zejména matka Markéta a spirituální zážitky ve snech¹³⁰. Jeho původ z prosté nuzné rodiny a smrt otce v dětství mu sice oddálil možnost studií, ale byl připraven zůstat po zbytek svého života mezi chudými chlapci. „*Hluboká víra a důvěra v Boha byly neodmyslitelnou součástí jeho života a na náboženství, rozumu a laskavosti také postavil svou pedagogickou metodu. Vyznačovala se především stálou přítomností vychovatele mezi chlapci a rodinnou atmosférou.*“¹³¹

¹²⁶ Viz Tabulka č. 1. , Příloha č 6.

¹²⁷ Název Salesiáni vybral Don Bosco (1815 – 1888, vlastním jménem Giovanni Melchior Bosco) podle sv. Františka Saleského.

¹²⁸ Hlavním představeným Salesiánské rodiny (otcem) je nástupce Dona Bosca. V současnosti to je Pascual Chávez Villanueva, v čele České provincie pak Petr Vaculík. „*V každé skupině existuje **bratrská služba kvalifikovaných animátorů**, jejichž úkolem je vytvářet společenství s celou rodinou dona Bosca.*“ In: *Charta společenství : členů salesiánské rodiny dona Bosca* [online]. Praha : Salesiánská provincie, 2009 [cit. 2011-04-03]. Opěrné body společenství, s. . Dostupné z WWW: <http://www.sdb.cz/charta-spolecenstvi/>, s. 32.

Vedle mužské větve Salesiánů Dona Bosca (SDB) existuje ženská odnož v podobě Dcer Panny Marie Pomocnice křesťanů (FMA), Salesiánští pracovníci (ACS, Association of Salesian Cooperators), Sdružení bývalých žáků dona Bosca, Volontarie Dona Bosaca (VDB), Volontéři s Donem Boscem (CDB), Nazarění, Salesiánské hnutí mládeže (SHM), Salesiánské kluby mládeže (SKM). Podrobněji viz příloha č. 1. in: *Charta společenství : členů salesiánské rodiny dona Bosca* [online]. Praha : Salesiánská provincie, 2009 [cit. 2011-04-03]. Opěrné body společenství, s. . Dostupné z WWW: <http://www.sdb.cz/charta-spolecenstvi/>, s. 36 a 37.

¹²⁹ Podobizna viz příloha č. 2.

¹³⁰ Více viz LEIFELD, W. *Matky svatých*. Olomouc : Matice Cyrilometodějská s.r.o., 2010. 135-147 nebo BOSCO, T.; NANNI, C. *Dej mi duše*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2006.

¹³¹ VÁŇOVÁ, J.; KAPLÁNEK, M. *Práce v Salesiánském duchu*. Praha : Salesiánská provincie , 1989.

Principy své výchovy a otcovskou lásku chlapcům předával v turínské čtvrti, oratoři Valdocco¹³².

Z preventivního systému, jak Bosco nazýval svůj výchovný styl, vyplývají charakteristické rysy salesiánského prostředí¹³³:

- **Láska a dobrota jakožto základní pilíř jednání s mládeží** – v reakci na přísnou výchovu 19. století přichází Bosco s novým přístupem, který se vyznačuje laskavostí účinnou zejména u „problémové“ mládeže „*Jeho postoj můžeme shrnout jako „upřednostnění činné lásky“. Tato činná láska pak našla své vyjádření ve výchově a ve starostlivosti o životní podmínky a problémy mladých, s nimiž se setkával.*“¹³⁴
- **Víra v dobré jádro v každém mladém člověku**, která pramení z „*hluboké víry v dobrotu a milosrdné otcovství Boží*“.¹³⁵
- **Integrální péče o mladé lidi** spočívá v prostředí, které je obklopuje. Mají se odborně a nábožensky formovat. Boscovým cílem bylo vychovat z nich „*poctivé občany a dobré křesťany*“. Mladí lidé by se měli cítit mezi salesiány jako ve svém domově, kde jsou přijatí farním společenstvím zvěstujícím radostné poselství, školou, která by je připravila pro život, a hřištěm, kde by se spolu mohli přátelsky setkávat a bavit se.
- **Rodinná atmosféra**
- **Radost, slavení, hra a srdečnost** – v době dona Bosca jde o revoluční myšlenku, protože do té doby byla výchova spojena vždy s přísnou vážností.
- **Život a víra** – Pedagogika doby dona Bosca byla vnímána jako křesťanský obraz člověka, jejíž obsah měl náboženské prvky charakteristické pro 19.

¹³² Odtud tradice oratoří.

¹³³ VÁŇOVÁ, J.; KAPLÁNEK, M. *Práce v Salesiánském duchu*. Praha : Salesiánská provincie , 1989. s. 9-10

¹³⁴ BOSCO, T.; NANNI, C. *Dej mi duše*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 133-134

¹³⁵ *Ibid* s. 134.

století. Don Bosco však vnímal náboženství jako návod k dennímu životu. Mladému člověku tak pomáhá a osvobozuje ho.

Vedle tohoto je také nutno zmínit základní pilíře výchovného systému¹³⁶ :

- 1. Rodinnost** znamená vytvoření vstřícného, bezpečného, rodinného prostředí, aby se mladí lidé cítili „jako doma“. Vytvářet takové podmínky je povinností každého, kdo pracuje v salesiánském domě již od dob dona Bosca do současnosti.
- 2. Asistence** poukazuje na způsob vždy přímého a osobního způsobu jednání se svěřenci. Salesiáni se snaží svým svěřencům naslouchat a případně je vést a povzbuzovat v jejich společné zábavě. Jsou jim spíš partnery, průvodci výchovným procesem. *„Mladistvý je vážně přijímán jako subjekt svého vývoje. Pojem asistence poukazuje přitom na to, že výchova mládeže je možná pouze dialogem, láskou a úctou k osobě a individualitě mladého člověka. Asistence vyžaduje partnerské, pozorné a láskyplné jednání s mládeží a vylučuje mocenské, manipulativní a autoritativní formy jednání.“*¹³⁷
- 3. Věrohodnost a autorita** vychází z nutnosti vlastního životního přesvědčení, hodnot a jejich řád, které je vlastní jak vychovateli tak výchovnému prostředí. Jejich úspěch může však vzniknout pouze tehdy, když se je vychovatel pokouší realizovat jak individuálně tak i ve společenství.
- 4. Láska vychovatele** je nutnou a základní podmínkou Boscovy výchovné metody. *„Kdo ví, že je milován, lásku opětuje, a kdo je milován, dosáhne všeho, zvláště u mládeže.“*¹³⁸. Tato láska se projevuje ve třech směrech:
 - **Rozum** – Bosco *„odmítá pojetí, že vychovatel má vždy pravdu. Doporučuje společné hledání nejlepšího řešení. Vychovatel bere vždy v úvahu důvody vychovávaného, aby mezi nimi nebyl duch rivality a odporu, ale přátelství a pohoda. Dialog nekončí dlouhým poučováním,*

¹³⁶ VÁŇOVÁ, J.; KAPLÁNEK, M. *Práce v Salesiánském duchu*. Praha : Salesiánská provincie , 1989. s.12-13

¹³⁷ VÁŇOVÁ, J.; KAPLÁNEK, M. *Práce v Salesiánském duchu*. Praha : Salesiánská provincie , 1989. s.12

¹³⁸ Dopis z Říma, 1884 in VÁŇOVÁ, J.; KAPLÁNEK, M. *Práce v Salesiánském duchu*. Praha : Salesiánská provincie , 1989. s.12

*ale nalezením správného řešení a objevením chyby. A ovšem nikdy neuменьšuje radost.*¹³⁹ V každé situaci se tedy musí dávat zřetel na objektivní vnímání všech zúčastněných jednotlivců a přitom má vychovatel jednat dle uznávaných standardů pedagogiky a pastorage.

- **Laskavost** můžeme vnímat jako inteligenci výchovné lásky¹⁴⁰, kterou by měl mladý člověk z vychovatele cítit. Laskavost by měla být i v přístupu řešení konfliktních situací jejichž řešení má jasnou hranici. *„Laskavost tedy znamená projevat vůči mládeži pozornost a náklonnost a současně vyžadovat dodržování pravidel.*¹⁴¹
- **Náboženství** značí křesťanské východisko výchovy a tedy i jasný obraz člověka, který má být motivován vírou. Mladý člověk je Bohem milován a vychovatel má být „svědkem“ této Boží lásky. Díky tomu může svému svěřenci ukázat *„cestu k důstojnému lidskému životu ve svobodě, solidaritě a spravedlnosti.*¹⁴² Činí tak skutky, nikoli slovem.

5. Veselost a optimismus patří neodmyslitelně k salesiánské pedagogice. Jde o radostné sdílení, které vzniká díky společnému volnému času. Proto vznikají různé nabídky na jeho náplň. Vedle společného prožívání různých svátků a oslav to jsou to např. výlety, zájezdy, zájmové kroužky, ale i práce.

6. Pohostinnost je salesiánskou vlastností a zároveň součástí výchovného systému. Vycházejí totiž z toho, že přijetím každého člověka zároveň s ním přijímají samotného Krista. Dávají mladým lidem k dispozici své prostory pro jejich aktivity, aby tak podpořili jejich setkávání jehož, prostřednictvím se *„učí chápat a utvářet svůj život“*¹⁴³.

¹³⁹ BOSCO, T.; NANNI, C. *Dej mi duše*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2006. s.17

¹⁴⁰ Srovnání BOSCO, Teresio, NANNI, Carlo: *Dej mi duše, Salesiánská tradice, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní vydří 2006, s. 144 a 151.*

¹⁴¹ VÁŇOVÁ, J.; KAPLÁNEK, M. *Práce v Salesiánském duchu*. Praha : Salesiánská provincie , 1989. s.13

¹⁴² Ibid.

¹⁴³ Ibid.

7. Náboženská praxe je nedílnou součástí výchovy mládeže. Díky rozličnosti religiozity u jednotlivců se snaží salesiáni být mladým lidem hlavně přáteli, kteří jsou ochotni pomoci „s otázkami po smyslu života.“¹⁴⁴ Vedle toho nabízejí „*prostor a čas pro rozjímání, meditaci, modlitbu a bohoslužby, a tak poukazujeme na náboženskou dimenzi života.*“¹⁴⁵

8. Výchovné a pastorační společenství je v každém salesiánském domě prioritou. Patří sem nejen salesiáni, ale také „*zaměstnanci, mládež, rodiče, učitelé, vychovatelé a dobrovolní spolupracovníci, dobrodinci a přátelé*“¹⁴⁶ Ti všichni mají reprezentovat salesiánský výchovný styl, Boscův preventivní systém, který obohacují svou osobností a svými zkušenostmi.¹⁴⁷

Cíle salesiánské výchovy jsou čtyři: integrální výchova a vzdělání, zkušenost se společenstvím a pozvání k solidaritě, vytváření schopnosti k spoluutváření společnosti a církve a přednostní péče o chudou mládež. Skrze tyto cíle se dostáváme i k evangelizační činnosti, kterou Salesiáni dona Bosca formulují: „*Evangelizzare educando e educare evangelizzando – Evangelizujeme tím, že vychováváme a vychováváme tím, že evangelizujeme.*“¹⁴⁸

Prvotní péče o bezprizorní chlapce se ve 20. století rozšířila o konkrétní misijní činnost mezi dětmi a mládeží. Tato misie zejména v salesiánských střediscích mládeže a na tzv. chaloupkách.

2.1.2 Salesiánské dílo v ČR

Salesiáni v České republice zahájili svou činnost v roce 1927. Prvním Salesiánem u nás byl p. Ignác Stuchlý (1869 – 1953), který svými zkušenostmi ze zahraničí pomohl

¹⁴⁴ Ibid.

¹⁴⁵ Ibid.

¹⁴⁶ Ibid, s. 14

¹⁴⁷ Stanovy Salesiánů dona Bosca, čl. 47 (S 47)

¹⁴⁸ VÁŇOVÁ, J.; KAPLÁNEK, M. *Práce v Salesiánském duchu*. Praha : Salesiánská provincie , 1989. s.15

vzniknout prvnímu salesiánskému domu¹⁴⁹. Byl to chlapecký ústav ve Fryštáku u Zlína¹⁵⁰. Pak začaly vznikat další domy (mající charakter dnešního domu dětí a mládeže) a oratoře. V průběhu druhé světové války byly některé domy zavřené a salesiánské řady prořídly. Za komunismu byla řada salesiánů perzekuována v koncentračních táborech. Činnost těch, co byli uchráněni, musela být tajná¹⁵¹. Tak začaly vznikat chaloupky.

Chaloupky¹⁵² u nás vznikly v období totality (převážně v 70.-80. letech minulého století¹⁵³), jako jedna ze salesiánských možností práce s mládeží. SDB pořádají chaloupky pro chlapce ve věku 8-18 let¹⁵⁴. Jde o pobyt táborového charakteru¹⁵⁵ pro 12-15 chlapců v prostředí fary, venkovského stavení či jiné budovy (případně i stany). Na starosti je má několik vedoucích, kteří jim připravují program v rodinném duchu. Mezi aktivity patří výlety do přírody, hry, soutěže, apod.. Vedoucí je buď salesián nebo animátor¹⁵⁶. Předpokládá se sice, že účastníci budou katolíci¹⁵⁷, ale dnes se již běžně mohou připojit křesťané jiných vyznání nebo nevěřící, ale musejí respektovat katolicky zaměřený program. Program obsahuje denní modlitby, účast na mši svaté (tak jak je to zvykem v katolických rodinách) a na závěr dne krátká katecheze, tzv. „*temátka*“. Alespoň jedenkrát je pak toto „*chaloupkové společenství*“ navštíveno knězem. Díky malému počtu chlapců mají vedoucí více času na jednotlivce a může tak dojít k navázání bližšího vztahu a tak podpořit rodinnou atmosféru celého pobytu.

Cílem salesiánské chaloupky je jednak samotné sblížení účastníků mezi sebou, které „*je předpokladem pro sblížení se s Ježíšem*“¹⁵⁸ a napomoci účastníkům „*hledat Boží vůli při volbě svého povolání*“¹⁵⁹.

¹⁴⁹ Nyní Dům Ignáce Stuchlého Fryšták.

¹⁵⁰ Dům fungoval přerušovaně do roku 1950. Jeho činnost byla obnovena 1. září 1996, kdy byl otevřen jako Dům Ignáce Stuchlého - Salesiánské centrum pastorace mládeže.

¹⁵¹ Více viz VÁŇOVÁ, J.; KAPLÁNEK, M. *Práce v Salesiánském duchu*. Praha : Salesiánská provincie , 1989. někdy také označovány jako „prázdninové kolonie“

¹⁵² Více viz VRACOVSKÝ, J. *Chaloupky*. Praha : Portál, 2002.

¹⁵³ Obdobnou podobu pořádají FMA pro dívky. První chaloupku pro děvčaty však v 70. letech zorganizovali SDB, více viz VRACOVSKÝ, J. *Chaloupky*. Praha : Portál, 2002.

¹⁵⁴ Chaloupky probíhají jako týdenní pobyty o prázdninách, ale také jako víkendové ve školním roce.

¹⁵⁵ O animátorech více viz v předchozí kapitole 1.4.3 Animace

¹⁵⁶ Dříve byly chaloupky výhradně pro katolické chlapce.

¹⁵⁷ VRACOVSKÝ, J. *Chaloupky*. Praha : Portál, 2002. s.57

¹⁵⁸ Ibid.

Chaloupky vznikly sice dřív než salesiánská střediska mládeže, ale ta je postupně samostatně začala organizovat podle svých regionů. K tomuto dělení došlo nové politické situaci v 90. letech 20. století, kdy se hledal způsob skloubení salesiánských aktivit.

Střediska a kluby mládeže¹⁶⁰ jsou zaměřeny na výchovu dětí a mládeže v rámci volnočasových aktivit. V každém středisku pracují minimálně dva salesiáni, kterým pomáhá řada dobrovolníků, kterou tvoří buď mládež nebo samotní rodiče. V případě nutnosti jsou někdy zaměstnání i „neselesiáni“. Střediska nejsou zaměřena pouze na mládež, ale i na děti, kterým je určena tzv. oratoř („*pravidelný prostor pro sportovní a zábavnou činnost pro děti (většinou ve věku do 15 let) za aktivní spoluúčasti vychovatelů*“¹⁶¹) a zájmové kroužky. Pro mládež do cca 20 let jsou zde skupiny různého charakteru, katechetické, formační či spirituální. Skupina má vždy dané spirituální zaměření jako je např. příprava ke svátostem (katecheze) či modlitební skupina nebo zaměření na duchovní růst, ale může také jít o skupinu vzniklou spontánně.

Kluby mládeže dávají dospívající mládeži prostor a možnost k vzájemnému setkávání a nabízejí jim různé zábavné aktivity. Mimo jiné se tak zároveň i snaží nabídnout nekomerční alternativu v oblasti diskoték, koncertů apod.

Vedle chaloupek salesiánská střediska a kluby mládeže nabízejí veřejnosti i další jednorázové akce jako jsou různé soutěže, divadelní představení, přednášky, koncerty, filmová promítání apod.

Svou pestrou nabídkou volnočasových aktivit se Salesiáni snaží nejen následovat příkladu dona Bosca, ale především „*vychovávat mladého člověka v ovzduší osobního přístupu a přátelského prostředí a v duchu evangelních hodnot k ušlechtilému lidství a životu z víry.*“¹⁶²

¹⁶⁰ V tabulce č. 1 jsou uvedena Salesiánská střediska mládeže, která jsou školské právnické osoby. Proto je nutné toto ještě doplnit tabulkou č. 2, příloha č. 7., kde uvedeme všechny salesiánská střediska a kluby podle jejich statutu.

¹⁶¹ VÁŇOVÁ, J.; KAPLÁNEK, M. *Práce v Salesiánském duchu*. Praha : Salesiánská provincie , 1989. s.17

¹⁶² *Salesiáni dona Boska : Střediska a kluby mládeže* [online]. 2011 [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.sdb.cz/strediska-kluby-mladeze/>>.

Salesiánské dílo v České republice má pochopitelně širší záběr než je zde uvedeno. Zasloužilo by si samostatnou práci, protože svou náplní je za hranicemi našeho tématu.

2.1.3 Salesiánská evangelizace ve volném čase v praxi

Již jsme nastínili obsah a formu salesiánské výchovy a také to, jakým způsobem je dětem a mládeži nabízena ve volném čase. Může tato snaha být reálnou misijní metodou nebo jde jen o nabídnutí vstřícného křesťanského příkladu života pro tento svět bez další odezvy? Kolik návštěvníků z řad nevěřících se může díky těmto volnočasovým aktivitám stát věřícím v Krista? A pokud opravdu u někoho dojde ke křtu je jisté, že nejde jen o formu jakési módy, aby tzv. zapadl do party nebo jde o skutečné následování Krista po celý život? Jak vůbec funguje salesiánský výchovný systém v praxi volnočasových aktivit? Odpovědi na tyto otázky by jistě stály za mnohaletý výzkum přímo mezi Salesiány. Tato práce se však snaží nahlédnout do misijních metod volnočasových aktivit v praxi. Proto byly odpovědi hledány přímo u kompetentního zástupce Salesiánů, v našem případě se jednalo o rozhovor s ředitelem salesiánského střediska v Praze Kobylisích Ing. Mgr. Michalem Svobodou, který sám patří do řádu Salesiánů dona Bosca. Díky svým zkušenostem a pozici má jeho osobní pohled na danou problematiku široký záběr a vnáší osobitý přístup.

V Salesiánském středisku mládeže Kobylisy (Dále jen SSMK)¹⁶³ je veřejnosti k dispozici jednak nízkoprahový klub Vrtule, který je otevřen mládeži od 15 do 20 let, a současně zájmové aktivity v podobě rozličných kroužky. Spíš než-li o metodu zde jde o cíle. Cíle práce lidí pod vedením Michala Svobody je vymezena do čtyř dimenzí – biologické, sociální, psychické a spirituální. Biologická dimenze se snaží reagovat na biologické potřeby jedince, tzn. aktivní pomoc takovým klientům, kteří do centra přijdou špinaví, pohmoždění nebo podvyživení. V tomto případě je úlohou pracovníků hledání příčin takového stavu a zároveň hledání dostupného řešení. Sociální a psychická dimenze zahrnuje sociální návyky a

¹⁶³ Více in *Středisko mládeže Praha-Kobylisy* [online]. 2011 [cit. 2011-04-03]. Dostupné z WWW: <<http://sasmkob.sdb.cz/>>.

chování. Zejména jsou důležité mezilidské vztahy, které tvoří až 80% práce v SSMK. U spirituální dimenze, která je pro naši práci stěžejní, hrají hlavní roli zaměstnanci střediska společně s jejich hodnotovým žebříčkem, jejich přístupem ke klientům a jejich jednáním. Skrze tyto jednotlivosti se pak projevuje živí víra a přesvědčení k jejich činnosti vůbec. Vedle toho děti vnímají i pracovníkův vztah k Bohu (že v Něm má oporu) a současně vidí jeho jednání v různých situacích. Děti tak mohou porovnávat, jak danou situaci řeší rodiče a jak pracovník salesiánského střediska. Podle Michala Svobody se tato odlišnost řešení nejnápadněji projeví na jednorázových akcích (např. výročí, Vánoce, Velikonoce) a nebo při zásadních okamžicích a událostí v životě jedince (např. nějaké úmrtí, nemoc), kdy se děti mohou spontánně rozhovořit na dané téma. Vedle těchto spontánních situací se samozřejmě pracuje s konkrétními tématy (např. o zdravém vztahu k druhému člověku nebo nějaké křesťanské principy), ale to zejména na výjezdových akcích. Zároveň jsou děti svědky raní a večerní modlitby a to dle jejich volby přímo účastí a nebo jen ví, že se ti ostatní odešli pomodlit.

Z tohoto by se dalo usuzovat, že se díky návštěvnosti volnočasových aktivit daří vzbudit u klientů/děti zájem o zapojení se do nějaké duchovní praxe aniž by byli křesťany. Michal Svoboda¹⁶⁴ však zdůrazňuje svou domněnku, že většinou nejde tolik o jejich samostatnou akci, ale spíš o blízký vztah s určitým pracovníkem na základě kterého jsou vtaženi dál. Důvodem je třeba jen to, že nemají v tu dobu nic jiného na práci než že dítě třeba doprovodí do kostela. Velice ojediněle se stane, že mladý člověk najednou objeví prostřednictvím volnočasové aktivity Krista a spolu s ním i víru. *„Jsou takový, ale je toho jak šafránu. Většinou je to skutečně přes dlouhodobé vztahy a přes množství otázek.”*¹⁶⁵

Domněnka autorky této práce, že ke křtu může dojít z popudu jakési prestiže mezi svými vrstevníky je v tomto prostředí nerelevantní vzhledem k předpokladu, že pokud by o nějakou prestiž mělo jít, muselo by se jednat o prostředí složené z bezvýhradně křesťanské společnosti. S takovou možností lze počítat v případě farností. V SSMK je podle Michala Svobody mezi pracovníky zhruba 30% věřících a mezi dětmi a mládeží asi 1%.

¹⁶⁴ Viz Příloha č. 3: Rozhovor s Ing. Mgr. Michalem Svobodou sdb.

¹⁶⁵ Více viz Příloha č. 3: Rozhovor s Ing. Mgr. Michalem Svobodou sdb.

Hledání nějakého výčtu lidí, kteří byli prostřednictvím volnočasových aktivit přivedeni ke Kristu není pro ředitele salesiánského střediska podstatné, není to pro něj cílem a to i navzdory evangelijní výzvě, které si je vědom. K tomu říká: “*Já nemůžu předat víru, víru předává Bůh. Víra je dar, víra není něco co bych já mohl nějak výrazně ovlivnit.*” Přesto připouští, že k tomu ojediněle dochází. Jeho cílem, a potažmo cílem křesťanských pracovníků SSMK, je přivádět lidi k Bohu a to i křesťany, „*protože i řada křesťanů prostě Boha nezná. Plno křesťanů je pokřtěných a o Bohu mají velice skreslený pohled a ve chvíli, když jim Bůh začne mluvit do života, tak se nechávají z církve vyškrtnout. Nebo je pro ně církev studené společenství se kterým nechtějí mít nic společného, protože jim mluví do života.*”¹⁶⁶ V této souvislosti se vracíme k již zmíněnému cíli a jeho čtyřem dimenzím, které nikdy nepracují samostatně, jsou stále provázané a důraz na každou z nich je dobře vyvážený, což se samozřejmě týká i dimenze spirituální. Ve volnočasových aktivitách SSMK je však prioritní a nejrozsáhlejší sociální dimenze, která zahrnuje mimojiné i křesťanské principy (jak žít život v duchu křesťanství, jak vnímat Boha a opřít svůj život o Něj) a tedy úzce souvisí s rovinou spirituální.

Hledáme-li, zda je takové spirituální působení pro mladého člověka trvalé a odnáší si ho do svého života i poté co opustí volnočasovou aktivitu pro děti a mládež v rámci SSMK, nacházíme jak pozitivní tak negativní odezvu. Činnost SSMK není zaměřena pouze na děti a mládež, každé salesiánské zařízení má totiž zároveň charakter komunitního centra. Těm, kteří o to stojí, nabízí stálé služby bez ohledu na jejich věk. V tomto pojetí jde o práci s prostředím a komunitou Kobylis vůbec. Lidé, kteří chodili do SSMK “*jsou teď tátové a mámy a jsou neustále v tom středisku. Nemusí být třeba aktivní, ale minimálně je to tady pro ně domov, kam se neustále vrací, posílají sem své děti. Když něco řeší tak nám zavolají, je to prostředí ve kterém slaví různé významné události svého života.*”¹⁶⁷ Někteří bývalí klienti se snaží nadále různými způsoby pomáhat SSMK (jsou pracovníky nebo dobrovolníky) nebo, jiní bývalí klient.

¹⁶⁶ Ibid.

¹⁶⁷ Ibid.

2.2 Církev adventistů sedmého dne¹⁶⁸

Jak je již výše zmíněno, rozmach volnočasových aktivit v naší republice nabírá v posledních letech obrátek. Zaměření pro jejich náplň často určují trendy sdělovacích prostředků či blízkého okolí daného jedince. Jisté skutečnosti napovídají, že jednou z hybných sil moderních trendů po roce 1989 v naší republice ovládají Spojené státy americké. Odtud přicházejí novinky nejen ve volnočasových aktivitách, ale i ve vzdělávání, propagaci a prezentaci křesťanských hnutí. Jedním z těchto proudů jsou i adventisté.

Toto hnutí se na naše území dostalo již v první polovině devadesátých let 19. století a první adventistický sbor vznikl v Praze roku 1902. Avšak než stihli mít adventisti u nás jistější pozici, bylo hnutí ruskými okupanty zakázáno¹⁶⁹. K rozšíření jejich činnosti tedy došlo až po roce 1989.

Učení církve adventistů s. d. vychází z Bible, Starého zákona a spisů zakladatelky Ellen G. Whiteové¹⁷⁰, která ovlivnila celou adventistickou věrouku. Hovoří o tzv. vykupitelském cíli pravé výchovy, který spočívá v obnovení obraz stvořitele v lidstvu. *„Adventisté sedmého dne věří, že Bůh je bytostí nekonečné lásky, moudrosti a moci. Bůh udržuje osobní vztah s lidskými bytostmi, představuje svůj charakter jako vrcholnou normu lidského chování a svoji milost jako prostředek obnovy.“*¹⁷¹

Východiska filosofie adventistické výchovy jsou čistě věroučná¹⁷². Cílem a posláním této výchovy je připravenost člověka na *„užitečný, radostný život, podporuje přátelství s Bohem, rozvoj celé bytosti, hodnoty založené na Bibli a nezištnou službu vycházející z poslání adventistů s.d. ve světě.“*¹⁷³

Výchovné prostředky vidí adventisté v rodině, sboru, škole, univerzitě či jiné výchovné instituci a v celosvětové církvi. V této souvislosti se v „Deklaraci o filosofii

¹⁶⁸ dále již jen adventisté s. d.

¹⁶⁹ „V letech 1952-1956 byla církev zrušena, její majetek zabaven a její vedoucí představitelé pronásledováni.“ in VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů v České Republice*. Praha : Portál, 2004. s.95

¹⁷⁰ podobizna viz příloha č. 3

¹⁷¹ *Deklarace o filozofii Adventistické výchovy : Výchova* [online]. 2008 [cit. 2011-03-23]. Dostupné z WWW: <<http://vychova.casd.cz/download.php>>.

¹⁷² Ibid, s. 1.

¹⁷³ Ibid, s. 1.

Adventistické výchovy“ hovoří o tom, že by se adventisté měli snažit, aby jejich mladí navštěvovali adventistické výchovné instituce. Jsou si však vědomi, že ve skutečnosti většina mladých je zapsána zcela na jiných školách, proto by se měli „hledat alternativní prostředky pro naplnění cílů adventistické školy (např.: poskytovat církevní vzdělávání mimo vyučování ve škole, otevřít a vést studijní kroužky v objektech neadventistických škol atd.).“¹⁷⁴

Již zmíněná Deklarace o filosofii adventistické výchovy se nadále zabývá výchovou ve školských institucích¹⁷⁵, ale ke své výchovné snaze dodává, že by mělo jít o výchovu a duchovní formování, které je kompletní a v souladu s křesťanským vnímáním světa. Nabídka tohoto působení je rozšířena i za hranice mládeže hlásící se k adventistům.¹⁷⁶ Dalším záchytným bodem pro naši práci je vyjádření konference Českého sdružení¹⁷⁷ Adventistů s. d. z roku 2007 pro oblast misie¹⁷⁸ :

1. Doporučujeme podporovat různorodost evangelizačních přístupů, kdy každý sbor je odpovědný za volbu vlastní vhodné formy evangelizace.
2. Otevřít sbory a sborová společenství veřejnosti a různým společenským i věkovým skupinám .
3. Připravit sbory k dialogu s mimocírkevním prostředím.
4. Podporovat činnost evangelistů¹⁷⁹ .
5. Zakládat nové sbory z nově pokřtěných lidí tam, kde existence takového sboru má své opodstatnění, a vypracovat pravidla a etické směrnice pro zakládání sborů.
6. Položit větší důraz na osobní evangelizaci.

Misijní činnost ve volném čase Církve adventistů sedmého dne vychází z těchto základů. Ostatní se již odvíjí z praxe.

Mapování konkrétních volnočasových center není tak jednoduché jako u salesiánů, protože adventisté s. d. nemají pro tyto aktivity pevně danou strukturu. Snaží se totiž o to, aby

¹⁷⁴ Ibid s. 2..

¹⁷⁵ To je již mimo naše téma.

¹⁷⁶ Další oficiální spisy ke vzdělávání a výchově neexistují.

¹⁷⁷ V naší republice jsou adventisté s. d. rozděleny na tři sdružení podle svého území na Čechy, Moravu a Slezsko. Pro přehlednost této práce je zde zaměřeno na České sdružení.

¹⁷⁸ MATĚJÍČEK, T. *České sdružení CSAD* [online]. - [cit. 2011-03-26]. Dostupné z WWW: <<http://ceskesdruzeni.cz/misie/>>.

¹⁷⁹ na základě rozhovoru s vedoucím evangelizace Vítkem Vurstem si dovoluji tento bod ještě doplnit o zakládání nových sborů apod.

všechno, co dělají, mělo misijní charakter. Zřizovatelem organizací nabízejících volnočasové aktivity adventistů s.d. nemusí být sama církev, ale např. občanská sdružení¹⁸⁰. Adventisté s.d. se pak do této organizace zapojují prostřednictvím svých členů, náplní a někdy pouze finančně, protože tím mohou pomoci dobré myšlence. Veškeré jejich aktivity jsou otevřené veřejnosti.

Klub Pathfinder¹⁸¹ organizuje akce pro děti a mládež v oddílech. Snaží se svým členům nabídnout smysluplné využití volného času skrze společné pravidelné schůzky, víkendové akce, sportovní akce, turismus v přírodě a prázdninové tábory. *“Cílem činnosti je snaha podpořit rozvoj osobnosti mladých lidí, a to jak v oblasti fyzické, tak i duchovní a mravní s důrazem na vytváření pozitivního vztahu k přírodě, společnosti i jednotlivým lidem v duchu křesťanských zásad.”*¹⁸² Vedle akcí pro děti a mládež organizuje také Pathfinder kurzy pro dospělé, pro tzv. vedoucí a rádce. Tedy ty, kteří chtějí s dětmi a mládeží pracovat, ale potřebují doplnit vzdělání.¹⁸³ Pathfinder spolupracuje s Lesní školou a je členem České rady dětí a mládeže¹⁸⁴.

INRI road¹⁸⁵ je organizací založenou studenty pro studenty. Jedná to pomoc pro ty, kteří začali studovat na území Brna, Olomouce nebo Prahy¹⁸⁶ a původem jsou odjinud. Kromě pomoci s orientací v novém prostředí jde o snahu navazování kontaktů mladých adventistů mezi sebou. Nicméně ani zde nejde o uzavřenou společnost. Pokud by se někdo mimo řady adventistů chtěl připojit, je vítán. Náplň je v každém městě trochu jiná. Tvoří ji např. setkání na různá témata, konkrétní pomoci jednotlivcům, např. s ubytováním, jazykové kurzy a informace o dalších akcích pro mladé iniciované Církví adventistů s. d..¹⁸⁷

¹⁸⁰ Např. Lékořice viz níže.

¹⁸¹ Pathfinder znamená stopař, zvěd, průzkumník.

¹⁸² *Klub Paithfinder* [online]. 2009 [cit. 2011-04-11]. Klub Paithfinder. Dostupné z WWW: <<http://www.pathfinder.cz/>>.

¹⁸³ Více viz *Klub Paithfinder* [online]. 2009 [cit. 2011-04-11]. Klub Paithfinder. Dostupné z WWW: <<http://www.pathfinder.cz/>>.

¹⁸⁴ Česká rada dětí a mládeže sdružuje většinu organizací pracujících s dětmi a mládeží podporující jejich mimoškolní výchovu (a tedy aktivity ve volném čase) a činnost svých členů. Více viz *ČRDM* [online]. 2011 [cit. 2011-04-11]. Česká rada dětí a mládeže. Dostupné z WWW: <www.crdm.cz>.

¹⁸⁵ „Inri je nápis z Ježíšova kříže a znamená: Ježíš Nazaretský, král židovský. Inri road je tudíž cesta s Ním, nebo k Němu, podle toho jak to cítíte.“ *Www.inriroad-praha.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-04-11]. O nás. Dostupné z WWW: <<http://www.inriroad-praha.cz/node/2>>.

¹⁸⁶ Města jsou řazena podle chronologie vzniku.

¹⁸⁷ Více viz *INRI road* [online]. 2009 [cit. 2011-04-11]. INRI road. Dostupné z WWW: <<http://www.inriroad.cz/>>.

Londýnská 30 je společenské centrum, které vzniklo za podpory Pathfinderu, městské části Praha 2 a dalších sponzorských subjektů. V centru probíhají různé besedy, semináře, koncerty, filmové kluby, gospelový soubor *Maranatha Gospel Choir* a rodinné centrum Baby Club. Mimo jiné poskytuje ve svých prostorách zázemí pro Pražskou INRI road. V prostorách centra je také kavárna¹⁸⁸. Podobného charakteru je komunitní centrum **Bé plus** v Hradci Králové¹⁸⁹.

Dobrovolnické centrum **Lékořice** je občanským sdružením, jehož dobrovolníci pracují na dětských odděleních, na oddělení LDN a interny v rámci Fakultní Thomayerovy nemocnice. Mimoto chystají (zprostředkovávají, nebo sami realizují) různé kulturní jednorázové akce věnované jak pacientům nemocnice, tak i veřejnosti.¹⁹⁰

Z hlediska laické veřejnosti jsou nejzajímavější a nejvyhledávanější skupiny zpívající buď **Worship**¹⁹¹ nebo **gospely**. Jejich organizátory jsou buď různé sbory nebo jiné organizace¹⁹².

Jednotlivé **sbory** mají také svou nabídku volnočasových aktivit a vedle toho samozřejmě sama církve pořádá celo-církevní akce pro mládež¹⁹³.

2.2.1 Adventistická evangelizace ve volném čase v praxi

Nahlédnout do praxe adventistických volnočasových aktivit lze pouze skrze zkušenost. Proto jsem požádala o schůzku vedoucího evangelizace Církve adventistů s. d. pana Vítka Vursta,. Náš rozhovor¹⁹⁴ začal slovy: „*Všechno co děláme je misie. To nejhorší co by se*

¹⁸⁸ Více viz *Londýnská 30* [online]. 2009 [cit. 2011-04-11]. Aktuality Londýnská 30. Dostupné z WWW: <www.londynska30.cz>. nebo *Barevna kavarna na londynske* [online]. 2009 [cit. 2011-04-11]. Barevna kavarna na londynske. Dostupné z WWW: <www.barevnakavarna.cz>.

¹⁸⁹ Více viz *Komunitní centrum Bé plus* [online]. 2003 [cit. 2011-04-11]. Komunitní centrum Bé plus. Dostupné z WWW: <<http://www.hledani-hk.cz/>>.

¹⁹⁰ Více viz *Lékořice : Dobrovolnické centrum* [online]. - [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.lekorice.com/>>.

¹⁹¹ Zpívané bohoslužby, např. *Worship* [online]. 2009 [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <<http://worship.casd.cz/>>.

¹⁹² U nás je cca 7 gospelových souborů, z toho 5 má původ v Církvi adventistů s. d..

¹⁹³ Více viz *Mládež.net* [online]. 2001 [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.mladez.net/index.php?art=14009>>.

¹⁹⁴ Více viz Příloha č. 5: Rozhovor s Vítkem Vurstem.

mohlo stát je, že bychom to dělali jenom pro sebe a to bych nerad. Všechny naše sbory jsou vedené k tomu, že to co děláme (volnočasové aktivity) musí být otevřené.” Sám přiznává, že jde spíše o misii ve smyslu Matoušova evangelia 25. kapitoly¹⁹⁵ a tím také poukazuje na potřebu otevřených křesťanských společenství.

Vzhledem k tomu, že zde neexistuje žádná systematika misie, vychází její obsah z praktického zaměření a to jak z potřeb z vnějšku (např. sociálního prostředí – romské aktivity v Mostě, zeměpisné polohy apod.), tak z vnitřní iniciativy, která je dána zájmem jedince (např. díky zájmu o hudbu založí gospelový soubor) či jeho životní zkušeností (např. někdo z rodiny onemocněl celiakií a díky tomu vznikl Klub celiakie¹⁹⁶). „*Bereme to tak, že jsme neustále ve vývoji. U nás platí (a obecně také), že co začne fungovat tak stejně se to do systému nějak zpětně zařadí,*“¹⁹⁷ dodává Vurst. Svou výpověď zakládá na osobní zkušenosti z Červeného Kostelce a Jaroměře, kde sám začal budovat společenství pro děti a mladé ve třech lidech a postupně jich bylo okolo sta. Náplň setkávání byla různorodá – workshopy, fotbal, dívčí kluby, sledování přímých sportovních přenosů apod. Někteří z návštěvníků tohoto společenství potom pokračovali i v duchovních aktivitách, jiní zůstali pouze u těch světských. Jaké byly důvody k „přejítí“ hranice od světských radovánek k duchovní cestě? Podle Vítka Vursta vstupovali zájemci do duchovních aktivit buď z vlastního zájmu, nebo také proto, že jím začali být blízcí adventisté, se kterými se dříve setkávali (vedení společenství) a nebo chtěli být více součástí společenství jako takového. Po asi dvou nebo třech měsících se jejich zájem prohloubil až k víře v Ježíše Krista. Z odstupem zhruba čtyř let je vidět, že tito mladí ve víře zůstali. Navázání bližšího propojení volnočasové aktivity a církve je pro mladého člověka spíš vnímáno negativně, protože dnešní generace nedůvěřuje institucím. To se u adventistů projevuje zejména v Praze, kde je ze strany mládeže veliký zájem o různé aktivity (zejména gospelsy), ale jakoukoli spojitost s církevní institucí odmítají.

¹⁹⁵ Mt 25, 35-36: „Neboť jsem hladověl, a dali jste mi najíst, žíznul jsem, a dali jste mi pít, byl jsem na cestách, a ujali jste se mne, byl jsem nahý, a oblékli jste mě, byl jsem nemocen a navštívili jste mě, byl jsem ve vězení, a přišli jste za mnou.”

¹⁹⁶ Ten se nachází v České Lípě, Více viz *Život a zdraví : Zdraví od adventistů* [online]. 2005 [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <<http://casdceskalipa.sweb.cz/zdravi.htm>>.

¹⁹⁷ Příloha č. 5.: Rozhovor s Vítkem Vurstem.

Každé vedení potřebuje nějaký myšlenkový opěrný bod, pro Vítka Vursta a adventisty vůbec to jsou Salesiáni (jejich metodika) a Církev Bratrská (nová forma volnočasových aktivit jako jsou English campy a sportovní campy).

2.3 Triumfální centrum víry

Vedle státem uznaných církví existuje celá řada církevních společenství, které také misijní úsilí vyvíjejí, byť ve svém specifickém pojetí. Jde o křesťanské sekty, které mají své aktivity strukturované podobně jako salesiáni či adventisté s. d.. Jednou z nejkontroverznějších organizací tohoto typu u nás je Triumfální centrum víry.

Jedná se o hnutí vycházející z křesťanského letničního proudu. Jejich přístup je ale optikou naší víry poněkud vzdálen biblickému odkazu i křesťanské tradici vůbec. Přesto se prezentují jako společenství věřících v Krista. Základním učením Triumfálního centra víry je přesvědčení o přímé úměře upřímnosti víry a úspěšného, spokojeného života v bohatství, zdraví a osobního materiálního úspěchu vůbec. Zakladatel Miloš Kozohorský staví směr svého hnutí na vzdělání, které se mu dostalo v biblické škole hnutí Víry Rhem v Tulse v americké Oklahomě.¹⁹⁸ Po „triumfálním“ návratu z USA zakládá v roce 1990 Křesťanské společenství víry v Dobříši, které se postupem času ujalo pod názvem Triumfální centrum víry. Miloš Kozohorský je dodnes vůdčí postavou hnutí a většina jeho spisů současně tvoří základní pilíře nauky.

Hnutí působí ve všech větších městech naší republiky a to v Praze, Brně, Olomouci a Ostravě.

Prezentace jejich aktivit pro mladé je poněkud jiného charakteru než třeba u salesiánů a adventistů s. d.. Na cílovou skupinu, kterou je v tomto případě mládež, je rozpracován celý systém využívající nejmodernějších dostupných vymožeností (internetové servery, blogy, hudební odkazy včetně vlastního Rádía Vítězství ad.). Samozřejmě i výše zmiňované církve se o takovouto prezentaci využívající novodobé mediální kanály snaží, nicméně je až příliš

¹⁹⁸ Více VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů v České Republice*. Praha : Portál, 2004. s.121-122.

dobře znát, že těžiště jejich zájmu je jinde. Triumfální centrum víry má množství mediální prezentace na internetu a případný nezasvěcený zájemce se v její nabídce orientuje jen ztěží. Z této až neuvěřitelně pestré nabídky se zaměříme na dva konkrétní projekty pro mladé.

Festival probuzené mládeže Nebe na zemi¹⁹⁹ pořádá Triumfální centrum víry ve spolupráci s Generací 4D (viz níže). Dle slov organizátorů „*Akci pořádají akční mladí lidé a je zaměřena na všechny mladé, kteří chtějí jen to nejlepší – Boha v akci na vlastní kůži!*“²⁰⁰

Vedle promítání filmů, volnočasových (organizátory blíže nespecifikovaných) a sportovních aktivit je na programu vyučování a kázání Božího Slova, „*spousta skvělých zážitků s úžasným Bohem, spousta skvělých zážitků s lidmi, divoké chvály a hluboké uctívání, modlitby a spousta legrace*“²⁰¹. Již sám program vyjadřuje přímé úsilí o misi. Oproti výše zmiňovaným volnočasovým aktivitám nejde již pouze zájmovou či jinou volnočasovou aktivitu, v rámci které je možné se setkat i s misijním působením prostřednictvím jejich organizátorů, nýbrž jde o přímo mířené vedení k „evangelizaci“. Takové konání by se mohlo jevit velice přímé, ale zároveň poněkud nátlakové.

Mládež při brněnském sboru tohoto hnutí se setkává pod názvem **Generace 4D**²⁰². Pořádají pravidelná setkání jejichž náplní jsou zejména chvály. Ty probíhají každý týden na půdě Vysoké školy Karla Engliše. Setkání mají dvojí charakter, buď jsou tzv. „přijímací“ nebo tzv. „dávací“. Dávací a přijímací setkání se každý druhý týden střídají. Náplní přijímacího setkání je společné čerpání Boží přítomnosti skrze chvály a vyučování Slova. Dávací setkání je ve znamení kázání evangelia lidem v ulicích. Vedle toho také organizují různé pobytové, sportovní a hudební akce. Kromě pravidelného křesťanského festivalu Nebe na zemi mají svou rockovou kapelu s názvem Team4D a různé další kluby mladých.

Veškeré tyto akce mají otevřený charakter, který může být vnímán jako misie prostřednictvím volnočasových aktivit nebo také jako lákání nových členů do sekty, která se zdá být do jisté míry spíše jakousi továrnou na peníze, než-li křesťanským společenstvím.

¹⁹⁹ Více *Festival probuzené mládeže Nebe na zemi* [online]. 2010 [cit. 2011-04-09]. Křesťanský festival Nebe na zemi. Dostupné z WWW: <<http://www.nebenazemi.info/info.php>>.

²⁰⁰ Ibid.

²⁰¹ Ibid.

²⁰² Více *Generace 4D invaze* [online]. 2008 [cit. 2011-04-09]. O nás - Generace 4D. Dostupné z WWW: <<http://www.zivot4d.cz/generace4d/page/o-nas.aspx>>.

Z tohoto důvodu práce ani neobsahuje rozhovor se zástupcem tohoto hnutí. Triumfální centrum víry je zde uvedeno jako příklad či malý exkurz do extrémního charismatického prostředí, které se také snaží o nějakou formu misie ve volnočasových aktivitách.

3. Reflexe volnočasových aktivit církví jako misijních metod

Volnočasové aktivity věnované dětem a mládeži mají specificky vymezená hygienická kritéria²⁰³ související s požadavky na prostředí, kde se sama aktivita vůbec může realizovat. Druhým faktorem je existence zákona, který podmínky za jakých mohou vzniknout ošetřuje a zároveň ukládá, kdo takové aktivity může provozovat²⁰⁴ a kdo může být přímým pracovníkem s dětmi a mládeží. Vymezením povinností pracovníka-pedagoga a potažmo pedagoga volného času²⁰⁵ vzniká požadavek na jeho odborné vzdělání v oblasti pedagogiky a psychologie. Předpokladem této práce bylo, že vedle misijní snahy se využívá i celé škály přístupů pedagogiky volného času k volnočasovým aktivitám obecně. Praxe však poukázala na skutečnost, že odborné vzdělání v oblasti pedagogiky je spíše doplněním povinnosti, než zdrojem inspirace; přesto ale z přístupu dona Bosca a následně salesiánů vychází jeden samostatný pedagogický systém, animace. Jde tedy o do jisté míry reciprocitní působení teorie a praxe pedagogiky volného času.

Je tedy patrné, že podněty pro volnočasové aktivity vycházejí z aktuálních potřeb a zájmů klientů a současně ze zájmů samotných pedagogů. Míra odbornosti je pochopitelně vždy individuální, i vystudovaný odborník pedagogiky volného času může být v praxi nepoužitelný a naopak studiem nezasažený nadšenec může být plný podnětných nápadů. Bylo by jistě zajímavé realizovat supervize, které by byly společné pro misionáře a katechety odlišných denominací. Mohla by tak vzniknou spontánní reflexe misie ve volnočasových aktivitách v širším kontextu, kterou by umožňoval jejich odlišný přístup. Vzhledem k čím dál větší otevřenosti ke spolupráci nejen mezi salesiány a adventisty s. d. se zdá tato myšlenka výhledově reálná.

²⁰³ Více *TZB info* [online]. 2001, 2011 [cit. 2011-04-09]. Vyhláška č. 410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých. Dostupné z WWW: <<http://www.tzb-info.cz/pravni-predpisy/vyhlaska-c-410-2005-sb-o-hygienickych-pozadavcich-na-prostory-a-provoz-zarizeni-a-provozoven-pro-vychovu-a-vzdelavani-deti-a-mladistvych>>.

²⁰⁴ Více *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2009 [cit. 2011-04-09]. Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/mladez/vyhlaska-c-74-2005-sb-o-zajmovem-vzdelavani>>.

²⁰⁵ *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2009 [cit. 2011-04-09]. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/mladez/zakon-c-563-2004-sb-o-pedagogickych-pracovnicich>>.

Nároky na osobnost pedagoga je v církvi řízených institucích větší, než je tomu v rámci ostatní komerční či státní nabídky obecně. Vedle odborného vzdělání a morální bezúhonnosti je do jisté míry jeho povinností prezentovat křesťanské hodnoty v každodenním životě, snažit se je prosazovat a případně i předávat svým svěřencům. Salesiáni dona Bosca pro tyto účely mají vytvořený celý systém, který jim k tomu napomáhá. Na první pohled by se mohlo zdát, že jde o limitující a v dalším snažení ruce svazující okolnost. Opak je ovšem pravdou, protože se nejedná o striktní dodržování pravidel, ale o určení směru a tedy o inspiraci. Církev adventistů sedmého dne sice k tomuto systému vzhlíží nicméně nechává na svědomí jednotlivce jak se v praxi zařídí; zda bude podobně jako Vítek Vurst²⁰⁶ vzhlížet k salesiánům, či upřednostní jiný vzor a nebo půjde svou vlastní cestou.

Co by se mohlo zdát, že je pro misijní snahu ve volnočasové aktivitě limitující – náplň volnočasové aktivity, čas a prostor, který je jí vymezený – se prizmatem preventivního systému dona Bosca stává zejména předností. Prostor, ve kterém volnočasová aktivita probíhá, nabývá nového rozměru, z učebny či klubovny se stává zázemí pro mezilidské vztahy²⁰⁷ obecně. Náplň volnočasových aktivit je poměrně pestrá, vedle určeného zaměření např. kroužků či tématických setkání, jsou k dispozici i nízko-prahové kluby či klubovny jejichž náplň vzniká jako reakce na potřeby svých klientů – dětí a mládeže. U kroužků je sice náplň tematicky daná (např. flétna nebo fotbal), ale díky pravidelnosti je zde možné navázat na předchozí setkání a prohlubovat vzájemnou důvěru v průběhu času i přes jeho vymezení. Kluby a klubovny mají svou dobu otevření a klienti je mohou v tuto dobu navštěvovat a být zde třeba i několik hodin²⁰⁸. Náplň zde stráveného času si mohou vytvářet sami na základě svého zájmu či potřeby a na základě vybavení klubu a nabídky pracovníka, který je daný den k dispozici s připraveným programem. Může zde dojít k intenzivnějšímu předávání hodnot pedagoga svěřencům, nicméně otevřenost takového zařízení svádí k nepravidelnému navštěvování a to zejména u nízko-prahového zařízení.

U adventistů s. d. zcela záleží na tom, kdo volnočasovou aktivitu vede, na jeho rozhodnutí o obsahu volnočasové aktivity, její formy i v jakém prostředí bude aktivita

²⁰⁶ Viz Příloha č. 5.: Rozhovor s Vítkem Vurstem

²⁰⁷ Viz přílohu výchovného systému salesiánů.

²⁰⁸ Např. nízko-prahový klub Vrtule v Salesiánském středisku mládeže v Kobylicích má otevřeno od 15 do 20h.

probíhat. Díky tomu vznikají zajímavé projekty, např. ve Vlastějovicích existuje práce s dětmi v prostoru bývalého vagonu. V rámci zvolené cílové skupiny se jistě jedná o atraktivní prostředí vzniknuvší z impulsu bývalé pracovnice Českých drah, která se zde nyní věnuje dětem a mládeži. Vzhledem k těmto skutečnostem v podobě mnoha možností je samozřejmě i předávání nějakých hodnot vždy velice individuální otázkou.

Měli bychom zde ještě zmínit, že přístup adventistů s. d. je zde nastíněn optikou české provincie adventistů s. d.. Oproti americkému adventismu, který je spíše konzervativního rázu, je tento přístup až radikální. V Americe se o vzdělávání u adventistů s. d. může hovořit pouze v rámci tzv. sobotních škol²⁰⁹.

Jak se zdá, volnočasové aktivity jako misijní metody sice nabývají rozmachu, ovšem ne ve smyslu, který hledala tato práce. Nalezení Krista a víry skrze volnočasovou aktivitu je sice možné a existují takové případy, nicméně jejich četnost je minimální. Vítek Vurst²¹⁰ hovořil o konkrétních případech, kdy ke křtu došlo a za tuto dobu (cca čtyři roky) pokřtěnci u víry zůstali. Ale tak krátká doba v období dospívání a mladé dospělosti (a někdy ani dospělosti) není zcela určující pro celý život. Teprve delší časový úsek může ukázat, zda došlo k trvalému rozhodnutí. Michal Svoboda²¹¹ hovoří o přivedení k Bohu a žití ve společenství. Odmítá myšlenku, že by on skrze volnočasovou aktivitu někoho přivedl ke křtu. Na druhou stranu poukazuje na návaznost návštěvníků střediska od dětských let do dospělosti až po stáří. Vítek Vurst²¹² hovořil o volnočasové aktivitě vzniklé před cca pěti lety a tedy nevíme, zda bude mít návaznost pro zájemce i v další etapě jejich života. Ale i u adventistů s. d. můžeme najít takovou volnočasovou aktivitu, která odkazuje na propojení aktivity pro mladé do dospělosti. Touto aktivitou je Pathfinder²¹³. Přesto většina zmiňovaných volnočasových projektů pro děti a mládež, na kterých se adventisté s. d. podílejí, má kratší dobu své existence a jejich provázanost do celého života lidí, které je navštěvují, se teprve

²⁰⁹ Adventistická alternativa katolických nedělních škol.

²¹⁰ Viz Příloha č. 5.: Rozhovor s Vítkem Vurstem.

²¹¹ Viz Příloha č. 3.: Rozhovor s Ing. Mgr, Michalem Svobodou sdb.

²¹² Viz Příloha č. 5.: Rozhovor s Vítkem Vurstem.

²¹³ Pathfinder vznikl 50. letech 19. století v USA, na našem území je od roku 1949. Ve své nynější podobě existuje od roku 1994.

projevů. Kdežto Salesiánské středisko mládeže Kobylisy má svou mnohaletou a dobře etablovanou tradici²¹⁴.

Zdá se, že cíle misie probíhající ve volném čase se převážně pohybují zcela v jiné oblasti. Většina volnočasových aktivit je spíše chápána jako misijní činnost ve smyslu sociálního pohledu, než přímo evangelizace jako takové. Matoušova výzva²¹⁵ k získávání lidí ke křtu a zachovávání Božích přikázání je jakoby přeznačena do misie ve smyslu pomoci bližnímu v jeho životě²¹⁶, či ukazování křesťanských hodnot svědectvím vlastního života. Tento důsledek je nejspíš reakcí na historické chyby²¹⁷. Nicméně, vliv dějin se podepsal i na českém národě. Naše společnost se stala velice nedůvěřivá k různým organizacím, spolkům a skupinám. To zmiňuje zejména Vítek Vurst²¹⁸ v souvislosti s mládeží v Praze, která navštěvuje řadu volnočasových aktivit nabízených adventisty s. d., ale o bližší seznámení s adventisty s. d. a čímkoli, co by jen přivádělo ke styku s jakoukoli institucí odmítají²¹⁹.

Tímto prizmatem je hledání příčiny křtu v získání prestiže mezi vrstevníky zcela nesmyslné. Přesto Michal Svoboda²²⁰ připouští, že k takové situaci může dojít v nějaké farnosti. Vítek Vurst²²¹ se k této otázce vyjádřil zcela negativně v souvislosti s mladým člověkem, ale spíše takové situace vnímá u střední generace. Ukazuje se, že za určitých podmínek by k tomu mohlo dojít, ale volnočasové aktivity, tak jak jsou prezentovány, v této práci takové podmínky spíše neposkytují.

Nicméně, autorka těchto řádků v návaznosti na své vlastní zkušenosti zastává názor, že k těmto situacím skutečně dochází. V takovém případě je vhodné položit si otázku, do jaké míry si obě zúčastněné strany (katechumen a ten, co ho připravuje) uvědomují, že motivy vedoucí ke křtu nevycházejí z víry. Sám katechumen se může domnívat, že víra je pouze následování vnějších projevů věřících. Vzhledem k tomu, že se praxe účastní, může chtít být jejím účastníkem se vším všudy a jedině, co mu v tom brání, je akt křtu. Tím by zároveň

²¹⁴ Salesiánské středisko mládeže Kobylisy vzniklo v roce 1990, ale činnost salesiánů v Kobylisích probíhá již od roku 1950.

²¹⁵ Mt 28,19-20

²¹⁶ Mt 25,35-36

²¹⁷ Viz negativní vnímání misie.

²¹⁸ Viz Příloha č. 5.: Rozhovor s Vítkem Vurstem.

²¹⁹ Sama idea křesťanství, která svádí lidi k zakládání církví – institucí může být do jisté míry mladými lidmi vnímáno negativně.

²²⁰ Viz Příloha č. 3.: Rozhovor s Ing. Mgr. Michalem Svobodou sdb.

²²¹ Viz Příloha č. 5.: Rozhovor s Vítkem Vurstem.

získal prestiž ve společenství, které navštěvuje, protože by se již plně mohl zúčastnit všech rituálů a svátostí.

Vedle toho se v obtížné situaci vyskytuje kněz, který má takového katechumena v péči. Na jedné straně si je vědom výzvy, která je v předznamenána evangeliem, ale na druhé straně se zde může odhalit případná nestabilita a mělkost víry svého svěřence. Je vhodné v takovém případě poskytnout křest? Poučení můžeme nalézt v historii, kde mnoho lidí bylo pokřtěno už jen z důvodů jistého standardu společnosti. Lze to možná přirovnat k povinné školní docházce. Základní školou si projde každý (s dovolením zde opomíjíme všechny známé výjimky, se kterými je autorka této práce obeznámena) a přesto všichni nemají stejné vzdělání. Přesto dojde k jisté socializaci, kterou si absolventi základního školství nesou sebou po celý život. Může i příprava a následný křest jako takový mít podobné důsledky? Kvalitní příprava jistě ano, ale v případě samotného křtu to není otázka tak snadno zodpověditelná, protože obřad křtu jakožto jeden z nabídky svátostí je v případě správné realizace zákonitě svázán se sestoupením Ducha Svatého na neofyta a jakýkoliv hodnotící závěr není v tomto případě kompetentní. Přesto historická zkušenost poukazuje na případy, kdy obrácení k víře mělo sice silný, avšak v délce trvání o to kratší průběh, protože „*nestačí obrácené lidi jen pokřtít, ale je nutno jim nabídnou celou a dlouhodobou křesťanskou formaci.*“²²² Pokud tedy není víra stavěna na pevných základech (podobně jako se zasetým semenem²²³). Proto zde docházíme k domněnce, že motivace ke křtu spočívající v získání jakékoli prestiže není dostačující.

Zmínili jsme také požadavky na kvalitu osobnosti misionáře (pedagoga z řad věřících) v prostředí volnočasových aktivit a smysl jeho misie, který je třeba dokládat svědectvím vlastního života. Autorka se domnívá, že převážně tímto prostřednictvím je možné ukázat cestu ke Kristu a principy křesťanského života ve volnočasových aktivitách. Pokud misionář tuto cestu zradí (např. se rozvede či něco jiného říká než sám praktikuje) ztrácí na pravdivosti toho co prezentuje svým svěřencům a tím ztrácí jejich důvěru vůbec. Není to však samozřejmě jediný misionářův nástroj, který může při sestavování volnočasových aktivit

²²² DOLISTA, J.: *Misijní úsilí církve*, Kostelní Vydří, 2001. Karmelitánské nakladatelství, s.14.

²²³ in Mk 4,26-29

použít. Nabízí se celá řada dalších prostředků, jako jsou již jednou zmiňované hovory na rozličná témata, příprava oslav tradičních svátků, jejichž obsah vychází z křesťanské tradice (Velikonoce, Vánoce), konkrétní pomoc v obtížných životních situacích a to jak sociální tak případně i materiální atd. Jsou tedy určité situace, které přímo vyvolávají potřebu náboženské reakce a tedy mohou pomalu otevřít cestu pro Krista.

Zároveň si takový misionář musí být vědom, stejně jako učitel, jaké jsou dispozice jeho svěřenců, a to jak psychické tak i fyzické, a tomu přiměřeně přizpůsobit formu činnosti. Měl by umět rozptylovat jejich předsudky a snažit se podporovat vznik jejich náboženské smyslu nebo jej rozvíjet a usměrňovat

Pestrost volnočasových aktivit je různá a můžeme vidět, že mezi nabídkou salesiánů a Církve adventistů s. d. jsou znatelné rozdíly. Nemůžeme však opomíjet, že salesiáni jsou mnišským řádem římskokatolické církve, který se věnuje výchově a evangelizaci již ze své podstaty, kdežto u adventistů s. d. byl hovor veden na úrovni církve na území Čech. Přesto je vidno, že salesiáni se drží svých principů a snaží se své dílo šířit naplno i když zde hrozí rizika zrušení středisek mládeže v některých městech. Podle slov Michala Svobody²²⁴ salesiánů v České republice ubývá a proto netřídí své síly na více místech, ale raději je soustředí v menším počtu středisek mládeže. Narážíme zde na skutečnost rapidního úbytu salesiánských středisek v poslední době. Oproti tomu se snaha adventistů s. d., která nemá ucelený koncept, zdá roztržštěná, ale tento dojem vzniká právě uchopením jednoho celku církve a ne pouze jednoho směru, který se evangelizací zabývá. Podpora volnočasových aktivit ze strany adventistů s. d. je někdy pouze finanční, podporují například určitou dobrou myšlenku, kterou šíří odborníci v určité problematice (např. Lékořice) a třeba se zde i na práci podílejí duchovní z jiných církví. Jakou kvalitu však má taková misie bez svědectví vlastního života? V případě této misie dochází k materiální, psychické či jiné pomoci. Zároveň je jistě pravdou, že mnoho křesťanů nemůže podat pomocnou ruku skrze finanční dar a tudíž adventisté s. d. tuto pomyslnou mezeru zaplňují. I tak může vypadat misie ve volnočasových aktivitách a nejedná se přitom o nic převratně nového. Vždyť v průběhu dějin mnohdy dobře situovaní křesťané napomáhali potřebným jak fyzicky tak i finančně.

²²⁴ Viz Příloha č. 3: Rozhovor s Ing. Mgr. Michalem Svobodou sdb.

Volnočasové aktivity pro děti a mládež jako misijní praxe nemusí být zaměřena pouze na svěřence. Církev adventistů s. d. často pro své nové projekty využívá dobrovolnická centra²²⁵ a už i ty jsou někdy nedostačující. Mají sice některé sbory na pokraji rozkladu²²⁶, ale jejich volnočasové aktivity jsou plně využívány dětmi a mládeží²²⁷. V SSMK je převážná většina zaměstnanců nepokřtěná. Přesto šíří činnost, myšlenky a principy, které daná organizace prezentuje. Mohli bychom možná říci, že jsou také svým způsobem misionáři a přitom jsou součástí misijní činnosti křesťanů.

Michal Svoboda²²⁸ v rozhovoru často zmiňuje, že vždy „je to o lidech“, to do jisté míry potvrzuje i Vítek Vurst²²⁹. Je proto obtížné hledat hloubku a význam misie probíhající ve volném čase. Záleží na mnoha faktorech, na pedagogovi a jeho přístupu, na klientovi a jeho otevřenosti na daném okamžiku. Z pohledu křesťanského záleží zejména na Boží vůli, bez které by k misii nemohlo ani dojít, ale tím bychom mohli vyvolat dojem znehodnocení tématu naší práce. Jednoznačně vytýčené metody misie sice neexistují (již kvůli existenci více denominací), ale tato práce se snaží hledat její přístup, který více či méně nachází v řadě drobností souvisejících s prací s dětmi a mládeží ve volném čase vůbec. Pedagogické přístupy, o kterých byla řeč, se vedle znalostí psychologie sami snaží stavět na konkrétních hodnotách. Vzhledem k evropskému prostředí, kde pedagogika volného času vzniká, jde o křesťanské hodnoty metodologicky rozšiřované. Metoda se vyvíjí vždy na základě zkušenosti, kterou ukazuje čas. Dějiny pedagogiky volného času vycházejí z historické zkušenosti, která se převážně vytvářela na území Evropy a tudíž je jejím podloží západní podoba křesťanství. Vedle tohoto výchozího bodu je na přístupech pedagogiky volného času zřetelné, že tři zmiňované pedagogické přístupy nehovoří o něčem úplně novém, ale spíš pojmenovávají a systematizují zkušenosti lidí, kteří s dětmi a mládeží pracují. Práce s lidmi se sice stále a nezadržitelně vyvíjí, nicméně některé archetypy se bez přestání opakují. Mladí lidé touží po

²²⁵ Např. s humanitární organizací Adra, více viz ADRA [online]. 2007 [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.adra.cz/adra/cz/>>, nebo dobrovolnické centrum Lékořice viz výše.

²²⁶ Např. sbor ve Vlašimi, kde jsou pouze 3 lidé, ale funguje zde občanské sdružení podporované Církví adventistů s.d., které pracuje s

²²⁷ Viz Příloha č. 5: Rozhovor s Vítkem Vurstem.

²²⁸ Viz Příloha č. 3: Rozhovor s Ing. Mgr. Michalem Svobodou sdb.

²²⁹ Ibid.

novinkách, ale vzhledem k jejich věku se jim mnoho starých věcí prezentovaných v novém kabátu může zdát naprostou novotou.

Např. gospelové soubory budí zdání, že jsou atraktivní novinkou. Některé historické události²³⁰ ukazují, že hudba byla a být může prostřednicí pro získávání lidí k nejrůznějším ideám, křesťanským nevyjímaje. Vždyť většina autorů tzv. vážné hudby má své stěžejní dílo v církevních skladbách. Vůbec přivedení mladého člověka ke Kristu skrze společný zpěv je historicky zaznamenáno i ve staré krásné literatuře²³¹, která do jisté míry reflektuje svou dobu vzniku. V případě gospelových souborů se však již nezpívá na kůru studeného kostela za doprovodu varhan, nýbrž v teplých novostavbách za doprovodu současných hudebních nástrojů. Novinkou je i to, že zpěv může být doprovázen pohybem zpěváků. Nepohlíží se na něj již jako na cosi vyzývavého, necudného, ale jako na projev silného prožitku interpreta. Mladý člověk může mít dokonce pocit, že je na malý okamžik (po dobu gospelové nebo worshipové produkce) blíž k životu hudebních hvězd, ke kterým vzhlíží. Z toho je vidět, že sice zpěv může být misijní metodou a to i ve svých různých podobách, ale i zde záleží zejména na lidech, kteří zpívají, s jakou motivací zpívají a co jim takový společný zpěv přináší. Jde o zpívání chval (chvalozpěvů) Pánu, nebo o prezentaci vlastního pěveckého umu? To samo by mohlo být předmětem výzkumu.

Pokud bychom se vůbec snažili najít nějaké fáze misijní práce, musíme nejprve vymezit její cíl. Cílem misie je zvěstování evangelia těm, kteří ho neznají. Forma kérygmatu může být např. kázání a nebo i výchova dětí a mládeže v jejich volném čase prostřednictvím volnočasových aktivit. Jde o formu, která má napomoci předporozumění evangelia v podobě těch nejpodstatnějších základů křesťanství a nejzákladnějších projevů křesťanského životního stylu.²³² „*Kérygma má zaujmout a podchytit nové posluchače, aby přijali křesťanství a proniklo je setkání s Kristem.*“²³³ Aktivita ve volném čase dětí a mládeže mohou být zrovna tou vhodnou dobou na přípravu jejich myslí a duší na bezprostřední hlásání evangelia.

²³⁰ Např. vznik Francouzské hymny v období revoluce, Hitlerova obliba Wágnera, husitská píseň Kdož sú Boží bojovníci apod.

²³¹ Např. viz Jiráskův román F. L. Věk.

²³² DOLISTA, J.: *Misijní úsilí církve*, Kostelní Vydří, 2001. Karmelitánské nakladatelství, s.44.

²³³ Ibid.

Mnohokrát jsme zmínili pojem hodnot a význam jejich předání ze strany pedagoga-misionáře svým svěřencům, šíření křesťanských hodnot. Pro křesťanskou misii je hodnotový systém důležitý. Konverze ke křesťanství často vyžaduje změnu hodnotového systému v oblasti etiky. V dnešní době se v českém školství hodně hovoří o potřebě výuky etiky²³⁴ ve školách. Názory na obsah a formu takové výuky se různí. Nicméně, častým výchozím bodem je právě křesťanská etika. Na základě toho poznání se zcela nabízí jedna z forem výuky etiky a to skrze volnočasové aktivity, ke kterým je přistupováno misijně. Místo modelových situací se zde řeší konkrétní situace, které mají v životě mladého člověka relevantnější dosah, než nějaké abstraktní či modelové příklady. Zároveň rozšířením takového misijního-etického působení by bylo možné předejít obavám z encyklopedistického pojetí výuky etiky. Pro jakoukoli podobu encyklopedismu totiž není ve volnočasových aktivitách místo, resp. by být nemělo. Vše se zde děje aktuálně, v zážitku a prožitku konkrétní situace s konkrétními lidmi. Samozřejmě i zde jsou různá omezení, ale i takovou cestu, jako je forma výuky etiky, zde můžeme najít.

Volnočasové aktivity nabízené církví zároveň pomáhají křesťanům v jejich sžití se se svým okolím v běžných životních situacích. Jak říkal Michal Svoboda²³⁵, jde o přiblížení se k Bohu. Některé křesťanské rodiny žijí ve své víře uzavřeně a otvírají se maximálně v křesťanském společenství. Není to ovšem případ pouze křesťanské společnosti, i některé rodiny zjevně ne-náboženské potlačují svůj vnitřní svět volbou konzumního způsobu života společnými nedělemi v nákupních centrech. Můžeme se setkat i s tím, že se křesťané ke své víře nehlásí z důvodu nějakého ostychu, např. že by si připadali mezi nevěřícími jako černá ovce. K odstranění takových předsudků a k otevřenosti mohou napomáhat různá komunitní centra, která nabízejí volnočasové aktivity. Určitý typ zábavy, relaxace či pobavení hledá každý a prostřednictvím vybrané volnočasové aktivity tuto touhu naplňuje. Lidé se tak mohou setkávat prostřednictvím nějakého zájmu, čímž může podmíněčně dochjít k navazování

²³⁴ Více viz *Www.pavucina.net : ... každý může být šťastný* [online]. 2007 [cit. 2011-04-09]. Hlavní menu Free kluby Free klub - Kamarád Free klub - Friend Náměty a stížnosti Open kluby Junior klub Pokec 316 - čajovna Speciál akce Výlety Víkendové pobyty Tábory Dětské dny Přednášky a besedy Adaptační pobyty Přihlášení Login: Heslo: Registrovat se Nadace mezinárodní potřeby Pomozte dětem Statutární město Ostrava F-nadace MŠMT <="" a=""> Nadace O2 Pavučina » Přednášky a besedy ETICKÉ DÍLNÍY – směrovka do života teenagerů. Dostupné z WWW: <<http://www.pavucina.net/clanek.php?clanek=30>>.

²³⁵ Viz Příloha č. 3: Rozhovor s Ing. Mgr. Michalem Svobodou sdb.

mezilidských vztahů nejen mezi pedagogem a jeho svěřencem, ale i mezi dětmi a mládeží navzájem. Pro křesťana v takovém prostředí může dojít k uvolnění, protože už nemusí „schovávat“ svou víru a zároveň se může nepřímo podílet na misijní činnosti již jen svou přítomností. Pro nekřesťana je setkání s věřícím kamarádem důkaz toho, že křesťané nejsou je nějaké „mýtické“ bytosti nebo jen ti, kdo je v jejich volném čase nějakým způsobem vedou, ale lze takové „soudruhy ve víře“ najít i mezi svými vrstevníky. Samotný vliv a význam sociální role vrstevníka je samozřejmě neoddiskutovatelný.

Je tedy jasné, že misie prostřednictvím volnočasových aktivit má široké možnosti, které tato práce nemohla zvládnout všechny obsáhnout. Nabízí ale mnohé zatím neprozkoumané podoby a to jak přímé tak i nepřímé misie. Přímou misí je míněno např. vedení nějaké aktivity křesťanem jehož působení na svěřence je zřejmé. Nepřímé působení se projevuje např. pohybováním se v prostředí, které je křesťany vytvořeno či navazování neformálních vztahů s vrstevníky-křesťany.

4. Závěr

Cílem této práce bylo alespoň částečné nalezení dosahu misie-evangelizace dětí a mládeže, která probíhá formou volnočasových aktivit. Evangelizace je chápána jako získávání dětí a mládeže ke křtu a následnému životu ve víře. Vycházíme zde z předpokladu propojení takové misie a pedagogiky volného času.

Volnočasové aktivity vycházejí z předpokladu časového úseku nazývaného volný čas, který je vymezen z pohledu moderní vědy a zároveň zhodnocen prizmatem křesťanského pojetí času. S volným časem jsou zde spjaté aktivity pro děti a mládež, které mají vědecké pojetí v podobě pedagogiky volného času. Vysvětlujeme její principy a následně i přístupy. Existence nabídky volnočasových aktivit ze strany křesťanských společenství je zde odůvodněna apelem misií. Seznamujeme se tedy i s výchozími principy misie s jejím vývojem a oblastmi tak, jak je vidí Římskokatolická církev.

Misijní činnost je jedním z působících faktorů vzniku historie církevního školství a následně státního školství, jak jej známe dnes. Proto je zde věnována kapitola historickému vývoji vzdělávání se zaměřením na pedagogiku volného času. Tato dějinná reflexe poukazuje na propojenost pedagogiky jako vědy a výchovných přístupů církve, např. don Bosco. Na základě těchto poznatků je zde vložen exkurz alternativních přístupů pedagogiky volného času, které nabývají v praxi na popularitě. Jedním z těchto přístupů je animace, jejíž principy jsou blízké preventivnímu systému dona Bosca, z kterého i částečně vycházejí. Preventivní systém je základem výchovného přístupu salesiánů, na které je mimo jiné tato práce cílena. Seznamujeme se s obsahem Boscova pojetí výchovy a se salesiánským dílem, na které se zaměřujeme v oblasti salesiánských středisek mládeže. Salesiáni jsou v této práci zároveň vybráni jako reprezentanti misie ve volnočasových aktivitách z řad Římskokatolické církve.

K rozšíření pohledu na misii ve volnočasových aktivitách tak hledáme pojetí Církve adventistů sedmého dne, konkrétně její české provincie. Nalézáme řadu zajímavých projektů, které vycházejí ze spontaneity jejích organizátorů. Převážně jde o reakce na potřeby či zájmy jednotlivce nebo společnosti.

Snaha o reflexi poznaného dochází k závěru, že v tomto pojetí misie nejde o pokřtění návštěvníků volnočasových aktivit, ale o pomoc a svědectví křesťanského způsobu života.

Přesto nemůžeme říci, že by šlo o méně hodnotný počin. Vždyť milosrdný samaritán je nejen příkladem postoje k bližnímu svému, ale také vzorem k hledání věčného života²³⁶. Podoba takového hledání může být i v příkladu-svědectví vlastního života, které vedoucí volnočasové aktivity předává svým svěřencům.

Eschatologické pojetí času²³⁷ v kontextu s NZ poukazuje na nutnost využití času, který člověk má na tomto světě. Na základě tohoto pohledu nic jako volný čas pro křesťany neexistuje. Veškeré konání křesťanů se má snažit o hledání království nebeského a cesty k němu. Ono svědectví vlastního života by mohlo být zároveň výzvou pro každého křesťana, jako jedna z oněch cest. Naplněním této výzvy by došlo nejen k realizaci misie prostřednictvím každého Kristova stoupence, ale zároveň by tak křesťané mohli získat jistotu v jednání podle křesťanské morálky a ztratit ostych v prezentování své víry ve společnosti. Tato změna by jistě vyvolala silnou reakci a možná by tím byla narušena nedůvěra mladého člověk k institucím a církvi vůbec. Bezvýhradné dodržování Kristova apelu v praktickém životě by se pak stalo možným opravdovým vzorem a potřeba nového předmětu v podobě etické výchovy by pak pozbývala svůj smysl. V této krajní podobě můžeme namítnout, že jde o utopii. Je však křesťanská snaha utopíí? Kdyby ano, proč by lidské konání udržovalo tyto principy po tisíce let? Jde o snahu o ideál, který je zde vytýčen a jen na jednotlivci záleží jak se ho bude snažit uchopit.

²³⁶ Srovnání Lk 10,25-37

²³⁷ Viz výše.

5. Resumé

Volnočasové aktivity církví jako misijní metody

Church Free Time Activity as a Missionary Method

Ema Máchová

Práce se snaží najít přesah volnočasových aktivit církví do misijního působení a její formy. Východiska jsou založena na přístupu misie římskokatolické církve, dějinách vzdělávání a v moderních přístupech pedagogiky volného času. Autorka hledá, zda-li cestou aktivit ve volném čase může dojít k získání dětí a mládeže pro křesťanský způsob života. Dosah misijní snahy salesiánů a Církve adventistů sedmého dne je zhodnocen rozhovorem autorky se zástupci jednotlivých subjektů a jeho následnou reflexí. Na těchto základech práce dochází k poznání, že toto ve smyslu misie, která vede k pokřtění, není ve volnočasových aktivitách církví relevantní. Přesto ale může mít takové církevní konání ve volném čase misijní přesah a to prostřednictvím vedoucí osoby. Misionář-pedagog si však musí být vědom zodpovědnosti své funkce a to nejen v okamžiku vykonávání své profese, ale v celém svém životě. Můžeme tedy mluvit o misii vycházející ze svědectví vlastního života.

Diploma thesis are trying to find out a church free time activity overlap into missionary effort and it's form. The common grounds are based within the catholic church mission, history of education and modern approaches of free time pedagogy. Author search whether is possible to get over children and young people for christian way of living throughout the free time activities. Salesians and The Seventh-day Adventists missionary effort range is appraised by interviews with particular church representatives and consecutive reflection. It's coming out from this groundwork, that this is not relevant within church free time activities in terms of mission persiding into baptism. Nevertheless such a church free time doing could have a missionary overleap through a leader of this free time activity. A missioner- pedagogue must be aware of his duty responsibility and not only during his role as a missioner-pedagogue, but in his whole life. Then we can speak about a mission arising from testimony of our own lifes.

6. Literatura:

1. Bible, Český ekumenický překlad, Česká Biblická společnost, Praha 2001.
2. BOSCO, Teresio, NANNI, C. *Dej mi duše*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006.
3. BUBEN, M.M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích III. díl/III. svazek*. Praha : Libri, 2006.
4. CACH, J.; HOFBAUER, B. . *Kapitoly z vývoje dětských hnutí*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1967.
5. ČÁP, J.; MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha : Portál, 2001.
6. ČINČERA, J.; KAPLÁNEK, M.; SÝKORA, J. *Tři cesty k pedagogice volného času*. Brno : Tribun EU s.r.o., pedagogické nakladatelství, 2009.
7. De CHARLEVOIX, P.F.-X. *Paragua v době jezuických redukcí*. Olomouc : Centrum Aletti Velehrad-Roma, 2008.
8. DISMAN, M. *Volný čas a kulturní život*. Praha : Krajské osvětové středisko středočeského KNV , 1966.
9. *Dokumenty II. Vatikánského koncilu*. Praha : Zvon, 1995. Gaudium et spes.
10. DOLISTA, J.: *Misijní úsilí církve*, Kostelní Vydří, 2001. Karmelitánské nakladatelství
11. FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*. Praha : Zvon, 1995.
12. HÄRRING, B. . *Moje zkušenost s církví v Africe*. Praha : Vyšehrad, 1992.
13. HURIKÁN, B. *Dějiny trampingu*. Praha : Novinář, 1990.
14. Jan Pavel II, *Redemptoris missio*, Zvon, Praha 1994.
15. J., Jirásek. Vymezení pojmu zážitková pedagogika. *Gymnasion*. 2006, I.,
16. JOHNSON, D.; JOHNSON, W.; FRANK, P. *Joining Together, Group Theory and Group Skills*. Boston : Pearson, 2006.
17. Katechismus katolické církve, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002
18. KUBÍKOVÁ, J. *Křesťanská misie v 16.-18.století*. Brno : Marek, 2001.
19. LEIFELD, W. *Matky svatých*. Olomouc : Matice Cyrilometodějská s.r.o., 2010.

20. MONY, P.R.S. *Assesing Environmental Literacy in Florida's 4-H Environmental Education Programme* [online]. Florida : University of Florida, 2002 [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <p://etd.fcla.edu/UF/UFE1001169/mony_p.pdf>.
21. MOSELEY, Ch. Teaching for enviromental literacy. *The Clearing House*. 2000, 74
22. Nakonečný, M., *Základy psychologie osobnosti*, Managment Press, Praha 1993.
23. NEUMANN, J.; ĎOUBALÍK, P. *Překážkové dráhy, lezecké stěny a výchova prožitkem*. Praha : Portál, 1999.
24. NICOLLE, D. *První křížová výprava 1096-99 (dobyť Svaté země)*. Praha : Grada publishing, s.r.o., 2007
25. NICOLLE, D. *Třetí křížová výprava 1191 (Richard Lví srdce, Saladin a zápas o Jeruzalém)*. Praha : Grada publishing, s.r.o., 2008
26. OPASCHOWSKI, H.W. *Pädagogik der Freizeit. Grundlegung für Wissenschaft und Praxis*. Bad Heilbrunn : Klinkhardt Verlag, 1976.
27. OPASCHOWSKI, H.W. *Pädagogik und Didaktik der Freizeit*. Opladen : -, 1987.
28. OPASCHOWSKI, H.W. *Pedagogik der freiem Lebenszeit..* Budčín : 3. Aufl. Opladen, 1996.
29. PÁVKOVÁ, J., et al. *Pedagogika volného času*. Praha : Portál, 2002.
30. PELIKÁN, J. *Úvod do teoretické problematiky mravní výchovy*. Praha : SPN, 1971.
31. PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2003.
32. PŘADKA, M. *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času*. Brno : Masarykova univerzita, 1999.
33. POLLO, M. *Animazione culturale. Teoria e metodo*. Roma : LAS, 2002.
34. RAHNER, K.; VORGRIMLER, H. *Teologický slovník*. Praha : Zvon, 1996.
35. SMITH, Mark K. Animation. 1999 <Cit. 2008-06-03>, <http://www.infed.org/animate/b-animat.htm>
36. *Sociální encykliky : (1891 – 1991)*. Praha : Zvon, 1996.
37. SPOUSTA, V., et al. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno : MU, 1994.

38. ŠPÍČÁK, J., et al. *Úvod do metodiky zájmových činností v domově mládeže*. Olomouc : Pedagogická fakulta Univerzity Palackého, 1991.
39. ŠTVERÁK, V. *Dějiny pedagogiky I*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1990.
40. VÁŇOVÁ, J.; KAPLÁNEK, M. *Práce v Salesiánském duchu*. Praha : Salesiánská provincie , 1989.
41. VÁŽANSKÝ, M. *Volný čas a pedagogika zážitku*. Brno : Masarykova univerzity fakulta pedagogická, 1993.
42. VÁŽANSKÝ, M.: *Základy pedagogiky volného času*. Brno, Pedagogická fakulta MU Brno, 2001.
43. VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů v České Republice*. Praha : Portál, 2004.
44. VRACOVSKÝ, J. *Chaloupky*. Praha : Portál, 2002.
45. ŽILÍNEK, M. *Étos a utváranie mravnej identity osobnosti*. Bratislava : Iris, 1997.
46. www.acor.cz
47. *Gymnsion : portál pro zážitkovou pedagogiku* [online]. 2010 [cit. 2011-04-09]. Bílá hora/Gymnasion. Dostupné z WWW: <<http://www.gymnasion.org/game/b-l-hora>>.
48. *Prázdninová škola Lipnice* [online]. 1977, 2011 [cit. 2011-04-09]. Prázdninová škola Lipnice. Dostupné z WWW: <<http://www.psl.cz/>>.
49. www.brontosaurus.cz
50. *Lipka : školské zařízení pro enviromentální výchovu* [online]. 2010 [cit. 2011-04-09]. Lipka. Dostupné z WWW: <<http://www.lipka.cz/>>.
51. *Výživa nebo obživa*. In *Výživa nebo obživa* [online]. [s.l.] : [s.n.], 2010 [cit. 2011-04-09]. Dostupné z WWW: <http://www.lipka.cz/anotace_pr/web_vyziva_nebo_obziva.pdf>.
52. SMITH, M.K. *Animation* [online]. Florida : University of Florida, 2008-06-03 [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.infed.org/animate/b-animat.htm>>.
53. *Charta společenství : členů salesiánské rodiny dona Boska* [online]. Praha : Salesiánská provincie, 2009 [cit. 2011-04-03]. Opěrné body společenství, s. . Dostupné z WWW: <http://www.sdb.cz/charta-spolecenstvi/>, s. 36 a 37.

54. *Salesiáni dona Boska : Střediska a kluby mládeže* [online]. 2011 [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.sdb.cz/strediska-kluby-mladeze/>>.
55. *Středisko mládeže Praha-Kobylisy* [online]. 2011 [cit. 2011-04-03]. Dostupné z WWW: <<http://sasmkob.sdb.cz/>>.
56. *Deklarace o filozofii Adventistické výchovy : Výchova* [online]. 2008 [cit. 2011-03-23]. Dostupné z WWW: <<http://vychova.casd.cz/download.php>>.
57. MATĚJÍČEK, T. *České sdružení CSAD* [online]. - [cit. 2011-03-26]. Dostupné z WWW: <<http://ceskesdruzeni.cz/misie/>>.
58. *Klub Paithfinder* [online]. 2009 [cit. 2011-04-11]. Klub Paithfinder. Dostupné z WWW: <<http://www.pathfinder.cz/>>.
59. *ČRDM* [online]. 2011 [cit. 2011-04-11]. Česká rada dětí a mládeže. Dostupné z WWW: <www.crdm.cz>.
60. *Www.inriroad-praha.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-04-11]. O nás. Dostupné z WWW: <<http://www.inriroad-praha.cz/node/2>>.
61. *INRI road* [online]. 2009 [cit. 2011-04-11]. INRI road. Dostupné z WWW: <<http://www.inriroad.cz/>>.
62. *Londýnská 30* [online]. 2009 [cit. 2011-04-11]. Aktuality Londýnská 30. Dostupné z WWW: <www.londynska30.cz>.
63. *Barevna kavarna na londynske* [online]. 2009 [cit. 2011-04-11]. Barevna kavarna na londynske. Dostupné z WWW: <www.barevnakavarna.cz>.
64. *Komunitní centrum Bé plus* [online]. 2003 [cit. 2011-04-11]. Komunitní centrum Bé plus. Dostupné z WWW: <<http://www.hledani-hk.cz/>>.
65. *Lékořice : Dobrovolnické centrum* [online]. - [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.lekorice.com/>>.
66. *Worship* [online]. 2009 [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <<http://worship.casd.cz/>>.
67. *Mládež.net* [online]. 2001 [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.mladez.net/index.php?art=14009>>.

68. *Život a zdraví : Zdraví od adventistů* [online]. 2005 [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <<http://casdceskalipa.sweb.cz/zdravi.htm>>.
69. *Festival probuzené mládeže Nebe na zemi* [online]. 2010 [cit. 2011-04-09]. Křesťanský festival Nebe na zemi. Dostupné z WWW: <<http://www.nebenazemi.info/info.php>>.
70. *Generace 4D invaze* [online]. 2008 [cit. 2011-04-09]. O nás - Generace 4D. Dostupné z WWW: <<http://www.zivot4d.cz/generace4d/page/o-nas.aspx>>.
71. *TZB info* [online]. 2001, 2011 [cit. 2011-04-09]. Vyhláška č. 410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých. Dostupné z WWW: <<http://www.tzb-info.cz/pravni-predpisy/vyhlaska-c-410-2005-sb-o-hygienickych-pozadavcich-na-prostory-a-provoz-zarizeni-a-provozoven-pro-vychovu-a-vzdelavani-deti-a-mladistvych>>.
72. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2009 [cit. 2011-04-09]. Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/mladez/vyhlaska-c-74-2005-sb-o-zajmovem-vzdelavani>>.
73. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2009 [cit. 2011-04-09]. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/mladez/zakon-c-563-2004-sb-o-pedagogickych-pracovnicich>>.
74. *ADRA* [online]. 2007 [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.adra.cz/adra/cz/>>, nebo dobrovolnické centrum Lékořice viz výše.
75. *Www.pavucina.net : ... každý může být šťastný* [online]. 2007 [cit. 2011-04-09]. Hlavní menu Free kluby Free klub - Kamarád Free klub - Friend Náměty a stížnosti Open kluby Junior klub Pokec 316 - čajovna Speciál akce Výlety Víkendové pobyty Tábory Dětské dny Přednášky a besedy Adaptační pobyty Přihlášení Login: Heslo: Registrovat se Nadace mezinárodní potřeby Pomozte dětem Statutární město Ostrava F-nadace MŠMT <="" a=""> Nadace O2 Pavučina » Přednášky a besedy ETICKÉ DÍLNY – směrovka do života teenagerů. Dostupné z WWW: <<http://www.pavucina.net/clanek.php?clanek=30>>.
76. *Církevní školství* [online]. 2008, 2010 [cit. 2011-04-11]. Školy. Dostupné z WWW: <<http://skolstvi.cirkev.cz/Skoly?kat=6>>.

77. *Církevní školství* [online]. 2008 [cit. 2011-02-21]. Katalog církevních škol. Dostupné z WWW: <<http://skolstvi.cirkev.cz/Skoly?kat=8>>.a upraveno tématicky k této práci
78. *Akademické centrum osobnostního rozvoje* [online]. 2006 [cit. 2011-04-11]. Akademické centrum osobnostního rozvoje. Dostupné z WWW: <www.acor.cz>.

Seznam příloh

Příloha č. 1.: Skupiny Salesiánských rodin.....	s. 80
Příloha č. 2.: Podobizna, Giovanni Bosco.....	s. 83
Příloha č. 3.: Rozhovor s Ing. Mgr. Michalem Svobodou sdb	s. 83
Příloha č. 4.: Podobizna, Ellen Gould Whiteová.....	s. 90
Příloha č. 5.: Rozhovor s Vítkem Vurstem	s. 91
Příloha č. 6.: Tabulka č. 1.	s. 96
Příloha č. 7.: Tabulka č. 2.	s. 97

Přílohy

Příloha č. 1.

Skupiny Salesiánské rodiny

Dnes tvoří Salesiánskou rodinu 23 skupin [počet] – zakladatel – rok založení – místo

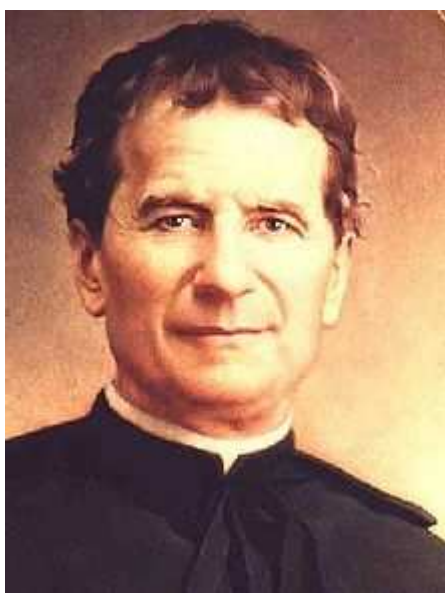
1. Společnost svatého Františka Saleského (Salesiáni Dona Boska) [16 645]
- *Don Bosco* 1859 Turín
2. Institut Dcer Panny Marie Pomocnice [15 074]
- *Don Bosco a Marie D. Mazzarello* 1872 Mornese
3. Sdružení salesiánů spolupracovníků [35 000]
- *Don Bosco* 1876 Turín
4. Sdružení Panny Marie Pomocnice [35 000]
- *Don Bosco* 1869 Turín
5. Sdružení bývalých žáků a bývalých žákyň Dona Boska [197 730]
- *don F. Rinaldi* 1908 Turín
6. Sdružení bývalých žákyň a bývalých žáků Dcer Panny Marie Pomocnice [130 000]
- *don F. Rinaldi* 1908 Turín
7. Institut Volontáří Dona Boska [1 308]
- *don F. Rinaldi* 1917 Turín
8. Dcery Nejsvětějších Srdcí Ježíšova a Mariina [404]
- *don Luigi Variara* 1905 Kolumbie
9. Salesiánky oblátky Nejsvětějšího Srdce Ježíšova [262]
- *mons. G. Cognata* 1933 Kalábrie
10. Apoštolky Svaté Rodiny [100]
- *kard. Guarino* 1889 Messina
11. Sestry Milosrdné lásky z Miyazaki [1 074]
- *mons. V. Cimatti / don A. Cavoli* 1937 Japonsko
12. Sestry Misionářky Panny Marie Pomocnice [700]
- *mons. S. Ferrando* 1942 Indie
13. Dcery Božského Spasitele [109]
- *mons. P. A. Aparicio* 1956 El Salvador
14. Služebnice Neposkvrněného Srdce Mariina [109]
- *mons. G. Pasotti* 1937 Thajsko
15. Sestry dospívajícího Ježíše [43]
- *mons. V. Priante* 1938 Brazílie
16. Sdružení salesiánských dam [3 000]
- *don M. Gonzáles* 1968 Venezuela
17. Volontéři s Donem Boskem [62]
- *don Egidio Viganò* 1994 -
18. Sestry katechetky Neposkvrněné Panny Marie Pomocnice [500]
- *mons. L. La Ravoire Morrow* 1948 Indie
19. Sestry majestátu Panny Marie Neposkvrněné [57]
- *don C. Della Torre* 1954 Thajsko
20. Svědci Vzkříšeného 2000 [650]
- *don Sabino Palumbieri* 1984 Itálie
21. Kongregace sv. Archanděla Michaela [?]
- *don B. Markiewicz* 1921 Polsko
22. Kongregace sester Vzkříšení [50]
- *don G. Puthenpura* 1977 Guatemala
23. Kongregace sester hlasatelek Páně [23]

- *mons. L. Versiglia* 1936 Čína

Skupiny, s nimiž jsou navázány vztahy vzhledem k uznání přináležitosti

1. Zbožná jednota Marie Mazzarello
- *don L. Pedemonte* 1939 Argentina
2. Sestry Josefky
- *mons. A. Lustosa* 1949 Brazílie
3. Dcery Marie Spoluvykupitelky
- *don D. Forno* 1956 Kalábrie
4. Farní misionářky Marie Pomocnice
- *don A. Nemeth* 1961 Santo Domingo
5. Misionářky dobrého Ježíše
- *mons. O. Chaves* 1964 Brazílie
6. Zprostředkovatelky míru
- *mons. A. Campelo* 1968 Brazílie
7. Sestry navštívení Dona Boska
- *mons. H. D’Rosario* 1983 Indie
8. Učedníci
- *don G. D’Souza* 1973 Indie
9. Betánie
- *don J. Beňo* 1955 Slovensko
10. Misionářky Krista Vzkříšeného
- *don A. Antelo* 1982 Uruguay
11. Kontemplativní komunita Marie z Nazareta
- *mons. N. Cotugno* 1977 Uruguay
12. Komunita poslání Dona Boska
- *skupina laiků* 1994 Itálie
13. Svět mladí
- *don M. Emma* 1974 Itálie
14. Služebníci Marie Pomocnice
- *R. Salas* 1993 Kostarika
15. Františkánky Marie Neposkvrněné
- *sr. Antonia Bohm* 1953/75 Mexiko
16. Misionáři ardorini
- *mons. G. Mauro* 1934 Itálie
17. Misionářky Ježíše Krista
- *mons. Olaechea* 1960 Španělsko
18. Misionářky Marie Pomocnice
- *sr. A. L. Bimos* 1996 Ekvádor
19. Rodina Mariina domu
- *don P. Marano* 1992 Argentina
20. Služebnice misionářky eucharistického srdce Ježíšova
- *don Higinio Paoli* 1980 Kuba
21. Společnost Kristových Josefistů
- *don J. G. Santos* 1950 Brazílie
22. Kongregace sester sv. Terezičky
- *don J. G. Santos* 1947 Brazílie
23. Kongregace sester Božského Mistra
- *don J. G. Santos* 1960 Brazílie
24. Společnost nové písně
- *don J. Abib* 1976 Brazílie

Příloha 2. – Podobizna, Giovanni Bosco, zakladatel Salesiánů

Zdroj: *Wikipedie* [online]. 2011 [cit. 2011-04-12]. Jan Bosco - Wikipedie. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Don_Bosco>.

Příloha č. 3 - Rozhovor s Ing. Mgr. Michalem Svobodou sdb

Rozhovor proběhl v Salesiánském středisku mládeže v Kobylisích v pátek 1. dubna 2011.

Michal Svoboda (dále jen MS): Z jaké pozice mám hovořit, z pozice ředitele střediska mládeže nebo jako řadový salesián?

EM: Jde mi o Váš osobní pohled na věc. Ale záleží na Vás, jak to chcete uchopit.

MS: Dobře. Je to trochu složité, protože já jsem zároveň salesián. Teď jsem čtyři roky tady, za pár let budu jinde, podle toho kam mě pošle provinciál. Takže se to střídá a mám různé pastorační aktivity. Teď pracuji spíš v sociální oblasti, potom v oblasti pastorační, potom zase jinde. Takže já Vám za sebe můžu povídat o všem možném, i o práci ve farnosti, kde jsou volnočasové aktivity.

EM: Víím, že je salesiánské dílo široké a jistě by si zasloužilo své vlastní zmapování. Já se ve své práci zaměřuji na střediska mládeže.

MS: A teď se ještě zeptám, volnočasové aktivity, které jsou pro neorganizovanou mládež nebo pro organizovanou mládež? Když bych teď měl mluvit za ředitele střediska tak bych hovořil pouze za neorganizovanou mládež, protože pro organizovanou mládež je jiná organizace. Organizovaná mládež jsou kroužky a zájmové aktivity.

EM: Co je míněno organizovanou mládeží?

MS: Organizovaná mládež jsou kroužky a zájmové aktivity.

EM: Takže u vás je vlastně nízkoprahový klub.

MS: Já mám nízkoprah jako „extrém“ a vedle toho je otevřený klub a volnočasové aktivity.

EM: To ve své práci nerozlišuji. Hovořím jen o salesiánských střediscích, protože mě nejde o tu konkrétní rovinu, ale spíš o to, jak to vypadá s dětmi, jestli pouze využívají tuto možnost volnočasové aktivity na „zaplácnutí“ volného času nebo jestli to má nějaký přesah. O to mě jde a proto nejdu po konkrétním zaměření.

MS: Dobře, takže to oprostíme od farnosti, od farních aktivit, od škol salesiánských a od dalších. Zaměříme se pouze na střediska mládeží, kterých je jedenáct a budu se tedy dívat pohledem člověka, který pracuje v salesiánském středisku dětí a mládeže.

EM: Jedenáct? Tak to jsem špatně počítala...

MS: Tak ono se to pořád mění. To je když tak potřeba podívat se na provincii, jak je to vlastně aktuální, ale myslím si, že jich je jedenáct.

EM: U řady středisek jsem našla, že jsou již zrušena. To je asi nedostatkem dotací od státu bych předpokládala.

MS: Ne, to je nedostatkem personálu, salesiánů ubývá a tak je potřeba stahovat síly. Samozřejmě v tom můžou hrát roli peníze, ale to není to podstatné. Vždycky je to o lidech.

EM: Nemám tu informaci potvrzenou, ale domnívala jsem se, že salesiáni jsou početně největším řádem na světě...

MS: Asi ano, ale u nás a vůbec plošně v České republice ubývá lidí, kteří jsou ochotní se rozhodnout pro radikální způsob života. Protože mladá generace je hodně konzumní a je ochotna jít do závazku, ale se zadními vrátky. A to je i v manželství. Řeholní život je trochu náročnější. V tom manželství se rozhodnou, že spolu nebudou žít. V tom řeholním životě už to tak jednoduše nejde, protože přece jen ten člověk nemá svou kasu.

EM: Pokud jde o církevní manželství tak tam to také není možné. Já žiji v církevním manželství.

MS: Ano, mělo by to tak být. A Bohu díky za každého, který je ochoten jít přes všechny ty věci, které nečekal. Mladí lidé přistupují do různých vztahů dost idealisticky a ...

EM: Tak já přistoupím k těm otázkám, jestli je budu schopna srozumitelně formulovat.

MS: Budete mít asi ten výzkum, který se nahrává, potom se zpracovává a je to vlastně kvalitativní výzkum.

EM: Ano.

MS: Tak tam doporučuji, dávat ty otázky stejné, protože když má člověk různé otázky tak je pak nemůže srovnávat.

EM: Já jsem se sešla již s vedoucím oddělení evangelizace Adventistů s. d. a vedla jsem s ním hovor nějakým způsobem. Oni nemají vůbec strukturu danou. Díky tomu jsem ale přišla na řadu věcí a pomohlo mi to i připravit se na rozhovor s Vámi. Dívala jsem se na věc pořád špatně, když jsem mluvila o misii jako o metodě tak jsem hledala zda je možné skrze tuto volnočasovou aktivitu přivést mladé lidi přímo ke křtu. Pak mě došlo, že je vlastně převážná většina těch volnočasových aktivit spíš brána jako misijní činnost ve smyslu toho sociálního pohledu než přímo evangelizace jako taková. Je to tak?

MS: Dá se to tak říct? Ono jde hlavně o cíle. Metoda je prostředek k něčemu a teď se tedy hlavně bavíme o metodě a o cíli, jestli tomu dobře rozumím.

EM: Ano.

MS: Metoda může být jakákoli, cílem tedy, zda sleduji převážně sociální oblast u konkrétního člověka, klienta, nebo jestli mým cílem je člověk, který se stává součástí křesťanského společenství.

EM: Má potom taková misie přesah do soukromého života lidí, kteří navštěvují aktivity?

MS: Určitě, jednoznačně. V podstatě všichni ti mladí lidé, kteří sem docházejí sem docházejí s tím, že tady chtějí trávit volný čas, setkávají se s pedagogickými pracovníky, kteří cíleně vnášejí některá témata do těchto aktivit. Jedna z věcí, které my vytváříme je prostředí – to je jedna z metod, v podstatě už to prostředí do kterého oni chodí už je formuje. Druhá věc jsou vztahy, které jsou u nás hodně důležité. Vlastně všechno budujeme na vztazích. Samozřejmě mladý člověk, když sem přichází, tak je pro něj to prostředí, lidi nezná, přitáhne ho nějaká aktivita, dejme tomu ta volnočasová aktivita, nebo ho přitáhnou kamarádi, kteří tam tráví volný čas a postupně si vytváří vztahy s těmi lidmi, co už tam jsou nějak v té vztahové síti, utváří si vztahy s těmi pracovníky. A proto, že je to mladý člověk, který roste, tak si stále porovnává hodnotový žebříček s hodnotami toho prostředí, které je vytvořené. Pro nás je hodně charakteristická práce s prostředím. Děti si potom přenášejí ty charakteristiky toho prostředí do svého života. První věc je vlastně biologická stránka, druhá sociální, třetí psychická, čtvrtá je spirituální stránka a tyhle čtyři dimenze neustále zdůrazňují našim pracovníkům i lidem kolem, že to jsou čtyři dimenze na kterých pracujeme. Máme třeba kluka, který neustále přichází a je neustále špinavý, nebo nějaká dívka, která je podvyživená, nebo prostě má nějaké modřiny na sobě. V těchto případech se snažíme pracovat na té biologické stránce, zjistit co se děje, proč ten člověk vypadá tak jak vypadá a snažíme se tomu člověku pomáhat. Druhá – sociální dimenze – sociální návyky, sociální chování. To si myslím, že vzhledem k tomu, že jsou pro nás ty vztahy hodně důležité, že je to tak 80% naší práce.

EM: Z vašich slov vnímám, že mluvíte ze zkušeností nízkopražského klubu. Do jaké míry lze tyto čtyři dimenze praktikovat zájmových kroužků?

MS: Úplně stejně, vždy je to o lidech, tzn., že když do toho kroužku chodí dítě, které biologicky strádá, tak jednoduše ten pracovník, když to vidí tak s tím pracuje.

EM: Ale přece zaměřením kroužku dítě očekává, že se tam bude zabývat danou aktivitou...

MS: Ne, to je očekávání rodičů, častokrát to není očekávání dítěte. Zkušenost zájmových kroužků v různých střediscích. Samozřejmě může v tom hrát roli zájem dítěte, třeba 50 a více %, ale spíše je to o tom, že dítě hledá kamarády, hledá vztahy, hledá prostě prostředí ve kterém by mu bylo dobře a jestli je modelářem vláček nebo autíček, nebo je dívkou, která plácá něco z hlíny nebo něco vyšívá, to nehraje takovou roli. Mladí lidé hledají nějakou partu, nějaké společenství lidí ve kterém by jim bylo dobře. To je vidět na těch zájmových aktivitách, kde to dítě je rádo, že je pochváleno za to, že se mu něco podaří v té tvořivé aktivitě, že má někoho, kdo ho doprovází, že si má s kým popovídat, že mu někdo popřeje k narozeninám., že se někdo zeptá na to, jak se mu daří ve škole. To jsou všechno věci, který třeba nejsou na prvním místě v tom zadání, ale člověk to vnímá při té konkrétní práci. Nejde o to, co se s těmi dětmi dělá, ale o to, kdo to s těmi dětmi dělá a jak k nim přistupuje. Samozřejmě to může dělat někdo, kdo je (nechci říct slepý na tyto věci), ale jde mu hlavně o ten zájem. A to si myslím, že je i věc na kterou jsme zvyklí ze školství. Je učitel a učitel, učitel, který je specialista, odborník a je neskutečně ceněný jako odborník, ale není v podstatě schopen pracovat jako vychovatel, jako učitel. Není schopen to předat, žáci tomu často nerozumí a je suchý. Potom je bezvadný učitel, vynikající vychovatel, ale zase třeba není odborník. To známe i ve srovnání vysokého a základního školství. Podobně je to i v těch kroužcích, kde můžeme mít bezvadného odborníka, který je prostě suchý a s těmi dětmi neumí pracovat tak dřív nebo později ty děti stejně odejdou. Pokud to nejsou děti, které by byli zaměřené přímo na ten konkrétní zájem a ocení tedy to, že je to ten odborník, ale s tím člověkem nejsou moc schopní komunikovat. Takže moje odpověď je, že s kroužky jsou schopni pracovat stejně dobře -s těmi čtyřmi dimenzemi - jako otevřené aktivity, spontánní aktivity. Možná v něčem i lépe právě proto, že tam děti chodí pravidelně. A to prostředí je mnohem stabilnější v těch kroužcích, daří se tam pracovat mnohem intenzivněji než v těch otevřených aktivitách, kde hodně času se v podstatě stráví tím, že se děti musí motivovat, nějakým způsobem kontrolovat, protože děti nějak jednájí... Otevřené aktivity jsou takový „průchoďák“, my těmto aktivitám říkáme „zastřešená ulice“ Takže to je ten charakter otevřeného klubu...

Takže jak jsem říkal, je tobiologická, sociální, psychická stránka a potom ta spirituální, ta hraje hlavně roli právě v tom hodnotovém žebříčku pracovníků, kteří tam dělají, protože se nějakým způsobem projevuje jejich víra nebo jejich přesvědčení o té činnosti. Myslím si, že nejvíce je to markantní na jednorázových akcích. Ani ne tak v prostředí přímé práce otevřeného klubu, kde děti jdou především za těma zájmovými aktivitami. Projevuje se to spíš až v rozhovorech, kde si děcka sednou a začnou se spontánně rozprávět o něčem. Ale spíš jsou místa, kdy se o těchto věcech bavíme do hloubky, to je ve chvílích, kdy se stane nějaká událost, např. nějaké úmrtí. Teď třeba ta Anička Janatková měla tady u nás v kostele zádušní bohoslužbu, ona je z té školy přímo tady naproti. Takže jedno téma. Nebo nějaké výročí během roku, Vánoce, Velikonoce a tyhle věci, které se nasunou přímo do těch

programů nebo potom konkrétní silné okamžiky ze života těch lidí, třeba někdo umírá, někdo je nemocný atd. A pak se to řeší.

To je tedy ta přímá práce v klubu a dále jednorázové akce, kde se přímo jede s tématem, např. je téma to a to a bavíme se o zdravém vztahu ke druhému člověku, bavíme se o nějakých křesťanských principech. Děti vidí, že se ten tým pracovníků se jde ráno a večer pomodlit a jestli někdo chce, tak samozřejmě může přijít. Pokud nechce, tak přesto vidí, že ten pracovník prožívá nějakou modlitbu, nebo nějaký vztah k Bohu. To dítě, když má s tím pracovníkem nějaký vztah, tak cítí, že něco řeší (vnitřně), třeba nějakou bolest a vidí, že ten pracovník to přenáší do toho vztahu k Bohu, mám v něm nějakou silnou oporu. Dítě vnímá jak ten pracovník se staví k nějakým okolnostem, který to dítě ví, že prostě ví, že ustane. Dítě pak porovnává jak ty okolnosti řeší on a jak třeba rodiče. A je to pak silný impuls do jeho života, že je tu někdo, kdo má nějakou silnější oporu oproti mým rodičům, kteří se vlastně topí třeba v dluzích nebo manželských hádkách a nebo v alkoholu

EM: Daří se tedy, že díky návštěvnosti volnočasových aktivit mají klienti sami zájem zapojovat se do nějaké duchovní praxe aniž by třeba byli křesťany?

MS: Myslím si, že to není, že by jako sami od sebe, spíš tam jsou s tím pracovníkem. Takže pracovník jde třeba ráno nebo večer do kostela a ti klienti řeknou, že půjdou s ním, protože nemají co dělat. Klienti, když někam jdou tak tam jdou kvůli vztahu s někým druhým. Sami od sebe... Toho je jak šafránu, že by mladý člověk najednou objevil Krista a víru, uvěřil na základě třeba těch volnočasových aktivit. Jsou takoví, ale je toho jak šafránu. Většinou je to skutečně přes dlouhodobé vztahy a přes množství otázek.

EM: Je možné, že se někteří mladí pohybující se mezi křesťany nechají pokřtít pouze z důvodu jakési prestiže (či aby tzv. „zapadli“) než, aby šlo o opravdovou víru?

MS: Abych pravdu řekl tak ve střediscích mládeže toto není. U nás to tak není a ani nevím, že by to tak jinde bylo, že by mladý člověk přicházel do střediska a byl jako jediný nevěřící mezi samými věřícími a nechával se pokřtít proto, aby nevybočoval. Většinou je to naopak. Já má za to, že když to vezmu tady u nás, mezi pracovníky střediska mládeže jestli je 30% věřících a mezi dětmi chodících do střediska mládeže či otevřených klubů je možná 1% věřících, jeden ze sta. Takže pokud bychom se měli bavit o tom, že mladý člověk by se chtěl nechat uprostřed společenství věřících proto, aby to třeba byla věc vyrovnání se ostatním tak bych to viděl na půdě farnosti, kde skutečně je množství společenství mladých lidí, desítky mladýc. Mladý člověk, který přichází do tohoto společenství by teoreticky třeba mohl být motivován k tomu, aby byl taky pokřtěn

EM: A to i v případě chaloupek?

MS: I chaloupky. Tedy u nás, samozřejmě záleží o které středisko mládeže jde. Já jsem vyrostl ve skautském oddíle, který byl křesťanský (v Brně). Tam to bylo úplně stejné, kdo chtěl šel do kostela kdo nechtěl zůstával v táboře a to stejné jsem zažíval ve všech střediscích, kde jsem pracoval. Většinou je to zase o lidech, jestli někdo rozlišuje kdo je a kdo není křesťan. Já jsem se s tím v našich zařízeních nesetkal, že by se rozlišovalo, že být křesťanem je prestižnější, že je to nahlíženo jako vyšší hodnota než nebýt křesťanem. Vnímám, alespoň v našich zařízeních, že přistupujeme jak k věřícím tak k nevěřícím rovnocenně.

EM: Může být vnímána návštěva nedělní bohoslužby, těmi kdo jí nenavštěvují, stejně jako jiná volnočasová aktivita? Skupina, která jde na bohoslužbu by mohla stejně dobře hrát fotbal?

MS: Když to takhle řeknete, ano, ale na druhou stranu si myslím, že oni nevnímají, že ti druzí jdou hrát nějakou volnočasovou aktivitu, nebo že by to byla součást nějakého kulturního zážitku jako třeba divadla. Já to vnímám tak, že u všech lidí, kteří se na nás dívají jako na křesťany, kteří jdou prožít něco, setkat se s Bohem nebo s něčím, co nás všechny přesahuje. Ale já, jako nevěřící (když to vezmu z tohoto pohledu) tomu nerozumím a třeba bych rád tomu rozuměl-rozuměla, ale nějak na to nemám prostě kapacitu. Když tam jsem tak nevím zas tak moc o co jde, nikdo mi to moc nevysvětlí. Byl jsem tam třeba jednou, ale moc mě to neoslovilo, protože ta liturgie je pro mě příliš cizí, příliš nesrozumitelná. Raději jsem, když třeba mladí lidé spolu sedí a povídají si o Bohu, o tom, co nás přesahuje. To mě motivuje třeba víc.

Myslím si, že nevěřící to vnímají jako něco, čemu příliš nerozumí, ale ví, že je to něco hodně hlubokého, něco, co je přesahuje, to transcendentno je taky neuchopitelné, taková ta věc ke které se začnu utíkat ve chvíli, když mám nějaký průšvih, nebo třeba nějaké úmrtí ve své rodině, nebo jsem v nějaké situaci, která mě tlačí do kouta a já nemám cestu ven tak se začnu těmito otázkami zabývat. Těžko se to pojmenovává, ale nechtěl bych přirovnat odchod lidí do kostela ve vnímání těch, co zůstali, jako, že teď odchází nějaká parta trávit volný čas třeba na hřišti. Jako to se asi nedá srovnat. Stejně jako nefunguje srovnání, jak prohlásil pan prezident o křesťanech, že je to spolek zahrádkářů nebo, že je to nějaký spolek, který á společný zájmy tak je v tom nechme, ať si v tom pěkně žijí. To mi přijde, že je to srovnání podobné. Je to trošku něco jiného, jako ta víra a křesťanské společenství než společenství lidí s nějakým společným zájmem.

EM: Lze nějakým způsobem vyjádřit kolik lidí prostřednictvím volnočasových aktivit bylo přivedeno ke Kristu?

MS: Ne.

EM. Ani v průběhu Vaší praxe se nedá odhadnout nějaké množství, kolik se Vám podařilo obrátit lidí?

MS: Vůbec. To bych musel mít asi jako cíl, jako cíl číslo jedno a dělat si tabulky.

EM: Je to tak ojedinělé, že to ani nestojí za zmínku nebo by se dalo mluvit i o více lidech?

MS: Dalo by se mluvit i o více lidech, ale otázka byla ke křtu... Tak to je ojedinělé. Mým cílem není přivádět lidi ke křtu. I když jako křesťan, a ta výzva v evangeliu je, tak já mám za cíl přivádět lidi k Bohu. Ukazovat jim milost Boha a to i křesťanům, protože i řada křesťanů prostě Boha nezná. Plno křesťanů je pokřtěných a o Bohu mají velice zkreslený pohled a ve chvíli, když jim Bůh začne mluvit do života, tak se nechávají z církve vyškrtnout. Nebo je pro ně církev studené společenství se kterým nechtějí mít nic společného, protože jim mluví do života. Oni vidí Boha jako policajta s pendrekem, třeba. Nebo vidí Boha jako toho, který nechal lidstvo se tady topit ve svých problémech a průšvících a kouká na to nezúčastněně. Mým cílem je mladým lidem předat, jak jsem mluvil, všechny ty čtyři dimenze s tím, že je tam pořád ta

spirituální dimenze, se kterou nikdy nepracuji samostatně. Pracuji se všemi čtyřmi dohromady. Samozřejmě, prioritní a nejrozsáhlejší je ta sociální. Ale s tím souvisí úzce ta spirituální, tzn. ukazujeme mladým lidem jaký je a jak žít křesťanský život, jak vnímat Boha ve svém životě nebo jak zakotvit svůj život v Bohu. To je pro mě nejdůležitější. Jestli se ten člověk potom rozhodne pro Boha a nechá se pokřtít, to už je jeho záležitost. Já nemůžu předat víru, víru předává Bůh. Víra je dar, víra není něco co bych já mohl nějak výrazně ovlivnit. Jsou chvíle, kdy si člověk říká, jak je vůbec možné, že tenhle člověk uvěřil, nebo se obrátil. Nebo jsou chvíle, kdy si říká, že už není co bych tomu člověku řekl, je tvrdohlavý, zabeđený a nevidí.

EM: Když se třeba podařilo nějakého člověka dovést ke křtu, máte možnost reflektovat, zda-li ten člověk vydržel ve víře?

MS: To vychází z té samé otázky jako předtím. Abych řekl, já za svou praxi si nevybavuji, že bych přivedl někoho ke křtu.

EM: Když jste hovořil o snaze přiblížení se k Bohu (třeba i pro pokřtěné), máte pocit, že v této oblasti došlo skrze volnočasovou aktivitu k trvalé hodnotě? Když jde o aktivitu pro děti mládež, nemůže dojít v době dospívání k odcizení se od Vaší snahy?

MS: Může to nastat. Na druhou stranu mi pracujeme nejenom s dětmi a mládeží, ale každé salesiánské zařízení je zároveň komunitní centrum. Pro nás ta práce s prostředím a s touto místní komunitou je klíčová. My pracujeme s dětmi, které se ještě nenarodili až po lidi, kteří odcházejí k Bohu. Salesiánské středisko působí v této sekci. Lidé, kteří si tím prošli, jsou teď tátové a mámy a jsou neustále v tom středisku. Nemusí být třeba aktivní, ale minimálně je to tady pro ně domov, kam se neustále vrací, posílají sem své děti. Když něco řeší tak nám zavolají, je to prostředí ve kterém slaví různé významné události svého života.

EM: Takže vlastně dochází k provázanosti po celý život.

MS: Dochází k provázanosti po celý život. Samozřejmě jsou lidé, kteří tady jenom protečou, nebo si tady prožijí své dospívání nebo své dětství a zase odcházejí. Ale víceméně snahou je nabídnout místní komunitě prostředí, kde člověk vyrůstá a nekončí to tím, že vypadne z věkové skupiny mládež, ale pokračuje. A zvláště v tom křesťanském prostředí. Jestli se ten člověk zapojí ve farnosti, tak může svůj život v této farnosti prožít až do smrti. Ve středisku mládeže je těch možností samozřejmě méně. Já tam mám část dobrovolníků, pracovníků, kteří byli dřív klienty, někteří lidé co si tím tady prošli si třeba pronajímají zdejší areál a vrací se sem, chtějí nějak pomáhat, to co zažili chtějí předávat dál, aktivně se podílejí na přípravě táborů, různých chaloupek atd. A rádi se vrací do toho prostředí. Ale samozřejmě mohou být někteří, kteří mají to období víry spojené jen s obdobím hledání svého života, s obdobím dospívání a tím, že si na konci řeknou: „Tak už toho vím dost“ nebo „nějak to funguje ale nijak mě to neoslovilo“. Samozřejmě i takových je dost. Samozřejmě jsou lidé, kteří se seznámí s Kristem, znají ho stejně jako ve starém Izraeli. Plno lidí znalo Krista, setkalo se s ním osobně.

EM: Je možné, že ve společenství zůstávají spíš dospělí, kteří pocházejí z pokřtěného prostředí než těch nepokřtěných nebo je to úplně jedno?

MS: My jsme v životě tímto způsobem neuvažovali, nedělali statistiky kdo je pokřtěný a kdo ne. Já ani nevím, kdo ve středu je a kdo není pokřtěný. Nám prošlo střediskem čtyři a půltisíce dětí nebo mladých lidí za poslední roky a to jen v otevřeném klubu. Vedle toho jsou další zájmové aktivity, kdy prošlo dalších řádově čtyři tisíce dětí. Ale nikde nemáme ve statistice kolik jich bylo pokřtěný. Je to sice úzce provázané s farností s tím, že plno dětí, které potkávám v neděli ve farnosti, tak potkávám i v těch zájmových aktivitách nebo koukám na hřiště jak hrají fotbal

EM: Možná Vás nechtěně zaháním do úzkých, ale snažila jsem se sledovat, jestli ta historická chyba (získat davy pro křest a pak je již nechat osudu – něco jako „hurá na ovečky“) má nějakou novodobou podobu. Takže tady to vlastně funguje jinak.

MS: Tady vůbec nic takového není. Jinak by to asi ani nefungovalo. Já vnímám, že u nás se pracuje dlouhodobě, postupně s každým člověkem, co sem přichází. Prostě individuální práce. „Hurá na ovečky“ je sice jedna z forem evangelizace se kterou jsem se setkal spíš u těch letničních církví a funguje. Člověk se třeba nastartuje, zažije si něco, prožije si kus života a buďto pokračuje v nějakém společenství věřících, nebo to pohasne. S touto formou evangelizace jsem se v prostředí ve kterém se pohybuji vůbec nesešel. I když se o ní mluví jako o jedné z forem evangelizace, která se udává.

Příloha č. 4 – Podobizna, Ellen Gould Whiteová

Zdroj: *MihailAndrei's Blog* [online]. 2010 [cit. 2011-04-12]. Ellen G. White, female alfa a haaiti advntiste. Dostupné z WWW: <<http://mihailandrei.wordpress.com/2010/10/17/ellen-g-white-scroafa-care-a-fatat-adventismul/>>.

Příloha č. 5 - Rozhovor s Vítkem Vurstem

Rozhovor proběhl v prostorách Barevné kavárny v Londýnské30, ve čtvrtek 24. března 2011.

Vítek Vurst (dále jen VV): Teď právě sedíme v jednom volnočasovém projektu, který je vlastně také volnočasovým centrem pro mládež.

Ema Máchová (dále jen EM): Máte volnočasové aktivity zaměřené na nějakou konkrétní činnost nebo utváříte společenství podle věku a s nimi pracujete a mimo jiné tam vznikají volnočasové aktivity?

VV: Všechno, co děláme, je misie. To nejhorší, co by se mohlo stát je, že bychom to dělali jenom pro sebe a to bych nerad. Všechny naše sbory jsou vedené k tomu, že to co děláme (volnočasové aktivity) musí být otevřené.

My jsme si prošli nějakým vývojem a pořád jím procházíme. Naše misie (evangelizace) byla dlouhou dobu zaměřena pouze na informace. Dneska, vlivem postmoderní společnosti atd., je jasné, že to nelze jít tímto směrem. Proto se snažíme změnit, nechci říct strategii (to slovo nemám rád, myslím, že v misii by neměla existovat nějaká strategie), ale prostě si uvědomujeme si, že lidi potřebují křesťanská společenství, která budou otevřená se vším co dělají.

EM: Nějaké oficiální vyjádření na toto téma, v nějakých stanovách či něčem podobném existuje?

VV: Máme vyjádření konference československé unie, která má svou vizi. To Vám mohu ukázat. (*Prezentace v notebooku.*)

EM: Pokud tomu dobře rozumím tak konkrétní, nějaká dejme tomu katechetika, neexistuje, ale principy vznikají na základě konferencí?

VV: Ano, my to nemáme zpracováno. Teď to řeknu hrubě, ale my na to nemáme moc času a ani nemáme vypracovaný systém jako třeba v katolické církvi, kde to vzniká po staletí. Lidé, co u nás dělají tyto věci jsou spíš praktického zaměření. (Já na nějaké zakotvení v teologii nemám čas.) Bereme to tak, že jsme neustále ve vývoji. U nás a obecně to platí, že co začne fungovat tak stejně se to tam nějak zpětně zařadí.

Vize československé konference (probíhá jednou za čtyři roky) – 6 bodů týkajících se evangelizace: 1. Doporučujeme podporovat různorodost evangelizačních přístupů, kdy každý sbor je odpovědný za volbu vlastní vhodné formy evangelizace; 2. Otevřít sbory a sborová společenství veřejnosti a různým společenským i věkovým skupinám – to je jednoznačný signál, který jsme dostali; potom 3. Připravit sbory k dialogu s mimocírkevním prostředím – to je v podstatě to stejné; 4. Podporovat činnost evangelistů a zakládání nových sborů atd..

V podstatě všechno, co se snažíme dělat a volnočasové aktivity s mládeží zvlášť (to Vám potom můžu ukázat) nám rostou čím dál víc. Je to proto, že všechno, co děláme, chápeme jako evangelizaci.

EM: Je možná nějaká reflexe toho, když prostřednictvím volnočasové aktivity dojdou lidé ke křtu, jestli u víry zůstanou?

VV: Může to tak být, ale třeba já mám pocit s mladou generací, že... Dřív než jsem šel do Prahy tak jsem dělal na oldschool v Červeném kostelci a Jaroměři jsme měli skupinu asi 100 mladých lidí. Začínali jsme ve třech lidech a pak se to nějak rozjelo, ale tam jsem si vyzkoušel určitou věc s těmi mladými lidmi. Jsme v podstatě dělali všechno možný s nimi. Tím, že jsme pracovali na vesnicích tak jsme měli jakoby lepší výhodu v tom, že já jsem je vzal na fotbalový hřiště, hrál jsem tam s těma klukama. Pro ně bylo divné, co tam pořád dělá ten chlap v ofsidu, pak zjistili, že jsem farář (*smích*) V podstatě tam byli výsledky, tak jsme dělali worshipy (což jsou zpívané bohoslužby), dívčí kluby, sledování přímých přenosů fotbalu nebo hokeje. Výsledkem bylo to, že někteří s námi pokračovali i v duchovních aktivitách, jiní zůstali pouze u těch sportovních akcí, ať už jakýchkoli. Někteří, když vstoupili do těch duchovních aktivit, tak jsem to u nich vždycky vnímal, že vstupují, protože je to trochu zajímavá nebo protože jsme to zrovna my, že jsme nějak normální, ale nikdy to nebylo s tím, že by toho chtěli být součástí. A já nevím, po dvou nebo třech měsících se to najednou otočilo. Ta děcka, 90% z nich zůstává, jakoby poznali Ježíše Krista a to je pro ně už to hlavní. Mluvím teď s odstupem tří, čtyř let. Já mám pocit, že teď u mladé generace to není tak rychlé, protože je nedůvěřivá k institucím. Tenhle problém konkrétně zažíváme v Praze, kde děcka jsou hodně aktivní, chodí do gospelu, chodí do všeho, ale s institucí ne. A to i třeba vyrůstají v adventistickém prostředí odmalička, ale ne.

Takže nemám pocit, že by to u nich byla otázka prestiže. Spíš to vnímám trochu u střední generace (tedy tady v Praze), že je to otázka prestiže v některých evangelizačních aktivitách. My máme jednoho z nejbohatších křesťanů, který s lidmi pracuje a tam někdy mám pocit, že lidé, kteří přicházejí.. nejsem si jist, z jakých důvodů přicházejí.

EM: Co se týče školských institucí adventistů s. d., tak existuje pouze seminář?

VV: Ne, my máme při české unii školu, křesťanská mateřská škola Eliáš, která je na Praze 4. Tam je jak mateřská škola, tak i základní.

EM: Do jaké míry myslíte, že v prostředí této školy může docházet k evangelizaci?

VV: Ta instituce je dvě třetiny roky funkční. Je na začátku. Za ní stojí konkrétní dar toho pana pátera (jinak bychom si to nemohli dovolit) a on se pro to rozhodl a je to na začátku. V té mateřské škole je dejme tomu 80-90% dětí, které nemají s křesťanstvím vůbec nic společného u té ZŠ, tak tam už to je otočené úplně obráceně. Tam chodí hodně dětí z křesťanských společenství.

EM: Vznik volnočasové aktivity pro mládež (jako je třeba tato kavárna) je na jednotlivých sborech?

VV: Také, ale tady mám jejich prezentaci (*ukazuje na notebooku*). Tady máme pár takových věcí, třeba aktivita, která se dělá na Sedlčansku, kde bývalý fotbalový trenér o prázdninách veme partu kluků a vlastně od začátku s nimi dělá fotbal. ... Volnočasové aktivity na ulici...

My, nebo já osobně se rozhodně netajím tím, že ve volnočasových aktivitách jsou pro mě vzorem salesiáni. A já říkám jednoznačně, že kdybych byl katolíkem tak jsem salesiánem. Pro nás je to silný vzor. Na druhou stranu jsme v hodně věcech ovlivněni církví bratrskou, english campy a tyhle záležitosti, sportovní campy, to

máme zase od nich. A nebojím se přihlásit k tomu, že to není naše, to mě vůbec netrápí.

(pokračuje v ukazování prezentace) Tak to je třeba aktivita, která se děje na Sedlčansku, oni je vzali na tábor a pak tam jsme vytvořili klub. Já jsem to pomáhal zakládat. Pracoval jsem už s mladými lidmi, ale tam je to nástřel ulice. Já jsem s nimi pracoval jako duchovní a oni se mi pak šli ožrat, hned po našem setkání. Ale to už jsou pak někteří rodiče třeba.

Třeba volnočasová aktivita klub šikovných rukou – pro dospělé.

Hodně se nám daří pracovat s lidmi zpíváním. Gospel, worship, máme Maranatha gospel choir (to je přímo tady ve sboru), worship Praha, který zkouší v Thomayerce v kapli v Krči, pak ještě máme worship v Liberci a měli jsme worship v Liberci ve východních čechách, ten se rozpadl.

Singintown- Plzeň, People v Hradci Králové kam chodí až 35 lidí z venku. To je také půl na půl.

Práce s romskými dětmi je aktivita, která se teď poměrně dost rozjíždí. Komunitní centrum „Bé plus“ v Hradci Králové, klub šikovných rukou, deskové hry, Most – práce s romskou komunitou.

EM: Náplň volnočasových aktivit vzniká z potřeb z vnějšku, či z vaší nabídky?

VV: Z potřeb z vnějšku asi z 90%. Samozřejmě tady to třeba začalo vznikat proto, protože to ty lidi bavilo, ale lidé sem taky chodili. U těch romských aktivit, jako je doučování samozřejmě nevychází, třeba hip-hopový apod.. To je zajímavé, že u nich se všechny veřejné akce musí dělat venku, to je na Mostecku. A další centrum máme v Bečově. Tam jede hodně tanec a vůbec pohybové aktivity.

Máme křesťanské klubíčko, ale to jsou- já tomu říkám, že jsou to součástí toho Matoušova evangelia 25 kapitoly, že to není o nějaké konverzi, ale spíš o tom, když jsem byl nemocný, tak jste mě navštívili, nebo když jsem byl na ulici, tak jste byli se mnou. Nevidím jako cíl, aby konvertovali Romové, protože tomu moc nevěřím, to se přiznám. Co s nimi děláme jsou třeba aktivity jako že je učíme romsky, třeba. Jsme součástí i nějakých romských komunitních aktivit při ministerstvu. Toto je třeba návštěva Terezína²³⁸.

Tady je např. aktivita Inriroad, která je v Olomouci, Ostravě a Praze, která je zaměřena na práci se studenty, na naše studenty. Protože nechceme, když mladí odcházejí studovat do Olomouce, Ostravy, Prahy, aby se nám ztratili. Tím chceme, aby naši mladí měli nějaké aktivity, komunikovali spolu. Když sem pak přivedou kámoše tak samozřejmě v pořádku.

Nebo třeba Mateřské centrum pro nové dítě, to se musím pochlubit, u toho jsem stál u zrodu. Je to mateřské centrum v Praze, které nějakým způsobem funguje. Dále Komunitní centrum v Liberci, také mají gospel. Práce s dětmi ve Vlastějovicích, my jsme jim koupili vagon a oni teď mají klubovnu ve vagoně. Ta co to vede je „nádražáčka“ původem, takže ten vagon sehnala. Byli tam nejprve jen dva lidi z našeho prostředí a teď je tam kolem třiceti dětí.

EM: Jaké řešíte vzdělání lidí pracujících s dětmi a mládeží?

VV: Podívejte na www.pathfinder.cz. To je v podstatě organizace, která je s církví spojena, je registrována pod ministerstvem školství a nevím čeho ještě. Dělá především s dětmi a mládeží a zároveň je zodpovědná za vzdělání těch vedoucích.

²³⁸ fotografie

Tam jsou rádcovské kurzy, spolupracujeme s Lesní školou, jsme součástí rady organizací pro děti²³⁹.

Můj kolega, který to má na starosti se teď schází se salesiány, máme několik akcí v salesiánském divadle v Kobylicích. Takže nějaká spolupráce tam je a oni musí mít, tím že jsme registrováni, oni musí mít nějaké vzdělání na které ten pathfinder dohlíží.

Co se týče těch komunitních center tak je to tak, že to většinou dělají lidi, kteří jsou nadšení a to vzdělání doplňujeme. Já bych si měl jít konečně studovat na jihočeskou volnočasové aktivity, ale není čas. Člověk to prostě všechno dobíhá za běhu. Problém je v tom, že dneska se všechno profesionalizuje takže my jsme si pomáhali Adrou nebo dobrovolnickými centry, ale to nám dnes už nestačí. Takže to je další problém.

EM: Takže to funguje podobně jako ve školství, že když chce někdo tu volnočasovou aktivitu vést tak pouze za předpokladu příslibu doplnění vzdělání?

VV: Ne, to ne. Je tam benevolence. Teď mluvím jako ze sebe, když to mám na starost, pro mě je hrozně důležité, že do toho ty lidi chtějí jít. Pak hledáme cesty společně a snažíme se to nějak řešit. Například ta, co to vede (*klub ve vagoně*) má nádražní učiliště, ale protože jí to s dětmi baví a chce to dělat tak se prostřednictvím pathfinder dovybavila vzděláním. Má teď okolo sebe třicet dětí a třicet dospělých. Já kdybych tam dal někoho, kdo má na to vzdělání tak okolo sebe tolik lidí mít nebude.

Další aktivity v Český Lípě mají hodně zajímavých aktivit. Třeba klub celiakie, který vznikl, protože jeden z nich má to onemocnění tak to začali dělat pro širokou veřejnost. V České Lípě se začaly v době krize zavírat továrny. Lidi měli hypotéky tak tam otevřeli sociální centrum.

Lékořice v Krči, ta je vlastně naše, ale dneska vlastně 95% nejsou vůbec členy našeho sboru. My to podporujeme, jsme součástí a je tam otevřena naše kavárna. My nejsme zřizovatelé, ale velcí podporovatelé. Zřizovatelem je občanské sdružení. Tady (budovy) je zřizovatelem Pathfinder, něčeho jsme zřizovatelem my jako církev, záleží na domluvě. Tady je zřizovatelem Pathfinder kvůli dotacím z ministerstva. Tady oni vycházejí z našeho sboru, ale jakoby se otevřeli široce a nechtějí být svázáni s tím sborem. A teď to nemyslím negativně, prostě pro práci.

EM: Když je zřizovatelem někdo jiný, jak moc církev zasahuje do dění?

VV: Poměrně dost v tom smyslu, že když bychom s tím nesouhlasili tak nedostanou peníze. Ale do aktivity jako takové ne. Oni třeba spolupracují s evangelíkama, s páterem Šiškovským v Lékořici. Teď neřeknu, že je mi to jedno, já jsem rád, že spolupracují, ale pokud (teď to možná přeženu), pokud tam nedochází k rituálním vraždám, tak mě to jakoby nezajímá. Já pocházím z generace, která je už třetí v církvi. Můj dědeček, moje babička, můj tatínek. Myslím si, že v tom jsme jako už hodně jinde než naši rodiče, že nechceme soupeřit s ostatními vyznáními. Jde nám spíš o tu pomoc všem. Takže tohle já neřeším.

EM: Když ta organizace spolupracuje i s jinou církví a došlo by k evangelizaci jinde, tak je vám to jedno?

²³⁹ Česká rada dětí a mládeže viz výše.

VV: Tak samozřejmě se přiznám, že osobně by mě to zamrzelo na druhou stranu raduju se z toho, že někde toho Ježíše našli.

EM: Tedy že by došlo z vaší strany k nějakému zásahu?

VV: Ne. Mám pocit, že nejde o církve ale o Pána Boha a o lidi. Ale na nás je to možná revoluční myšlenka, protože pokud znáte historii adventismu tak tam byla určitá výlučnost. A někdy ještě stále je. Ale to je tím, že jsme byli malí, ale ta výlučnost je i jinde.

EM: Otevřenost není českému duchu příliš vlastní, proto se nabízí zda u adventistů nesouvisí se spojitostí s americkou.

VV: Samozřejmě, že některé věci přišli z venku, třeba tzv. hnutí zakládání nových sborů (snaha zakládat na nových místech nové sbory), pracovat s netradičními metodami. To přišlo částečně z Ameriky. Ale, mezi námi, Amerika v adventismu je nejkonzervativnější místo. Tam řeší věci o které by nás ani nenapadli.

EM: Takže trendy, které u nás jsou odtud nepocházejí?

VV: Něco ano, ale především z Evropy. Třeba komunitní práce k nám přišla z Anglie, Dánska, Finska, Skandinávie, Norska. Evropa obecně, a to i adventismus, je jakoby rozdělen na dvě části. Slovo „rozdělení“ nemám rád, ale ta konzervativnější-tradiční-pragmatičtější a takovou (nechci použít slovo liberální) ale takovou hrubší větev, která se nebojí některých věcí Ale v tom tradičním konzervatismu je toho taky spousta dobrého.

EM: Může být náplň volnočasových aktivit dána českým amerikanismem a tím být pro veřejnost zajímavější? Protože např. salesiáni jako spíš taková „evropská klasika“ nemají gospelové workshopy, ale přitom zpívání nabízejí.

VV: Nepopírám, že kopírujeme Tensing, což je Jednota bratrská. My nejsme ovlivněni naší americkou kulturou, ale spíš církví bratrskou, která přinesla některé americké vlivy sem a my jsme to v jejich pojetí přijali za své. Můj kolega, který má na starosti Pathfinder, tak mi říká, že s tím pojetím našeho pathfinderu, jako volnočasovou aktivitou, a americe narazíme. Tam je to součást pouze sobotní (alternativa nedělní) školky a to je všechno. Tam je to výuka náboženství, kdežto u nás to máme otevřené jako volnočasovou aktivitu. Takže já bych spíš řekl, že jsme ovlivněni církví bratrskou a salesiány. Pro mě je pořád taková vize udělat něco jako Fryšták, postavit něco takového pro mladé lidi.

Naše generace je spíš pragmatická. Nevadí, že to není z naší tradice, ale spíš jde o to, jestli to funguje. Např. gospelové soubory nejsou adventismu moc normální. V Čechách bylo už 6-7 gospelových souborů a 5 z nich jsou adventistického původu (také byli první).

Nám se hodně daří pod dobrovolnickými centry, propojeností na Adu.

Ve Vlašimi děláme s děckama pod občanským sdružením. Jsou tam například akce pro děti z rozvedených rodin. Přitom ve Vlašimi máme ve sboru pouze 3 lidi, ten sbor tam umírá. Takže všechno to jsou děcka z venku. Děláme tam výstavy, english campy.

Když jsme začínali byla to 1/3 dětí zvenku teď jsou to 2/3.

V Chotěboři mají mladí konzervativně ladění lidé přednášky. S tím já osobně nesouhlasím, ale dobrý.

Když jsme měli kongres mládeže tak jsme natahali mladé lidi do Chrudimi, kde den věnovali úklidu města, návštěvě LDNky, postiženým.

EM: Můžeme říct, že převážnou náplní volnočasových aktivit pro děti a mládež tvoří hudba a sport?

VV: Také, u pathfinderu mají něco jako skauty, kde se zrovna teď ustál tlak na jednotný kroj, který nebude. Ale ano, převážně jde o hudbu a sport.

Příloha č. 6. – Tabulka 1.

Církev	Zřizovatel	Instituce
Římskokatolická církev ²⁴⁰	Česká biskupská konference	Teolog. konvikt-domov mládež. a škol. jídelna-Olomouc
	Česká kongregace sester dominikánek	Katolický domov studujících - Praha 1
	Kongregace bratří Nejsvětější svátosti	Křesťanský domov mládeže u sv. Ludmily - Praha 2
	Provincie Kogregace Dcer Panny Marie Pomocnice	Církevní domov mládeže - Hradec Králové
	Biskupství brněnské	Církevní domov mládeže Petrinum - Brno
	Kongregace milosrdných sester III. Řádu sv. Františka pod ochranou svaté rodiny v Brně	Církev.domov mládež. Sv.Rodiny a Škol. jídelna-Brno
	Salesiánská provincie Praha	Dům Ignáce Stuchlého - Fryšták
	Biskupství českobudějovické	Středisko volného času při CMŠ - Pacov
	Biskupství ostravsko-opavské	Církev. středisko volného času sv. Jana Boska-Havířov
	Salesiánská provincie Praha	Sales. středisko Štěpána Trochty -Teplice
	Salesiánská provincie Praha	Salesiánské středisko mládeže - Plzeň
	Salesiánská provincie Praha	Salesiánské středisko mládeže - České Budějovice
	Salesiánská provincie Praha	Salesiánské středisko mládeže-Brno-Žabovřesky
	Salesiánská provincie Praha	Sales. středisko volného času DON BOSCO-Ostrava
Salesiánská provincie Praha	Sales. středisko mládeže - Brno-Líšeň	
Salesiánská provincie Praha	Církevní středisko volného času sv. Jana Boska klub Maják - Havířov	
Církev Československá husitská ²⁴¹	Církev Československá husitská	ZŠ umělecká Harmonie, o.p.s. - Praha 6

²⁴⁰ *Církevní školství* [online]. 2008, 2010 [cit. 2011-04-11]. Školy. Dostupné z WWW: <<http://skolstvi.cirkev.cz/Skoly?kat=6>>.

²⁴¹ *Církevní školství* [online]. 2008 [cit. 2011-02-21]. Katalog církevních škol. Dostupné z WWW: <<http://skolstvi.cirkev.cz/Skoly?kat=8>>.a upraveno tématicky k této práci

Příloha č. 7 – Tabulka č. 2

Školské právnické osoby	Salesiánské středisko mládeže - dům dětí a mládeže Brno-Líšeň
	Salesiánské středisko mládeže - dům dětí a mládeže Brno-Žabovřesky
	Salesiánské středisko mládeže - dům dětí a mládeže České Budějovice
	Salesiánské středisko volného času Don Bosco (Ostrava)
	Salesiánské středisko volného času Don Bosco (Ostrava)
	Salesiánské středisko mládeže - dům dětí a mládeže Plzeň
	Salesiánské středisko Štěpána Trochty - dům dětí a mládeže (Teplice)
	Církevní středisko volného času sv. Jana Boska v Havířově
Občanské sdružení Salesiánské kluby mládeže	Salesiánský klub mládeže Zlín
	Salesiánský klub mládeže Praha - Kobylice
	Dům Ignáce Stuchlého SKM (Fryšták)
	Salesiánský klub mládeže Sebranice
	Salesiánský klub mládeže Rumburk - Jiřkov
	Salesiánský klub mládeže Hroznová Lhota
	Salesiánský klub mládeže - Na cestě do života (Pardubice)
	Salesiánské středisko mládeže SKM (Pardubice)
Domov Don Bosco SKM (Ostrava)	
Obecně prospěšná společnost	Salesiánské středisko mládeže, o.p.s. (Praha-Kobylice)